

Gmina Mniszków

STRATEGIA ROZWOJU GMINY MNISZKÓW

NA LATA

2026–2031

TRADYCJA

PRZYRODA

PRZYSZŁOŚĆ

SPIS TREŚCI

Wykaz najważniejszych skrótów i symboli.....	2
Podstawowe informacje o opracowaniu	3
CZĘŚĆ ANALITYCZNA	4
1 Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej gminy Mniszków.....	5
1.1 Sytuacja społeczna.....	6
1.2 Sytuacja gospodarcza	30
1.3 Sytuacja przestrzenna.....	38
1.4 Sytuacja klimatyczno-środowiskowa	55
2 Określenie cech warunkujących rozwój Gminy i społeczności lokalnej	66
2.1 Analiza SWOT /TOTS.....	66
2.2 Identyfikacja potencjału rozwojowego Gminy	70
CZĘŚĆ STRATEGICZNA.....	71
3 Wizja, misja i cele Strategii.....	72
3.1 Wizja i misja	72
3.2 Cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań.....	75
3.3 Zgodność Strategii z dokumentami strategicznymi na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym.....	79
Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (SRWŁ 2030)	85
Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021–2027	85
Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego 2030+	86
Program Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego na lata 2025–2028 z perspektywą do 2032.....	86
3.4 Model funkcjonalno-przestrzenny	93
4 Założenia wdrożeniowe	110
4.1 Planowane przedsięwzięcia.....	111
4.2 Ramy finansowe i źródła finansowania	116
4.3 System realizacji Strategii oraz wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	116
Podsumowanie	120
Spis tabel, rysunków, wykresów i zdjęć	122

Wykaz najważniejszych skrótów i symboli

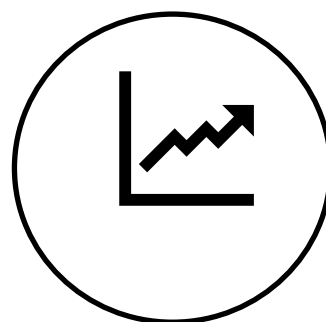
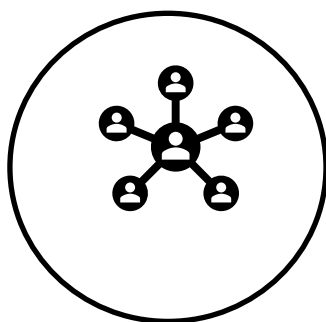
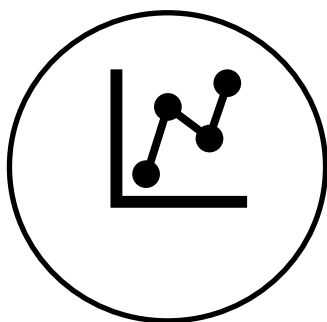
1.	Dz.U.	– Dziennik Ustaw
2.	EBI	– Europejski Bank Inwestycyjny
3.	EBOR	– Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju
4.	EOG	– Europejski Obszar Gospodarczy
5.	e-PUAP	– Elektroniczna Platforma Usług Administracji Publicznej
6.	Gmina	– Gmina Mniszków
7.	GPSZOK	– Gminny Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych
8.	GPZ	– Główny Punkt Zasilający, stacja elektroenergetyczna zasilająca sieć SN
9.	JCWP	– Jednolita Część Wód Podziemnych
10.	JCWPD	– Jednolita Część Wód Powierzchniowych
11.	Mg	– megagram
12.	GBP	– Gminna Biblioteka Publiczna w Mniszkowie
13.	GOPS	– Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mniszkowie
14.	OSI	– Obszar Strategicznej Interwencji
15.	OSP	– Ochotnicza Straż Pożarna
16.	PKD	– Polska Klasyfikacja Działalności
17.	REGON	– Krajowy Rejestr Urzędowy Podmiotów Gospodarki Narodowej
18.	S.A.	– spółka akcyjna
19.	SMS	– z ang. Short Message Service, krótka wiadomość tekstowa w cyfrowych sieciach telefonii
20.	SN	– linia elektroenergetyczna o średnim napięciu
21.	Sp. z o.o.	– spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
22.	SWOT/TOTS	– analiza SWOT, metoda porządkowania i weryfikowania informacji
23.	UE	– Unia Europejska
24.	zł	– złoty, podstawowa jednostka monetarna w Polsce

Podstawowe informacje o opracowaniu

Jedną z podstawowych metod zarządzania gminną jednostką samorządu terytorialnego jest planowanie strategiczne rozwoju gminy w dłuższym horyzoncie czasowym. Głównym narzędziem wykorzystywanym w planowaniu strategicznym jest natomiast dokument planistyczny w postaci strategii rozwoju gminy, która stanowi wyznacznik kierunków rozwoju gminy w przyjętej perspektywie czasowej. Horyzont czasowy przedmiotowej Strategii wyznaczono do 2031 r., wskazując tym samym na długofalowy charakter tego dokumentu pozwalający na osiągnięcie zakładanych celów oraz realizację wyznaczonych przedsięwzięć. Przyjęty okres obowiązywania nowego dokumentu strategicznego wynikał także w dużej mierze z uwarunkowań zewnętrznych wynikających z horyzontów czasowych stosowanych w planowaniu strategicznym w skali regionalnej, krajowej czy w skali całej UE. Strategia obejmuje wszystkie sfery działalności gminy i została podzielona na 4 obszary działania: sferę społeczną, sferę gospodarczą, sferę przestrzenną i sferę klimatyczno-środowiskową. W tym zakresie cele i przedsięwzięcia wyznaczone w ramach Strategii odnoszą się jednak nie tylko do zadań i obszarów działania gminy jako samorządu terytorialnego realizowanych przez władze gminy, ale mają swoje odniesienie także do sposobów i kierunków działania wszystkich innych instytucji/podmiotów działających na terenie gminy. Strategia Rozwoju Gminy Mniszków na lata 2026-2031 to jeden z najważniejszych dokumentów, który określa wizję rozwoju gminy na najbliższe lata. Gmina Mniszków będzie pełniła rolę instytucji wdrażającej w życie założenia Strategii oraz odpowiedzialnej za jej prawidłową realizację i osiągnięcie założonych celów Strategii. Metodologię opracowania Strategii oparto o powszechnie stosowane metody planowania strategicznego. W pracach nad Strategią kierowano się jednocześnie potrzebą zapewnienia jak najpełniejszego uspołecznionego charakteru Strategii i umożliwienia wpływu na jej kształt na każdym etapie jej przygotowywania i wdrażania społeczności lokalnej. W pracach nad Strategią uczestniczyli eksperci, radni, urzędnicy, przedstawiciele organizacji pozarządowych, przedsiębiorcy i mieszkańcy. W tym zakresie w trakcie opracowywania Strategii przeprowadzono konsultacje z mieszkańcami dotyczące najważniejszych potrzeb i kierunków rozwoju w gminie. W końcowym etapie Strategii opracowano system jej wdrażania, monitoringu oraz oceny stopnia realizacji jej założeń. Jak wynika z powyższego opisu przedmiotowa Strategia – co jest charakterystyczne dla tego typu dokumentów – ma charakter ogólny, wyznaczając kierunki rozwoju gminy na poziomie celów (strategicznym i operacyjnym) oraz typów przedsięwzięć zmierzających do realizacji tych celów. Nie określano natomiast zamkniętego katalogu konkretnych i szczegółowych projektów do realizacji, które zostaną określone w szczegółowych dokumentach planistycznych gminy. Opracowany w ten sposób dokument będzie stanowił swoistą mapę drogową wytyczającą priorytety rozwoju gminy w perspektywie do 2031 r. Jednocześnie Strategia ma charakter otwarty a metodologia jej wdrażania zakłada możliwość dokonywania zmian i aktualizacji jej zapisów w reakcji na zmieniające się uwarunkowania makroekonomiczne, wyniki okresowych analiz efektów realizacji Strategii czy inne czynniki mogące mieć wpływ na przyjęte założenia. Wszystkie zmiany w tym zakresie będą jednak odbywały się przy udziale i konsultacji ze społecznością lokalną zachowując uspołeczniony charakter tego dokumentu.

CZĘŚĆ ANALITYCZNA

1 Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej gminy Mniszków

---

Poniżej przedstawiono podstawowe uregulowania funkcjonowania Gminy Mniszków, będącej gminą wiejską położoną w powiecie opoczyńskim, w województwie łódzkim.

Wójt jest organem wykonawczym. Wójt wykonuje uchwały Rady Gminy i zadania określone przepisami prawa. Do zadań Wójta należy w szczególności:

- opracowywanie strategii i programów rozwoju,
- gospodarowanie mieniem komunalnym,
- wykonywanie budżetu.

Rada Gminy jest organem stanowiącym i kontrolnym. Radni gminy wybierani są w głosowaniu powszechnym przez mieszkańców. Tworzą Radę Gminy. Ich obowiązkiem jest kierowanie się dobrem wspólnoty samorządowej, utrzymywanie stałej więzi z mieszkańcami oraz ich organizacjami, przyjmowanie zgłaszanych przez nich postulatów i przedstawianie ich organom gminy do rozpatrzenia. Radni mają obowiązek brać udział w pracach Rady Gminy i jej komisji oraz innych instytucji samorządowych, do których zostali wybrani lub desygnowani. Nadzór nad działalnością gminną (m.in. działalnością Rady Gminy) sprawuje Prezes Rady Ministrów i wojewoda, a w zakresie spraw finansowych regionalna izba obrachunkowa (art. 86 ustawy o samorządzie gminnym).

Gmina wykonuje swoje zadania głównie przy pomocy Urzędu Gminy Mniszków. Urząd Gminy wykonuje zadania mające na celu realizację spoczywających na gminie zadań własnych, zadań wykonywanych na podstawie porozumienia z organami administracji rządowej (zadań zleconych), zadań publicznych powierzonych gminie w drodze zawartych porozumień.

Ponadto Gmina wykonuje swoje zadania przy pomocy gminnych jednostek organizacyjnych takich jak: Szkoła Podstawowa w Mniszkowie, Szkoła Podstawowa im. płk. Władysława Kucharskiego „Wichra” w Błogiem Rządowym, Szkoła Podstawowa w Bukowcu nad Pilicą, Gminna Biblioteka Publiczna w Mniszkowie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mniszkowie, Warsztat Terapii Zajęciowej w Stoku.

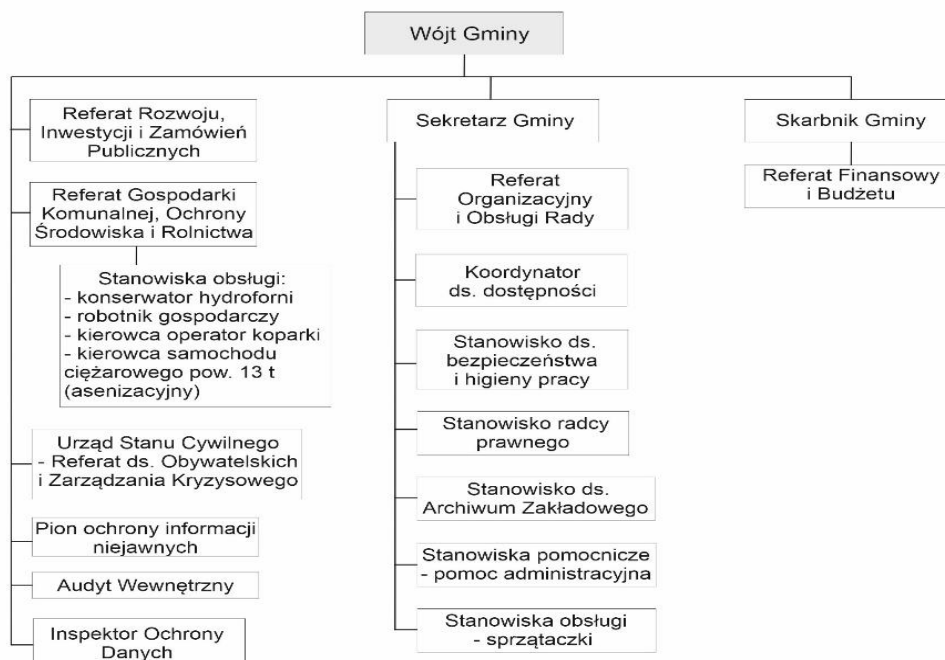
Poniżej przedstawiono schemat organizacyjny Urzędu Gminy Mniszków.

Rysunek 1 Schemat organizacyjny Urzędu Gminy Mniszków

Załącznik nr 1
do Regulaminu Organizacyjnego
Urzędu Gminy w Mniszkowie
z dnia 01 października 2025 roku

Schemat organizacyjny Urzędu Gminy w Mniszkowie

Źródło: Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Gminy w Mniszkowie

1.1 Sytuacja społeczna

W przedmiotowym punkcie przedstawiono diagnozę sytuacji społecznej Gminy Mniszków. Zaprezentowano dane statystyczne wraz z wnioskami dotyczące demografii i rynku pracy. W dalszej części opisano infrastrukturę społeczną Gminy w kontekście oświaty i wychowania, kultury i sportu, ochrony zdrowia, opieki społecznej oraz działalności organizacji pozarządowych.

Opisano kwestię bezpieczeństwa publicznego, występujących problemów społecznych oraz cyfryzacji usług publicznych.

Demografia

Poniżej przedstawiono liczbę mieszkańców gminy Mniszków w latach 2021-2025.

Tabela 1 Liczba ludności w gminie Mniszków w latach 2021-2025.

	2021	2022	2023	2024	2025
Liczba mieszkańców	4708	4709	4723	4691	4665

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

W latach 2021–2025 liczba mieszkańców gminy Mniszków pozostawała na względnie stabilnym poziomie, z niewielkimi wahaniami typowymi dla demografii małych gmin. Po okresowym spadku liczby ludności w pierwszej części analizowanego okresu odnotowano krótkotrwały wzrost, jednak w 2024 r. populacja ponownie się obniżyła. Dane wskazują na utrzymującą się od kilku lat stagnację demograficzną, bez wyraźnego trendu wzrostowego, co może świadczyć o niewielkiej migracji oraz stabilnej, lecz nie rosnącej strukturze zaludnienia.

Gmina Mniszków charakteryzuje się niestabilnym bilansem demograficznym a nawet trendem wzrostowym. Trend ten jest m.in. spowodowany migracjami, co potwierdzają dane dotyczące salda migracji w latach 2021-2025 w poniższej tabeli.

Tabela 2 Saldo migracji w gminie Mniszków w latach 2021-2025.

	2021	2022	2023	2024	2025
Saldo migracji ogółem	21	13	18	-14	-19
Saldo migracji wewnętrznych	21	13	18	-14	-19
Saldo migracji zagranicznych	0	0	0	0	0

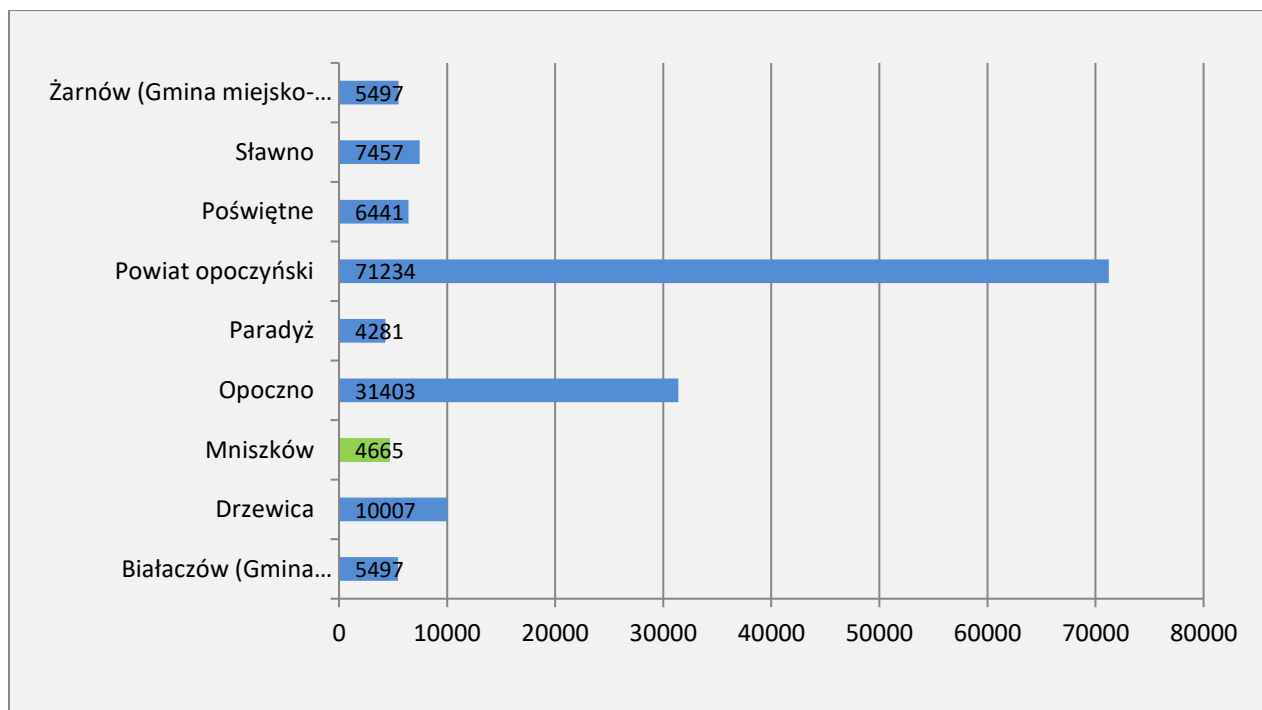
Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

Analiza salda migracji w gminie Mniszków w latach 2021–2025 wskazuje na zmianę trendu migracyjnego. W latach 2021–2023 gmina notowała dodatnie saldo migracji, co oznaczało przewagę liczby osób napływających nad odpływającymi. Od 2024 roku sytuacja uległa pogorszeniu i odnotowano ujemne saldo migracji, które pogłębiło się w 2025 roku. Oznacza to wzrost liczby mieszkańców opuszczających gminę w stosunku do liczby nowych zameldowań. W całym analizowanym okresie nie odnotowano migracji zagranicznych, co wskazuje, że zmiany dotyczyły wyłącznie migracji wewnętrznych.

Poniżej przedstawiono porównanie gminy Mniszków z innymi gminami powiatu opoczyńskiego.

Wykres 1 Liczba mieszkańców w poszczególnych gminach powiatu opoczyńskiego (2025 r.)

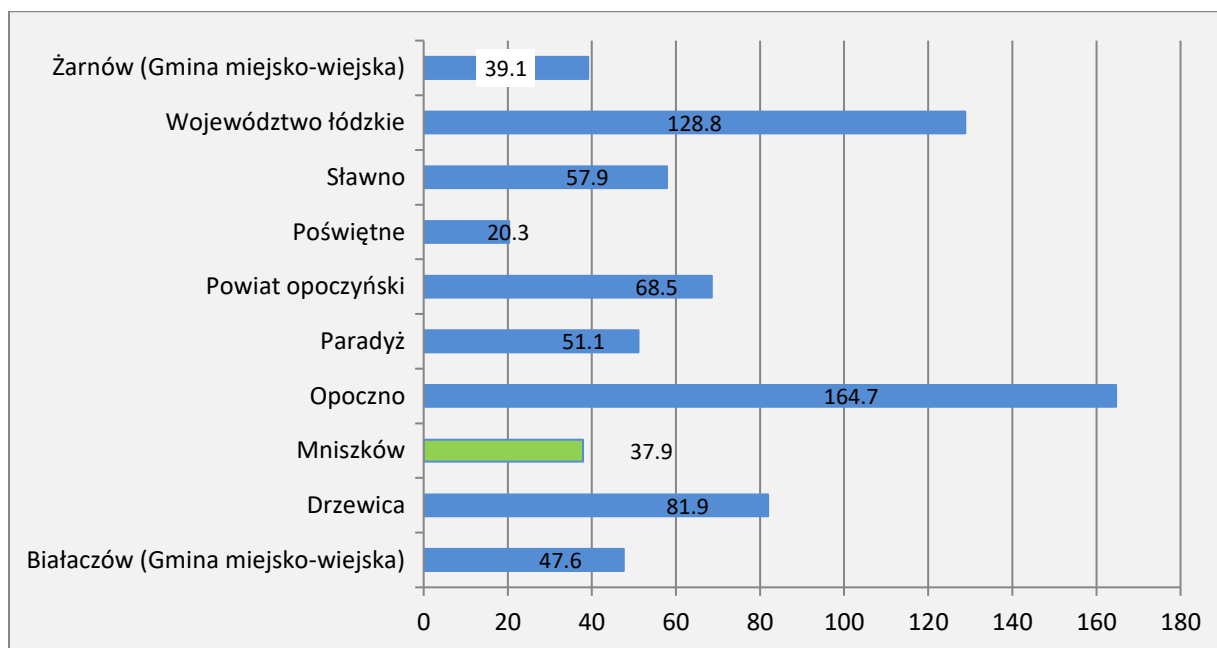

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

W 2025 r. gmina Mniszków należała do jednostek o mniejszej liczbie mieszkańców w porównaniu z innymi gminami powiatu opoczyńskiego. Jej wielkość demograficzna plasowała ją w dolnej części zestawienia, zdecydowanie poniżej ośrodków takich jak Opoczno czy Drzewica. Taki układ wskazuje na charakter Gminy jako obszaru o rozproszonej, wiejskiej strukturze osadniczej oraz ograniczonej skali lokalnego rynku pracy i usług, co ma znaczenie przy planowaniu kierunków rozwoju i dostosowywaniu oferty publicznej do potrzeb mniejszej społeczności.

Poniżej przedstawiono porównanie gęstości zaludnienia gminy Mniszków z innymi gminami powiatu opoczyńskiego.

Wykres 2 Gęstość zaludnienia w poszczególnych gminach powiatu opoczyńskiego (stan na 2024) (osoby na km²)

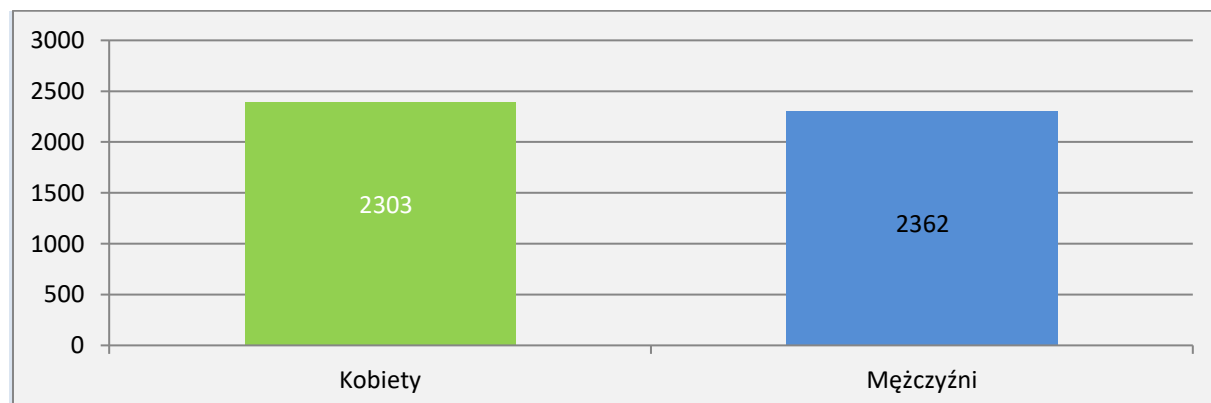

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

Gęstość zaludnienia w gminie Mniszków w 2024 r. była jedną z najniższych w powiecie opoczyńskim, co potwierdza jej typowo wiejski, rozproszony charakter osadniczy. Wartość ta była istotnie niższa zarówno od średniej powiatowej, jak i od poziomów notowanych w bardziej zurbanizowanych gminach, takich jak Opoczno czy Drzewica. Taka struktura przestrzenna wskazuje na ograniczoną koncentrację ludności i rozproszoną zabudowę, co wpływa na koszty i organizację usług publicznych, planowanie transportu oraz obsługę infrastrukturalną, a jednocześnie potwierdza rolę gminy jako obszaru o niskiej presji urbanizacyjnej.

Poniżej przedstawiono strukturę ludności gminy Mniszków w podziale na płeć.

Wykres 3 Ludność gminy Mniszków w podziale na płeć na koniec 2025 r.

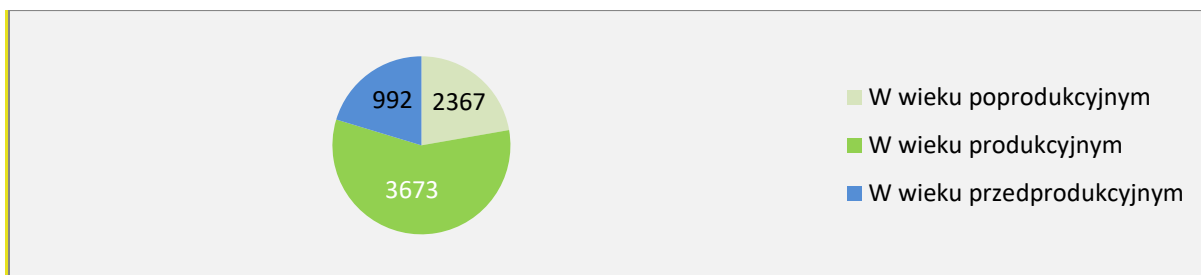
Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

W gminie Mniszków w strukturze ludności nieznacznie przeważają mężczyźni. Spośród 4665 mieszkańców, 2362 osoby stanowią mężczyźni, co odpowiada 50,6% ogółu ludności, natomiast 2303 osoby to kobiety, czyli 49,4% mieszkańców. Oznacza to niewielką przewagę

liczebną mężczyzn nad kobietami, wynoszącą 59 osób. Struktura płci w gminie jest więc stosunkowo wyrównana, bez wyraźnej dominacji którejkolwiek z grup. Tak niewielka dysproporcja świadczy o stabilnej strukturze demograficznej, bez wyraźnych odchyłeń charakterystycznych dla obszarów o nasilonej migracji zarobkowej albo silnej starzeniu się populacji.

Poniżej zaprezentowano liczbę mieszkańców gminy Mniszków w podziale na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny (stan na 2025 r.).

Wykres 4 Liczba mieszkańców gminy Mniszków w podziale na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny (stan 2025 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

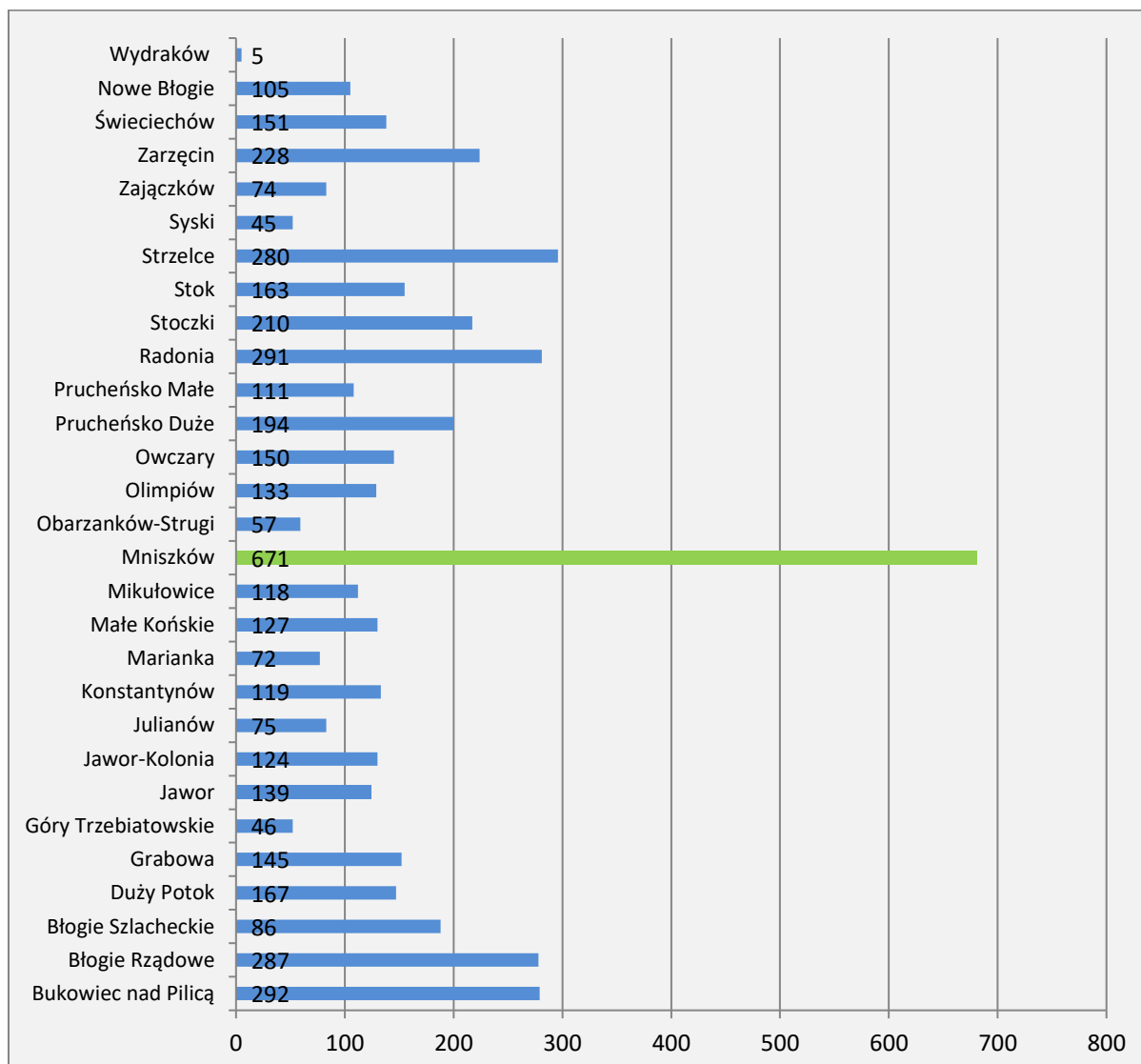
W 2025 roku struktura wieku mieszkańców Gminy Mniszków wskazuje na wyraźną dominację osób w wieku produkcyjnym, które stanowią łącznie 3673 osoby, czyli ok. 52,2% całej populacji. Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym wynosi 992 osoby (ok. 14,1%), natomiast w wieku poprodukcyjnym – 2367 osób (ok. 33,7%).

Taki układ struktury demograficznej oznacza stosunkowo wysokie obciążenie ludności w wieku produkcyjnym. Na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada około 92 osoby w wieku nieprodukcyjnym (przed- i poprodukcyjnym łącznie). Szczególnie istotny jest wysoki udział osób starszych, co może w przyszłości zwiększać zapotrzebowanie na usługi zdrowotne, opiekuńcze i społeczne. Jednocześnie relatywnie niski udział dzieci i młodzieży wskazuje na potrzebę działań wspierających rozwój rodzin oraz politykę prorodziną.

Pod względem administracyjnym gmina Mniszków składa się z 29 sołectw:

Poniżej przedstawiono wykres obrazujący udział liczby mieszkańców poszczególnych jednostek osadniczych w ogólnej liczbie mieszkańców gminy Mniszków.

Wykres 5 Liczba mieszkańców poszczególnych jednostek osadniczych gminy Mniszków.

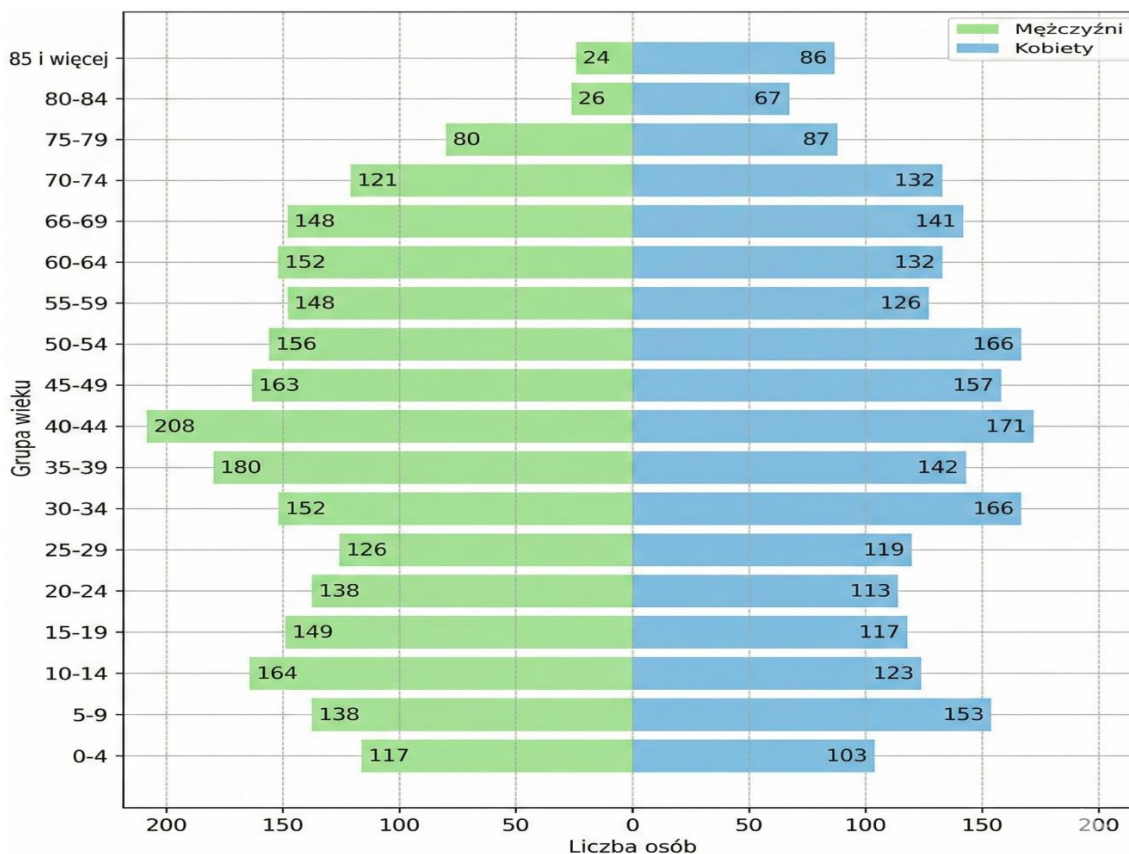
Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportu o stanie Gminy Mniszków za 2025 rok

Układ liczby mieszkańców w poszczególnych jednostkach osadniczych gminy Mniszków wskazuje na wyraźnie rozproszoną strukturę osadniczą, typową dla gmin wiejskich. Dominują niewielkie miejscowości liczące od kilkudziesięciu do około dwustu mieszkańców, co oznacza, że gmina składa się głównie z małych, lokalnych społeczności o ograniczonej koncentracji ludności. Jedynym wyraźnym wyjątkiem jest miejscowość Mniszków, która pełni funkcję centralną — jest kilkakrotnie większa od pozostałych jednostek i koncentruje znaczną część mieszkańców oraz zapewne usług publicznych. Taki układ osadniczy ma istotne znaczenie dla planowania infrastruktury, transportu i dostępu do usług, ponieważ wymaga zapewnienia równomiernej obsługi rozproszonych terenów oraz uwzględnienia odmiennego charakteru poszczególnych miejscowości.

Poniżej przedstawiono strukturę wiekową gminy Mniszków w 2025 r. zaprezentowaną w formie piramidy wieku. Piramida wieku to stosowane w demografii graficzne przedstawienie struktury płci i wieku ludności danego obszaru, polegające na zestawieniu diagramów

stłupkowych utworzonych dla poszczególnych roczników lub pięcioletnich grup wiekowych dla każdej płci oddzielnie.

Wykres 6 Piramida wieku gminy Mniszków (2025 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.bdl.stat.gov.pl

Struktura wieku mieszkańców gminy Mniszków przedstawiona na piramidzie pokazuje typowy dla gmin wiejskich, stopniowy proces starzenia się populacji, ale bez gwałtownych dysproporcji. Widoczna jest stosunkowo liczna grupa osób w wieku produkcyjnym, zwłaszcza w przedziałach 35–49 lat, które stanowią demograficzny „rdzeń” Gminy. Jednocześnie w młodszych rocznikach widać mniejszą liczebność, co sugeruje utrzymujący się spadek urodzeń oraz możliwy odpływ młodych dorosłych do większych ośrodków. W starszych grupach wiekowych przeważają kobiety, co odzwierciedla typowy schemat dłuższego trwania życia w tej populacji. Ogólnie piramida wskazuje na stopniowe starzenie się mieszkańców i potrzebę dalszego wzmacniania usług zdrowotnych, opiekuńczych oraz działań przyciągających młode rodziny.

Poniżej przedstawiono jak w latach 2021-2025 kształtował się przyrost naturalny w gminie Mniszków

Tabela 3 Przyrost naturalny w gminie Mniszków w latach 2021-2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Urodzenia	47	40	49	24	34
Zgony	75	48	42	42	56
Przyrost naturalny	-28	-8	7	-18	-22

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.bdl.stat.gov.pl

W latach 2021–2025 przyrost naturalny w gminie Mniszków charakteryzował się znaczną zmiennością. W analizowanym okresie jedynie w 2023 roku odnotowano dodatni przyrost naturalny, natomiast w pozostałych latach występowało saldo ujemne. Wynikało to przede wszystkim z utrzymującej się przewagi liczby zgonów nad liczbą urodzeń, szczególnie widocznej w latach 2021, 2024 i 2025.

Liczba urodzeń wahała się w granicach od 24 do 49 rocznie, przy czym w 2024 roku nastąpił wyraźny spadek do najniższego poziomu w całym okresie. Liczba zgonów była natomiast relatywnie wysoka i w większości lat przekraczała liczbę urodzeń, co negatywnie wpływało na wartość przyrostu naturalnego.

Dane wskazują na utrzymujące się problemy demograficzne gminy, związane przede wszystkim z niską dzietnością oraz procesem starzenia się społeczeństwa, co skutkuje dominacją ujemnego przyrostu naturalnego w analizowanym okresie.

Oświata i wychowanie

Infrastruktura

Gmina Mniszków jest organem prowadzącym dla publicznych szkół podstawowych oraz punktu i oddziałów przedszkolnych funkcjonujących na jej terenie, w tym:

- Szkoła Podstawowa w Mniszkowie (ul. Piotrkowska 72),
- Szkoła Podstawowa im. płk. W. Kucharskiego „Wichra” w Błogiem Rządowym (Błogie Rządowe 39),
- Szkoła Podstawowa w Bukowcu nad Pilicą (Bukowiec nad Pilicą 34).

Szkoły podstawowe na terenie Gminy dysponują salami lekcyjnymi wyposażonymi w pomoce dydaktyczne, pracowniami komputerowymi z dostępem do Internetu oraz zapleczem niezbędnym do prowadzenia działalności edukacyjnej. W strukturze organizacyjnej szkół funkcjonują oddziały przedszkolne oraz punkt przedszkolny, zapewniające wychowanie przedszkolne dzieciom w wieku 3–6 lat, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oświatowego.

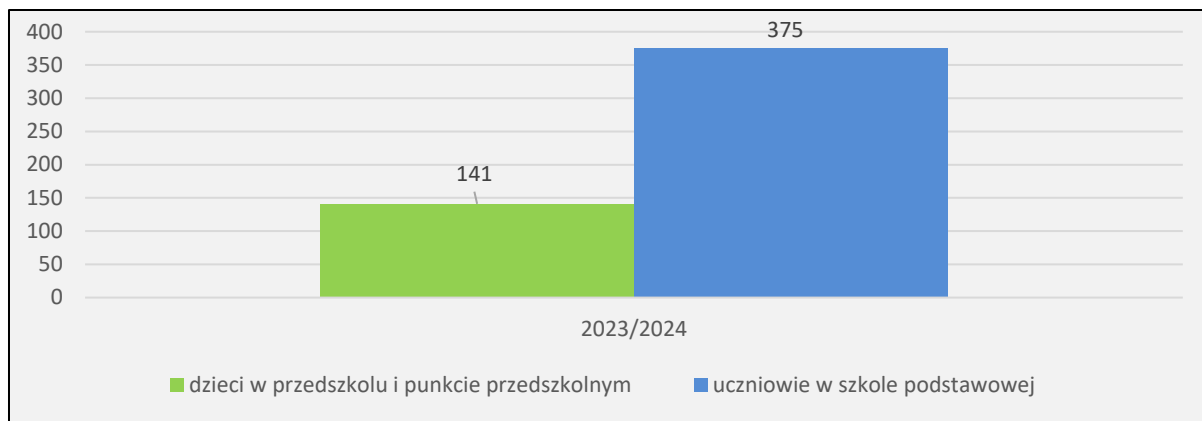
Organizacja

Poniżej przedstawiono liczbę dzieci w przedszkolu i punktach przedszkolnych, uczniów w szkołach podstawowych oraz liczbę oddziałów w szkołach i oddziałach przedszkolnych

Wykres 7 Liczba dzieci w przedszkolu, uczniów w szkołach podstawowych oraz oddziałów w szkołach podstawowych i oddziałach przedszkolnych

Strategia Rozwoju Gminy Mniszków na lata 2026-2031

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

W 2024 r. w gminie Mniszków do wychowania przedszkolnego uczęszczało 141 dzieci, a do szkół podstawowych 375 uczniów. Dane te wskazują na stosunkowo niewielką, ale stabilną bazę edukacyjną Gminy, przy czym liczba dzieci w wieku przedszkolnym stanowi około połowę populacji uczniów szkół podstawowych, co sugeruje utrzymanie zbliżonego poziomu naboru w kolejnych latach.

Finansowanie

Poniżej zaprezentowano wybrane wskaźniki z danych GUS określające wydatki i dochody z budżetu gminy Mniszków na oświatę i wychowanie w latach 2021-2025.

Tabela 4 Wydatki i dochody budżetu gminy Mniszków na oświatę i wychowanie w latach 2021-2025 (zł)

	2021	2022	2023	2024	2025
Oświata i wychowanie	548 385,54	525 128,70	4 389 792,76	799 502,24	467 996,69
Edukacyjna opieka wychowawcza	13 434,00	9 820,80	10 117,60	7 489,60	7 043,20
Część oświatowa subwencji ogólnej	4 640 310,00	4 959 401,00	5 531 377,00	7 704 924,00	-
Dochody łącznie	5 202 129,54	5 494 350,50	9 931 287,36	8 511 915,84	475 039,89
Wydatki ogółem na edukację	8 055 465,82	9 306 935,64	13 692 418,00	11 383 147,14	12 747 269,14
Oświata i wychowanie	8 038 671,82	9 294 659,64	13 679 770,00	11 373 785,14	12 747 269,14
Edukacyjna opieka wychowawcza	16 794,00	12 276,00	12 648,00	9 362,00	8 804,00
Wydatki bieżące	7 965 776,82	8 616 150,49	8 963 980,81	11 346 455,14	12 635 638,34
Wynagrodzenia i pochodne	6 251 372,14	6 581 929,81	6 786 106,24	9 066 156,22	9 926 652,62
Działalność statutowa	1 445 851,49	1 754 875,61	1 815 721,16	1 903 315,96	2 296 152,06

Świadczenia dla osób fizycznych	268 553,19	279 346,07	362 153,41	376 982,96	412 833,66
---------------------------------	------------	------------	------------	------------	------------

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

Tabela przedstawia poziom oraz strukturę dochodów i wydatków budżetu Gminy Mniszków w obszarze oświaty i wychowania w latach 2021–2025. Dane obejmują zarówno dochody związane z finansowaniem zadań edukacyjnych, w tym przede wszystkim część oświatową subwencji ogólnej, jak i wydatki ponoszone na realizację zadań oświatowych, w tym wydatki bieżące oraz ich główne kategorie: wynagrodzenia i pochodne, działalność statutową oraz świadczenia dla osób fizycznych. Uzupełniając zaprezentowano również wydatki w zakresie edukacyjnej opieki wychowawczej.

Analiza danych wskazuje, że wydatki na oświatę w Gminie Mniszków stanowią jeden z kluczowych i rosnących elementów budżetu gminy. W badanym okresie obserwuje się wyraźny wzrost wydatków ogółem, szczególnie od 2023 roku, co może świadczyć o zwiększonych kosztach funkcjonowania systemu edukacji, w tym przede wszystkim kosztach osobowych, które dominują w strukturze wydatków bieżących. Stabilny, wysoki udział wynagrodzeń i pochodnych potwierdza, że finansowanie oświaty ma w dużej mierze charakter kosztów stałych, ograniczających elastyczność budżetową gminy.

Po stronie dochodowej istotną rolę odgrywa część oświatowa subwencji ogólnej, która stanowi podstawowe źródło finansowania zadań edukacyjnych. Jednocześnie widoczne są wahania poziomu dochodów, co w połączeniu z rosnącymi wydatkami wskazuje na potrzebę stałego monitorowania relacji między dochodami a kosztami utrzymania systemu oświaty.

Wnioski z analizy mają istotne znaczenie dla planowania strategicznego gminy, wskazując na konieczność zapewnienia stabilnych źródeł finansowania edukacji oraz racjonalizacji struktury wydatków w dłuższej perspektywie, przy jednoczesnym utrzymaniu jakości usług edukacyjnych.

Poziom nauczania

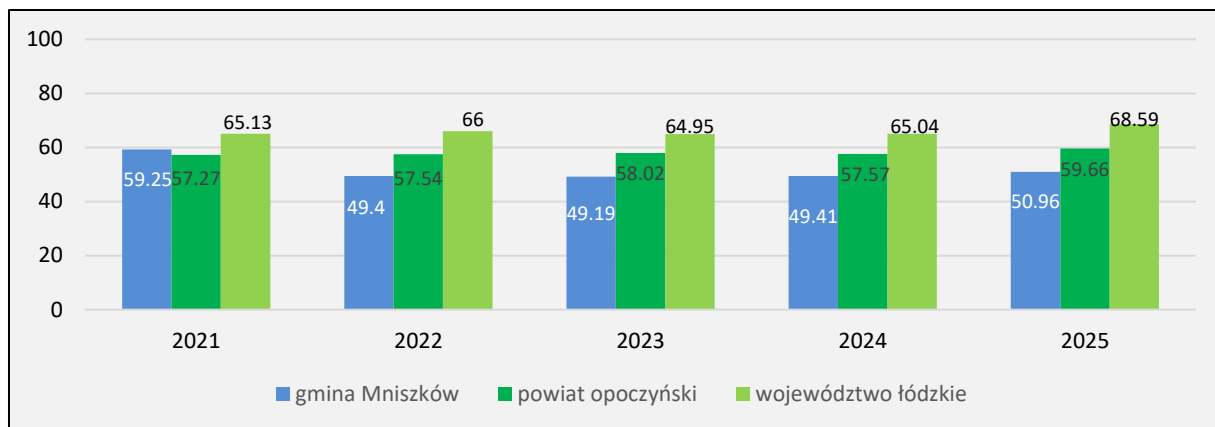
Poziom nauczania w jednostkach prowadzonych przez Gminę przeanalizowano poprzez porównanie zdawalności egzaminu ósmoklasisty z wynikami dla powiatu i województwa.

Egzamin ósmoklasisty

Poniżej przedstawiono porównania wyników egzaminu ósmoklasisty w gminie Mniszków, powiecie opoczyńskim województwie łódzkim 2021-2025 w podziale na język polski, język angielski i matematykę.

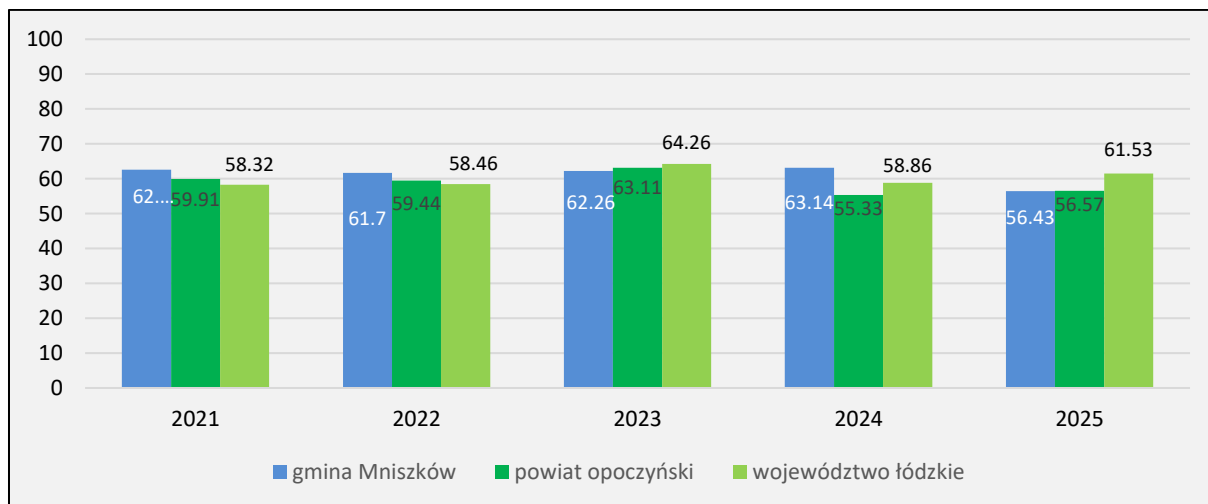
Wykres 8 Porównanie średnich wyników egzaminu ósmoklasisty z języka angielskiego w gminie Mniszków, powiecie opoczyńskim województwie łódzkim w latach 2021-2025

Strategia Rozwoju Gminy Mniszków na lata 2026-2031

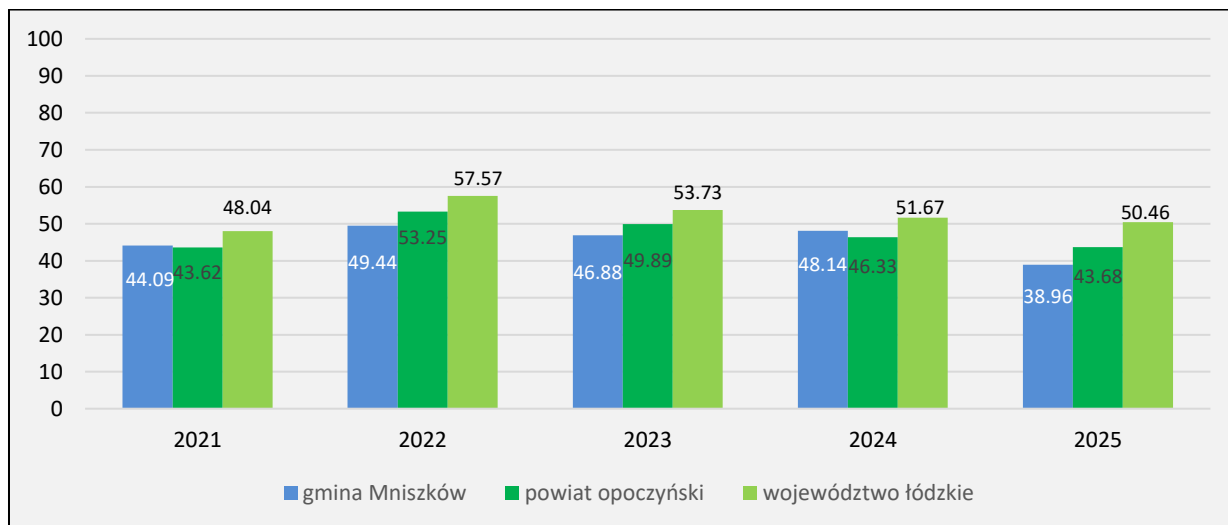
Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://mapa.wyniki.edu.pl>

Wykres 9 Porównanie średnich wyników egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego w gminie Mniszków, powiecie opoczyńskim województwie łódzkim w latach 2021-2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://mapa.wyniki.edu.pl>

Wykres 10 Porównanie średnich wyników egzaminu ósmoklasisty z matematyki w gminie Mniszków, powiecie opoczyńskim województwie łódzkim w latach 2021-2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://mapa.wyniki.edu.pl>

Wyniki egzaminu ósmoklasisty pokazują, że osiągnięcia uczniów z gminy Mniszków są niższe niż średnie w powiecie i województwie, a jednocześnie widać w nich odmienną dynamikę przedmiotową, co pozwala zinterpretować mocne i słabsze strony lokalnego systemu edukacji.

W języku angielskim widoczna jest stała, kilku- do kilkunastopunktowa różnica na niekorzyść Gminy. Wyniki w Mniszkowie pozostają stabilne, ale utrzymują się wyraźnie poniżej zarówno średniej powiatowej, jak i wojewódzkiej, co sugeruje długotrwały problem systemowy — prawdopodobnie mniejsze zaplecze dydaktyczne, mniejsza intensywność kontaktu z językiem lub trudności w utrzymaniu kadr specjalistycznych. Charakterystyczne jest to, że nawet gdy powiat i województwo odnotowują wzrost, gmina zwykle nie podąża za tym trendem, co wskazuje na niższą elastyczność i wolniejszą poprawę jakości nauczania tego przedmiotu.

Wyniki z języka polskiego są bardziej zróżnicowane. W pierwszych latach Gmina osiąga wyniki lepsze lub porównywalne do powiatu i zbliżone do wojewódzkich, co sugeruje dobrą jakość nauczania kompetencji humanistycznych. Dopiero rok 2025 przynosi spadek i wyrównanie z powiatem, przy jednoczesnym oddaleniu się od wyniku wojewódzkiego, co może wynikać z wahań rocznikowych albo z lokalnych zmian kadrowych. Mimo tego Gmina wciąż prezentuje się najlepiej właśnie w tym obszarze, co kontrastuje zwłaszcza z wynikami z angielskiego i matematyki.

Matematyka pokazuje najsilniejszy i najbardziej niepokojący spadek. Po krótkim wzroście w 2022 r. wyniki ponownie maleją i w 2025 r. osiągają poziom wyraźnie niższy niż w powiecie i województwie. Od 2023 r. widoczna jest trwała dywergencja: gdy w powiecie i regionie trend jest stabilny lub lekko wzrostowy, w Gminie widoczny jest stały zjazd. Matematyka wymaga więc zdecydowanego wsparcia – dane sugerują, że uczniowie mają trudności zarówno z podstawowymi umiejętnościami rachunkowymi, jak i z rozwiązywaniem zadań problemowych.

Łącznie dane wskazują, że największym wyzwaniem Gminy jest język angielski i matematyka, natomiast relatywnie najmocniejszą stroną – język polski. Wyniki układają się w stały wzór: Gmina pozostaje poniżej średniej regionalnej we wszystkich przedmiotach, ale w przedmiotach ścisłych i językowych luka ta jest znacznie większa, podczas gdy w obszarze humanistycznym na wielu etapach udało się ją zminimalizować. Wskazuje to, że działania naprawcze powinny koncentrować się przede wszystkim na poprawie nauczania przedmiotów wymagających systematycznego utrwalania umiejętności, zwłaszcza matematyki i języka angielskiego, przy jednoczesnym utrzymaniu dobrego poziomu kompetencji czytania i interpretacji tekstu.

Ochrona zdrowia

Na terenie Gminy funkcjonuje Przychodnia Vita- Med oraz Przychodnia Rodzinna przy ul. Powstańców Wielkopolskich 1, udzielające świadczeń podstawowej opieki zdrowotnej (lekarz rodzinny, internista, pediatra, w wybranych godzinach także inne świadczenia POZ). Godziny pracy i zasady rejestracji są potwierdzone w komunikatach organizatora oraz w wykazach świadczeniodawców POZ. Na obszarze Gminy działa placówka apteczna zlokalizowana przy ul. Powstańców Wielkopolskich 1A w Mniszkowie, zapewniająca mieszkańcom dostęp do leków i wyrobów medycznych w podstawowym zakresie. Dzieci i

młodzież szkolna są objęte profilaktyczną opieką zdrowotną (pielęgniarka/higienistka szkolna) oraz obowiązkowymi szczepieniami zgodnie z aktualnym Programem Szczepień Ochronnych; podstawy prawne tych świadczeń wynikają z ustawy o opiece zdrowotnej nad uczniami oraz z rozporządzeń Ministra Zdrowia w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

Pacjenci wymagający leczenia specjalistycznego i hospitalizacji korzystają przede wszystkim z Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej Szpitala Powiatowego im. Edmunda Biernackiego w Opocznie (ul. Partyzantów 30), a w przypadku bardziej złożonych schorzeń – z ośrodków ponadpowiatowych w Łodzi, w szczególności Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego im. Norberta Barlickiego przy ul. dr. Stefana Kopcińskiego 22 oraz Centralnego Szpitala Klinicznego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi przy ul. Pomorskiej 251. W powiecie opoczyńskim funkcjonuje zatem szpital powiatowy, który pełni podstawową rolę w zabezpieczeniu potrzeb hospitalizacyjnych mieszkańców gminy Mniszków.

Poniżej przedstawiono dane dotyczące wskaźnika liczby zgonów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w gminie Mniszków w latach 2021-2025.

Tabela 5 Wskaźnik liczby zgonów na 1000 mieszkańców w gminie Mniszków w latach 2021-2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Liczba zgonów	15,9	10,2	8,9	8,9	12,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

W latach 2021–2025 wskaźnik liczby zgonów na 1000 mieszkańców w gminie Mniszków wykazywał wyraźne wahania – od najwyższego poziomu 15,9‰ w 2021 roku do najniższego 8,9‰ w latach 2023 i 2024. W 2025 roku wskaźnik wzrósł do poziomu 12,0‰, co oznacza wzrost w porównaniu z dwoma poprzednimi latami. Ogółem wartości wskaźnika utrzymywały się w granicach 8,9–15,9‰, bez wyraźnego trwałego trendu wzrostowego lub spadkowego, co wskazuje na zmienność zjawiska wynikającą głównie z czynników demograficznych oraz naturalnych wahań liczby zgonów w niewielkiej populacji gminy.

Opieka i pomoc społeczna

Na terenie Gminy funkcjonuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mniszkowie. Do zadań własnych Gminy realizowanych przez GOPS w zakresie pomocy społecznej o charakterze obowiązkowym należą m.in.:

- udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych, celowych oraz na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego;

- opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długo-trwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem,
- praca socjalna,
- organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania (z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi),
- prowadzenie i zapewnienie miejsc w placówkach wsparcia dziennego lub w mieszkaniach treningowych/wspomaganych,
- tworzenie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną,
- dożywianie dzieci,
- sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym,
- kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca w tym domu,
- pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- utworzenie i utrzymywanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych,
- opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych
- sporządzanie corocznej oceny zasobów pomocy społecznej (bilansu potrzeb gminy w zakresie pomocy społecznej).

Poniżej przedstawiono dane dotyczące liczby beneficjentów pomocy społecznej w gminie Mniszków przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w latach 2021-2025.

Tabela 6 Liczba beneficjentów pomocy społecznej na 1 tys. mieszkańców w gminie Mniszków w latach 2021-2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Liczba beneficjentów pomocy społecznej na 1 tys. mieszkańców	29,7	32,1	33,7	30,5	29,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

W latach 2021–2025 liczba beneficjentów pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w gminie Mniszków wykazywała umiarkowane wahania, bez wyraźnej tendencji wzrostowej lub spadkowej. Wartości wskaźnika mieściły się w przedziale od 29,7 do 33,7, co wskazuje na stosunkowo stabilną skalę korzystania z systemu pomocy społecznej w analizowanym okresie. Najwyższy poziom wskaźnika odnotowano w 2023 roku, natomiast w 2024 i 2025 roku nastąpiło jego obniżenie, przy czym w 2025 roku osiągnął on poziom 29,8. Zmiany te mają charakter krótkookresowych wahań i nie wskazują na trwałe pogorszenie ani wyraźną poprawę sytuacji materialnej mieszkańców gminy.

Tabela 7 Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Mniszków w latach 2021-2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	140	151	159	143	140

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

W latach 2021–2025 liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Mniszków pozostawała na zbliżonym poziomie, z widocznymi, ale niewielkimi wahaniami rok do roku. Po spadku w 2021 r. odnotowano przejściowy wzrost liczby beneficjentów, który w 2023 r. osiągnął najwyższą wartość w analizowanym okresie, po czym ponownie zmniejszył się w kolejnym roku. Dane te wskazują na umiarkowanie stabilny poziom potrzeb socjalnych, bez trwałego trendu wzrostowego, co sugeruje względną równowagę między liczbą osób wymagających wsparcia a sytuacją społeczną w Gminie.

Tabela 8 Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci w gminie Mniszków w latach 2021-2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci	163	139	114	69	49

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

W latach 2021–2025 liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych na dzieci w gminie Mniszków wykazywała wyraźną tendencję spadkową. W analizowanym okresie wartość wskaźnika systematycznie malała – z 163 rodzin w 2021 roku do 49 w 2025 roku.

Spadek ten był konsekwentny w każdym kolejnym roku, co wskazuje na trwałe zmniejszanie się liczby beneficjentów świadczeń rodzinnych. Zjawisko to może wynikać zarówno ze zmian demograficznych (mniejsza liczba dzieci), jak i z modyfikacji systemu świadczeń lub wzrostu dochodów części gospodarstw domowych. Ogólnie dane wskazują na istotne ograniczenie skali korzystania z tego rodzaju wsparcia w analizowanym okresie.

Kultura i sport

Kultura

Na terenie Gminy działalność kulturalną prowadzą przede wszystkim: Gminna Biblioteka Publiczna w Mniszkowie (z filiami w Błogiem Rządowym i Bukowcu nad Pilicą), placówki oświatowe oraz rozbudowana sieć domów ludowych, świetlic wiejskich i centrów integracji społecznej. Domy Ludowe funkcjonują w Bukowcu nad Pilicą, Prucheńsku Dużym, Jaworze-Kolonii, Dużym Potoku i Zarzęcinie, natomiast świetlice wiejskie i świetlice OSP zlokalizowane są m.in. w Małych Końskich, Stoku, Mniszkowie, Strzelcach, Radoni, Prucheńsku Małym i Świeciechowie. Uzupełnieniem są Centra Integracji Społecznej w Błogiem Rządowym, oraz w Świeciechowie, tworzące lokalne „węzły” życia społeczno-kulturalnego.

W 2024 r. oddano do użytku nowoczesne Centrum Integracji Społecznej w Błogiem Rządowym (z salą świetlicową, zapleczem socjalnym i kuchennym), a także zrealizowano zagospodarowanie terenu przy nowej świetlicy w Świeciechowie – altana, plac zabaw, oświetlenie solarne, monitoring oraz infrastruktura rekreacyjna tworzą spójny kompleks integracyjno-rekreacyjny. Domy ludowe wyposażane są w zaplecze kuchenne (zmywarki, stoły chłodnicze, wyposażenie gastronomiczne), co pozwala organizować w nich większe wydarzenia (festyny, jubileusze, spotkania środowiskowe).

Oferta kulturalna Gminy opiera się na współpracy samorządu, biblioteki, szkół, OSP, kół gospodyń wiejskich oraz lokalnych organizacji i liderów. W przestrzeni Gminy cyklicznie odbywają się m.in.: „Aktywny Dzień Rodziny” w Błogiem Szlacheckim (koncerty muzyki klasycznej i rozrywkowej, rekonstrukcje historyczne, strefy zabaw dla dzieci, połączone z obchodami 800-lecia wsi), rajd „Rowerem po zdrowie! Rajd rowerowy z olimpijczykami” (połączony z symbolicznym otwarciem ścieżek rowerowych, spotkaniem z medalistami olimpijskimi i ogniskiem przy Domu Ludowym w Zarzęcinie), a także dożynki gminne, pikniki sołeckie i liczne wydarzenia rocznicowe. „Pobiegaj z Mistrzem” – impreza sportowo-rekreacyjna z udziałem pochodzącego z Gminy Mniszków Adamem Kszczotem (multimedalisty MŚ i ME w biegu na 800 m), Memoriał ks. Grzegorza Opalskiego (były proboszcz parafii Zajączków).

Na uwagę zasługuje również cykliczna akcja honorowego krwiodawstwa „Ratowanie mamy we krwi – oddaj krew ze strażakami”, organizowana przez Ochotniczą Straż Pożarną w Błogiem Rządowym, należąca do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego, stanowiąca przykład wysokiego poziomu zaangażowania społecznego mieszkańców gminy.

Gmina co roku przyjmuje Roczny program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Program na 2024 r. został przyjęty uchwałą Nr LXXI/403/23 z dnia 30 listopada 2023 r., natomiast Program na 2025 r. – uchwałą Nr XIV/56/24 z 29 listopada 2024 r. Dokumenty te wyznaczają ramy finansowania i współpracy w obszarach takich jak: pomoc społeczna i wsparcie rodzin, kultura i ochrona dziedzictwa, wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej, turystyka i krajoznawstwo, działania na rzecz dzieci, młodzieży i seniorów oraz inicjatywy proekologiczne. Rozliczanie realizacji programu dokumentowane jest w sprawozdaniach rocznych z jego wykonania.

Na terenie Gminy Mniszków zarejestrowanych jest 9 Kół Gospodyń Wiejskich, m.in. w miejscowościach: Bukowiec nad Pilicą, Jawor Kolonia, Jawor, Małe Końskie, Radonia, Stok, Świeciechów, Strzelce oraz Prucheńsko Małe, które aktywnie działają na rzecz lokalnej społeczności.

Organizacje te integrują mieszkańców, pielęgnują tradycje regionalne, promują kulturę ludową oraz angażują się w organizację wydarzeń kulturalnych, warsztatów i inicjatyw społecznych. Dzięki ich zaangażowaniu życie społeczne i kulturalne gminy jest bogatsze i bardziej różnorodne.

Biblioteka Publiczna Gminy Mniszków

Gminna Biblioteka Publiczna w Mniszkowie wraz z filiami w Błogiem Rządowym i Bukowcu nad Pilicą tworzy trzyplacówkową sieć biblioteczną. W siedzibie GBP Mniszków znajduje się

wypożyczalnia dla dorosłych, młodzieży i dzieci, z kącikami zabaw, salką do zajęć (m.in. szachowych) oraz stanowiskami komputerowymi z dostępem do internetu i Wi-Fi. Biblioteka realizuje statutowe zadania: gromadzenie i opracowanie zbiorów, ich udostępnianie, działalność informacyjną i bibliograficzną, upowszechnianie czytelnictwa i uczestnictwa w kulturze oraz wspieranie lokalnego życia kulturalnego. Nadzór merytoryczny sprawuje Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. J. Piłsudskiego w Łodzi oraz Miejska Biblioteka Publiczna im. S. Janasa w Opocznie.

Księgozbiór ma charakter uniwersalny – obejmuje literaturę piękną dla dorosłych, dzieci i młodzieży, literaturę popularnonaukową oraz lektury szkolne. W 2025 r. zakupiono łącznie 524 książek (ze środków własnych oraz dotacji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego), a biblioteka pozyskała dodatkowo 67 woluminów w formie darów. Książki otrzymuje w darze od czytelników. W 2024 roku biblioteka wzbogaciła się o publikacje regionalne przekazane przez Muzeum Regionalne w Opocznie. Księgozbiór liczy obecnie ok. 36,2 tys. woluminów (GBP Mniszków – 16 839, filia Błogie Rządowe – 9 973, filia Bukowiec nad Pilicą – 9 407), a w 2025 r. biblioteki obsłużyły 602 czytelników i zarejestrowały 8 776 wypożyczeń (książek i czasopism).

Biblioteka intensywnie rozwija zasoby cyfrowe:

- prowadzi katalog elektroniczny w systemie MAK+ (ponad 12,8 tys. wprowadzonych rekordów),
- oferuje dostęp do naukowych zasobów Biblioteki Narodowej poprzez system ACADEMICA,
- uczestniczy w konsorcjum LEGIMI Bibliotek Województwa Łódzkiego (w 2024 r. czytelnicy pobrali 2 167 kodów do e-booków i audiobooków).

Działalność animacyjna i edukacyjna GBP obejmuje m.in.:

- zajęcia kółka szachowego prowadzone przez instruktora,
- zajęcia muzyczne (zespół artystyczno- muzyczny Biblioteczne Nutki)
- bezpłatne szkolenia z obsługi komputera i urządzeń mobilnych dla osób 50+ (obsługa poczty, wyszukiwarek, portali społecznościowych, bezpieczeństwo w sieci),
- udział w ogólnopolskim projekcie „Mała książka – wielki człowiek” (wyprawki czytelnicze i system naklejek dla dzieci w wieku 3–6 lat),
- „Ferie w Bibliotece” i „Wakacyjne hece w bibliotece” – warsztaty plastyczne, taneczne, rękodzielnicze, gry planszowe i zabawy ruchowe,
- wydarzenia w ramach Tygodnia Bibliotek (konkurs literacki „Z książką w tle”, konkurs fotograficzny „Pięknie jest czytać”, konkurs na logo biblioteki, spotkania autorskie),
- cykle spotkań czytelniczych i warsztatów plastycznych w filiach i bibliotece głównej, w oparciu o popularne książki dziecięce, a także warsztaty ekologiczne i warsztaty ozdób świątecznych,
- warsztaty dla seniorów („Szczęśliwa jesień życia – jak ukształtować swoją wewnętrzną siłę i radość”, warsztaty kulinarne),
- udział w akcji „Narodowe Czytanie” (w 2025 r. czytano poezję J. Kochanowskiego, przy czym biblioteka otrzymała oficjalny list z Kancelarii Prezydenta RP).
- spotkanie mikołajkowe.

W praktyce GBP pełni funkcję lokalnego centrum kompetencji kulturowych i cyfrowych: miejsce spotkań, edukacji nieformalnej, integracji międzypokoleniowej i budowania kapitału społecznego mieszkańców gminy

Zauważalne są wahania liczby czytelników Biblioteki Publicznej gminy Mniszków w ciągu roku.

Tabela 9 Czytelnicy w Bibliotece Publicznej gminy Mniszków w latach 2021-2025.

	2021	2022	2023	2024	2025
Liczba czytelników	681	684	655	663	602
Czytelnicy na 1 tys. mieszkańców	144	145	139	141	128
Wypożyczenia księgozbioru	8257	7384	7514	8317	8776

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

W latach 2021–2025 liczba czytelników Biblioteki Publicznej Gminy Mniszków wykazywała niewielkie wahania. Po nieznacznym wzroście w 2022 roku nastąpił spadek w 2023 roku, a następnie ponowny wzrost w 2024 roku. Największe obniżenie odnotowano jednak w latach 2024–2025, kiedy liczba czytelników zmniejszyła się z 663 do 602 osób. Podobną tendencję zaobserwowano we wskaźniku liczby czytelników na 1000 mieszkańców, który po okresowych wahaniami osiągnął w 2025 roku najniższą wartość w analizowanym okresie – 128. Jednocześnie liczba wypożyczeń księgozbioru, mimo wcześniejszych spadków, wzrosła w latach 2024–2025, osiągając najwyższy poziom 8776 wypożyczeń, co może świadczyć o większej aktywności stałych użytkowników biblioteki.

Sport, turystyka i rekreacja

Położenie gminy Mniszków w obrębie Zalewu Sulejowskiego, na styku terenów leśnych i rolniczych oraz w zasięgu Sulejowskiego Parku Krajobrazowego sprzyja rozwojowi turystyki weekendowej, rekreacji wodnej i aktywności na świeżym powietrzu. Zalew Sulejowski jest dużym zbiornikiem zaporowym na Pilicy, rozciągającym się m.in. na terenie gminy Mniszków (powiat opoczyński), co czyni go jednym z kluczowych zasobów krajobrazowo-rekreacyjnych regionu.

Kluczowym przedsięwzięciem ostatnich lat był projekt „Ograniczenie degradacji Sulejowskiego Parku Krajobrazowego na terenie Gminy Mniszków poprzez budowę infrastruktury turystycznej oraz małej architektury” (Etap I i II). W jego ramach wybudowano ponad 17 km ścieżek pieszo-rowerowych oraz ciągów utwardzonych, powiązanych z miejscowościami Marianka, Konstantynów, Błogie Szlacheckie, Błogie Rządowe, Zarzęcin i innymi punktami w sąsiedztwie Zalewu. Projekt obejmował także miejsca odpoczynku (wiaty, ławki, stojaki na rowery, kosze, elementy małej architektury) oraz strefy pieszo-rekreacyjne nad wodą, tworzące spójny system mobilności rekreacyjnej.

Istotnym elementem jest także Centrum Rekreacyjne w Mniszkowie ze zbiornikami wodnymi (stawy rekreacyjne) oraz zagospodarowane stawy w Potoku i Zajączkowie, które pełnią funkcję lokalnych terenów wypoczynku i wędkowania. Na terenie Gminy funkcjonuje również baza agroturystyczna, w tym gospodarstwo agroturystyczne w Zarzęcinie, ukierunkowane na obsługę ruchu nad Zalewem Sulejowskim.

Na infrastrukturę rekreacyjno-sportową Gminy składają się m.in.:

- Kompleks sportowy przy Szkole Podstawowej w Mniszkowie – wielofunkcyjny obiekt o wartości majątkowej ponad 5,19 mln zł, obejmujący boiska zewnętrzne, zaplecze socjalne i budynek socjalny z zadaszeniem;
- boisko sportowe w Bukowcu nad Pilicą oraz boisko do piłki nożnej w miejscowości Małe Końskie,
- boisko do siatkówki w Grabowej,
- place zabaw i tereny rekreacyjne, m.in. w Jaworze-Kolonii, Radoni, Stoku i Marianne (w tym ogród sensoryczny przy SP w Bukowcu nad Pilicą),
- Centra Integracji Społecznej (Błogie Rządowe, Bukowiec nad Pilicą, Świeciechów) z infrastrukturą rekreacyjną – altany, place zabaw, oświetlenie, stojaki rowerowe, paleniska, tereny zielone,
- zbiorniki wodne – w centrum Mniszkowa oraz w Potoku i Zajączkowie – pełniące funkcje rekreacyjne i krajobrazowe,
- inna mała infrastruktura rekreacyjna (place zabaw, altany, mała architektura) lokowana w ramach programów „Sołectwo na plus” i podobnych inicjatyw.

Wymieniona infrastruktura jest intensywnie wykorzystywana w ramach wydarzeń i cykli sportowo-rekreacyjnych. Na terenie Gminy organizowane są m.in.: Nocny Turniej Piłki Nożnej o Puchar Wójta Gminy Mniszków, programy pływackie dla dzieci („Umiem pływać”), mitingi sportowo-pożarnicze w Zarzęcie, gminne oraz powiatowe zawody sportowo-pożarnicze MDP, a także liczne pikniki rodzinne łączące elementy rekreacji ruchowej i animacji dla dzieci. Istotnym podmiotem w sferze sportu jest Ludowy Klub Sportowy „Mniszków”, działający od ponad 30 lat i uczestniczący w ligowych rozgrywkach piłki nożnej w strukturach Łódzkiego Związku Piłki Nożnej. W 2025 r. klub obchodził jubileusz 30-lecia, połączony z turniejami dla najmłodszych oraz uhonorowaniem zasłużonych działaczy przez ŁZPN. Po krótkiej przerwie w sezonie 2024/2025 reaktywowano sekcję seniorską i zgłoszono drużynę do rozgrywek ligowych (od Klasy B, następnie udział w rozgrywkach klasy A), co pozwala kontynuować tradycje piłkarskie w Gminie. Klub współorganizuje lokalne turnieje (w tym nocne turnieje piłkarskie), pełniąc ważną funkcję integracyjną i wychowawczą dla młodzieży.

Znaczącą rolę w upowszechnianiu aktywności fizycznej odgrywają również jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych oraz Młodzieżowe Drużyny Pożarnicze, których zawody mają charakter zarówno szkoleniowy, jak i sportowy i są regularnie organizowane na kompleksach sportowych Gminy.

Organizacje pozarządowe

Społeczność gminna wykazuje coraz większe zainteresowanie działalnością w organizacjach pozarządowych. Poniżej przedstawiono dane dotyczące liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w gminie Mniszków w latach 2020-2024.

Tabela 10 Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców w gminie Mniszków w latach 2020-2024

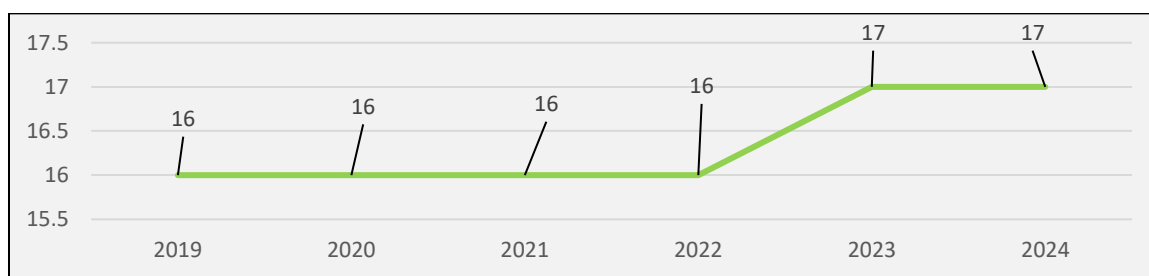
	2020	2021	2022	2023	2024
--	------	------	------	------	------

Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców	3,39	3,4	3,4	3,39	3,41
---	------	-----	-----	------	------

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

W latach 2020–2024 wskaźnik liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców w gminie Mniszków pozostawał na zbliżonym poziomie, wykazując jedynie niewielkie, stopniowe wahania. Po niewielkim wzroście w pierwszych dwóch latach wartość wskaźnika ustabilizowała się, a w 2024 r. osiągnęła poziom nieznacznie wyższy niż na początku okresu. Oznacza to, że mimo braku dynamicznego rozwoju trzeciego sektora, Gmina utrzymuje stałą liczbę aktywnych podmiotów społecznych, co świadczy o umiarkowanie stabilnym, choć powoli rosnącym zaangażowaniu obywatelskim.

Wykres 11 Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w gminie Mniszków w latach 2020-2024

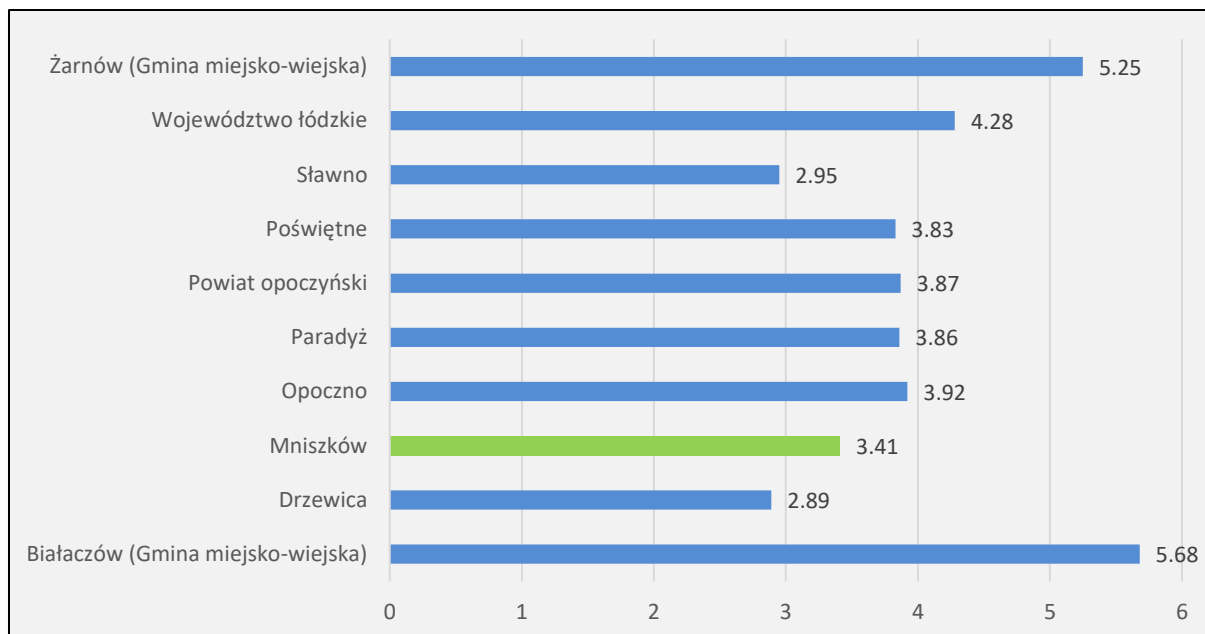
Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

W latach 2020–2024 liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych działających w gminie Mniszków pozostawała przez kilka lat stabilna, a następnie odnotowała umiarkowany wzrost. Po okresie czterech lat bez zmian, poziom aktywności organizacji obywatelskich zwiększył się o ok. 6%, co świadczy o stopniowym ożywieniu trzeciego sektora. Utrzymanie podwyższonej wartości w dwóch ostatnich latach sugeruje, że wzrost ten nie był jednorazowy, lecz wynika ze stabilizującego się trendu większego zaangażowania lokalnych inicjatyw społecznych.

Poniżej przedstawiono porównanie analizowanego wskaźnika dla gminy Mniszków z innymi gminami powiatu opoczyńskiego, powiatem łódzkimi województwem łódzkim.

Wykres 12 Wskaźnik liczby fundacji, organizacji pozarządowych i stowarzyszeń w przeliczeniu na 1000 mieszkańców dla województwa łódzkiego, powiatu opoczyńskiego i gmin wchodzących w jego skład (2024 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

W 2024 r. gmina Mniszków charakteryzowała się poziomem aktywności organizacji pozarządowych wyraźnie niższym niż średnia dla powiatu opoczyńskiego oraz województwa łódzkiego. Oznacza to, że sektor obywatelski w Gminie rozwinięty jest słabiej — szacunkowo o ok. 10–20% w porównaniu do jednostek odniesienia. Na tle pozostałych gmin powiatu Mniszków zajmuje pozycję w dolnej części zestawienia, co wskazuje na ograniczoną liczbę działających fundacji i stowarzyszeń oraz niewykorzystany potencjał lokalnych inicjatyw społecznych. Taki układ wartości sugeruje potrzebę intensyfikacji działań wspierających rozwój trzeciego sektora oraz tworzenie sprzyjających warunków dla aktywności mieszkańców.

Problemy społeczne

W gminie Mniszków występują problemy społeczne typowe dla obszarów wiejskich: ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz wybrane formy przemocy domowej i uzależnień. Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Mniszkowie wskazują, że w 2025 r. pomocą społeczną objęto ponad 88 osób w 68 rodzinach, przy czym dominowały gospodarstwa jednoosobowe (osoby samotne, emeryci i renciści) oraz rodziny z dwojgiem i trojgiem dzieci. Najczęstszymi przesłankami przyznania świadczeń były: długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo, niepełnosprawność oraz bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego i wychowaniu dzieci.

Zadania z zakresu polityki społecznej realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mniszkowie, który prowadzi zarówno wsparcie świadczeniowe (zasiłki stałe, okresowe, celowe, usługi opiekuńcze, finansowanie pobytu w domach pomocy społecznej, świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego), jak i pracę socjalną z rodzinami znajdującymi się w sytuacji kryzysowej. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej obejmował rodziny znajdujące się z trudnej sytuacji materialnej obejmowane są różnymi formami wsparcia zarówno w ramach ustawy o pomocy społecznej jak i w oparciu o inne ustawy: ustawa o świadczeniach rodzinnych, ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawa o systemie oświaty,

ustawa o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, ustawa o Karcie Dużej Rodziny obejmował rodziny wsparciem również w ramach rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” oraz instrumentów wynikających z ustaw o świadczeniach rodzinnych, pomocy.

Gmina prowadzi szereg programów profilaktycznych i osłonowych. W 2025 r. procedurą „Niebieskie Karty” objęto kilka rodzin, korzystających z oferty Ośrodka Interwencji Kryzysowej w strukturach Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Opocznie.

Ważnym elementem lokalnego systemu wsparcia jest Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Mniszków na lata 2025–2027, adresowany do rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Program zakłada m.in. pracę asystentów rodziny, działania profilaktyczne i edukacyjne, wsparcie rodzin dysfunkcyjnych oraz stabilizację sytuacji socjalnej poprzez instrumenty pomocy społecznej.

Realizowany jest Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2026–2030, stanowiący podstawę finansowania działań profilaktycznych, wsparcia rodzin dotkniętych problemem uzależnień oraz funkcjonowania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Ponadto uchwalono Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej na lata 2026–2030, którego celem jest wzmacnianie systemu przeciwdziałania przemocy, zwiększanie dostępności pomocy dla osób jej doznających oraz rozwijanie działań profilaktycznych i edukacyjnych w tym zakresie.

Bezpieczeństwo publiczne

Za bezpieczeństwo publiczne na terenie Gminy odpowiada przede wszystkim system państwowych służb mundurowych – w szczególności policja na poziomie powiatu opoczyńskiego – oraz lokalny system ochrony przeciwpożarowej oparty na jednostkach Ochotniczych Straży Pożarnych. Rada Gminy Mniszków w 2024 r. podjęła uchwałę Nr IV/25/24 w sprawie przekazania środków finansowych na Fundusz Wsparcia Policji, co umożliwia dofinansowanie działań i wyposażenia policji w zakresie poprawy bezpieczeństwa mieszkańców. Na terenie Gminy funkcjonuje sieć jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych: m.in. OSP Mniszków, OSP Błogie, OSP Zarzęcin, OSP Bukowiec nad Pilicą, OSP Strzelce, OSP Stok oraz OSP Świeciechów. Trzy z nich – OSP Błogie, OSP Mniszków i OSP Zarzęcin – włączone są do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego i otrzymują corocznie dofinansowanie z budżetu państwa na zapewnienie gotowości bojowej. W 2024 r. jednostki dysponowały 7 samochodami gaśniczymi średnimi, 2 ciężkimi oraz 6 lekkimi; w OSP Zarzęcin na wyposażeniu znajdowała się łódź ratownicza i dron poszukiwawczo-ratowniczy, a OSP Mniszków posiadała m.in. przyczepę transportową. Ogólna liczba członków OSP w wieku 18–65 lat (zdolnych do udziału w działaniach ratowniczo-gaśniczych) przekracza 130 osób, przy czym na terenie Gminy działa 5 Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych.

W 2024 r. jednostki OSP z gminy Mniszków wyjeżdżały łącznie kilkadziesiąt razy do pożarów i miejscowych zagrożeń; największą liczbę interwencji odnotowano w OSP Mniszków, OSP Błogie i OSP Zarzęcin. Strażacy uczestniczyli także w akcjach pomocowych dla terenów dotkniętych powodzią w innych regionach kraju oraz w działaniach środowiskowych (m.in. zbiórka zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz tekstyliów w OSP Błogie). Gmina

systematycznie wspiera OSP dotacjami na sprzęt, środki ochrony indywidualnej i inwestycje – przykładem jest dofinansowanie zakupu średniego samochodu ratowniczo-gaśniczego dla OSP Bukowiec nad Pilicą oraz budowa nowej strażnicy OSP Błogie w ramach Centrum Integracji Społecznej, współfinansowanej z programu „Polski Ład”.

Dostęp do usług publicznych

Celem ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami jest zagwarantowanie minimalnego standardu dostępności architektonicznej, cyfrowej oraz informacyjno-komunikacyjnej w podmiotach sektora publicznego. Obejmuje to m.in.:

- dostępność architektoniczną (eliminowanie barier w budynkach urzędów, stosowanie rozwiązań takich jak podjazdy, windy, czytelne ciągi komunikacyjne),
- dostępność informacyjno-komunikacyjną (możliwość uzyskania informacji w zrozumiałej formie, także dla osób z niepełnosprawnościami sensorycznymi),
- dostępność cyfrową (zgodność stron internetowych i aplikacji mobilnych z wymaganiami WCAG).

Urząd Gminy w Mniszkowie prowadzi działania związane z zapewnieniem dostępności, czego wyrazem jest opublikowana i aktualizowana „Deklaracja Dostępności” dla serwisu www.mniskow.pl oraz Biuletynu Informacji Publicznej www.bip.mniskow.pl, przygotowana zgodnie z ustawą o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych; dokument wskazuje m.in. na datę publikacji serwisu oraz datę ostatniej istotnej aktualizacji (2025 r.) oraz opisuje stopień zgodności serwisu z wymaganiami WCAG.

W zakresie dostępności cyfrowej i komunikacji elektronicznej Gmina korzysta z Elektronicznej Platformy Usług Administracji Publicznej – na stronie BIP oraz portalu gminnym zamieszczono odnośniki do elektronicznej skrzynki podawczej ePUAP, za pośrednictwem której można składać pisma ogólne do urzędu. Korzystanie z ePUAP jest możliwe z dowolnego miejsca, pod warunkiem posiadania dostępu do Internetu i profilu zaufanego.

W związku z wdrażaniem ogólnokrajowego systemu e-Doręczeń, gmina i powiat opoczyński prowadzą działania dostosowawcze w zakresie obsługi korespondencji elektronicznej – w materiałach informacyjnych (m.in. dotyczących nieodpłatnej pomocy prawnej) wskazywane są adresy elektronicznej skrzynki i odnośniki do platformy e-Doręczenia dla Gminy Mniszków. Rozszerza to wachlarz możliwości kontaktu z administracją dla mieszkańców, w szczególności osób z ograniczoną mobilnością.

Zarządzanie kryzysowe

Organem właściwym w sprawach zarządzania kryzysowego na terenie Gminy jest Wójt, który odpowiada za monitorowanie zagrożeń, planowanie, reagowanie oraz usuwanie skutków zdarzeń kryzysowych, zgodnie z ustawą z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym. Wójt realizuje zadania przy pomocy właściwej komórki organizacyjnej Urzędu oraz przy wsparciu Gminnego Zespołu Zarządzania Kryzysowego, stanowiącego organ pomocniczy w obszarze

analizowania zagrożeń oraz przygotowywania propozycji działań i aktualizacji gminnego planu zarządzania kryzysowego.

Funkcjonowanie tego systemu potwierdzają doświadczenia ostatnich lat. We wrześniu 2025 r., w związku z odnalezieniem szczątków niezidentyfikowanego obiektu latającego na terenie gminy Mniszków, uruchomiono Gminny Zespół Zarządzania Kryzysowego współpracujący z Powiatowym Centrum Zarządzania Kryzysowego. Rządowe Centrum Bezpieczeństwa wydało wówczas ostrzegawczy komunikat SMS, a mieszkańców za pośrednictwem strony gminnej i powiatowej informowano o konieczności zgłaszania podobnych znalezisk numerem alarmowym 112 oraz o zakazie zbliżania się do szczątków.

Gmina systematycznie uczestniczy w działaniach powiatowych struktur zarządzania kryzysowego, w tym w posiedzeniach Powiatowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego, ćwiczeniach i odprawach dotyczących potencjalnych zagrożeń (m.in. ekstremalnych zjawisk pogodowych, wtórnych skutków powodzi czy zagrożeń infrastruktury krytycznej). W praktyce system obejmuje również współpracę z jednostkami OSP, sołtysami i innymi służbami terenowymi, które pełnią rolę lokalnego systemu wczesnego ostrzegania i szybkiego reagowania.

Współpraca z innymi jednostkami samorządu terytorialnego

Gmina Mniszków aktywnie współpracuje z innymi jednostkami samorządu terytorialnego oraz organizacjami zrzeszającymi JST. W szczególności:

– uczestniczy w strukturach Łódzkiego Stowarzyszenia Samorządowego „PomagaMY” – uchwała Nr IV/18/24 Rady Gminy Mniszków z czerwca 2024 r. dotyczy wyboru delegata reprezentującego gminę w tym stowarzyszeniu, co umożliwia współpracę w zakresie projektów społecznych, edukacyjnych i infrastrukturalnych na poziomie regionu;

– jest członkiem Stowarzyszenia „Dolina Pilicy”, pełniącego funkcję Lokalnej Grupy Działania; uchwała Nr VIII/36/24 z sierpnia 2024 r. dotyczy zmiany uchwały w sprawie przystąpienia gminy do tego stowarzyszenia. Obszar LGD obejmuje gminy położone w dolinie Pilicy, w tym Mniszków, a celem jest realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju finansowanej ze środków Wspólnej Polityki Rolnej i funduszy UE.

W 2024 r. Rada Gminy Mniszków podjęła również uchwałę Nr VIII/37/24 w sprawie wyrażenia zgody na zawarcie porozumienia międzygminnego dotyczącego powołania Związku Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tomaszów Mazowiecki – Opoczno. Udział w strukturze ZIT pozwala na wspólne planowanie i realizację projektów w zakresie transportu, środowiska, energii, usług publicznych oraz rozwoju społeczno-gospodarczego w ramach perspektywy finansowej UE 2021–2027.

Współpraca międzygminna obejmuje także partnerstwa projektowe i porozumienia dotyczące inwestycji infrastrukturalnych. Przykładem jest uchwała Nr IV/21/24 w sprawie udzielenia dotacji celowej dla Gminy Tomaszów Mazowiecki na dofinansowanie remontu drogi powiatowej nr 4328E na odcinku Małe Końskie – Radonia oraz uchwała Nr IX/42/24 z września 2024 r., wyrażająca zgodę na zawarcie porozumienia międzygminnego w sprawie realizacji partnerskiego projektu „Zielona energia dla regionu opoczyńskiego”. Wspólne przedsięwzięcia w obszarze efektywności energetycznej, OZE i infrastruktury drogowej wzmacniają spójność funkcjonalną regionu i zwiększają możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych.

DIAGNOZA

1.2 Sytuacja gospodarcza

W przedmiotowym punkcie przedstawiono diagnozę sytuacji gospodarczej gminy Mniszków. Zaprezentowano dane statystyczne wraz z wnioskami dotyczące podstawowych wskaźników obrazujących siłę gospodarczą Gminy. Opisano charakter gospodarczy Gminy, podejmowane działania w celu pozyskiwania inwestorów oraz scharakteryzowano główne podmioty gospodarcze z terenu Gminy.

Podmioty gospodarcze i lokalny rynek

Charakter gospodarczy Gminy

Gmina Mniszków ma wyraźnie rolniczo-przemysłowy profil gospodarczy. Według obowiązującego studium uwarunkowań użytki rolne zajmują ok. 7,5 tys. ha z ok. 12,4 tys. ha powierzchni Gminy, natomiast lasy i grunty leśne ok. 3,3 tys. ha, co potwierdza dominację funkcji rolniczej przy istotnym udziale kompleksów leśnych. Rolnictwo opiera się głównie na gospodarstwach indywidualnych – około 95% użytków rolnych znajduje się w rękach prywatnych, a przeważają niewielkie gospodarstwa poniżej 5 ha (ok. 75% wszystkich, średnia powierzchnia gospodarstwa to ok. 4,7 ha), co w dokumentach planistycznych wiązane jest z niższą opłacalnością produkcji i ograniczonymi możliwościami modernizacji oraz unowocześniania parku maszynowego. Obok rolnictwa ważną rolę odgrywa przemysł wydobywczy surowców mineralnych (udokumentowane złoża kruszyw naturalnych „Stok II”, „Stok III”, „Stok IV”, „Stok V”, „Syski”, „ZCB” Owczary oraz przewidziane do eksploatacji złoża „Mariampol–Stok I”, z koncesjami ważnymi do lat 30. XXI w.) oraz ceramika budowlana, przy czym to właśnie zakłady wydobywcze i ceramiczne należą do największych pracodawców na terenie Gminy. Lokalna przedsiębiorczość w mniejszej skali koncentruje się także w handlu i drobnych usługach (transportowych, budowlanych, naprawczych), rozwiniętych w stopniu określanym jako średni. Dogodne położenie komunikacyjne – przebieg drogi krajowej DK12 oraz bliskość ośrodków miejskich takich jak Opoczno, Piotrków Trybunalski i Tomaszów Mazowiecki – wzmacnia funkcje tranzytowe i sprzyja rozwojowi działalności obsługującej ruch drogowy. Jednocześnie dobry stan środowiska, obecność znacznych kompleksów leśnych, położenie znacznej części Gminy w granicach Sulejowskiego Parku Krajobrazowego oraz dostęp do zbiornika wód otwartych w rejonie Zarzęcina wskazywane są w dokumentach strategicznych jako istotny potencjał dla rozwoju agroturystyki, rekreacji i usług turystycznych, traktowanych jako uzupełniający, perspektywiczny kierunek dywersyfikacji lokalnej gospodarki.

Działalność gospodarcza w Gminie

W formie tabelarycznej zaprezentowano rodzaj działalności gospodarczej z podziałem na sekcje PKD wśród podmiotów z gminy Mniszków zarejestrowanych w rejestrze REGON w latach 2020-2024

Tabela 11 Rodzaj działalności gospodarczej z podziałem na sekcje PKD wśród podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w gminie Mniszków latach 2020-2024

SEKCJA PKD	2020	2021	2022	2023	2024
A: Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	25	26	25	28	28
B: Górnictwo i wydobywanie	0	0	0	0	0
C: Przetwórstwo przemysłowe	35	35	38	38	38
D: Wytwarzania i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2	1	1	1	1
E: Dostawa wody, gospodarowanie ciekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1	1	1	1	1
F: Budownictwo	73	70	80	78	85
G: Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	69	70	75	83	80
H: Transport i gospodarka magazynowa	32	35	35	37	37
I: Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	3	3	2	3	3
J: Informacja i komunikacja	8	8	9	10	10
K: Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	3	5	5	7	5
L: Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1	1	1	1	1
M: Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	17	17	16	20	21
N: Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	7	8	10	9	11
O: Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	9	9	9	9	9
P: Edukacja	8	11	9	11	11
Q: Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	8	10	13	15	15
R: Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	6	5	5	5	5
S i T: Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	30	31	33	33	37
U: Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

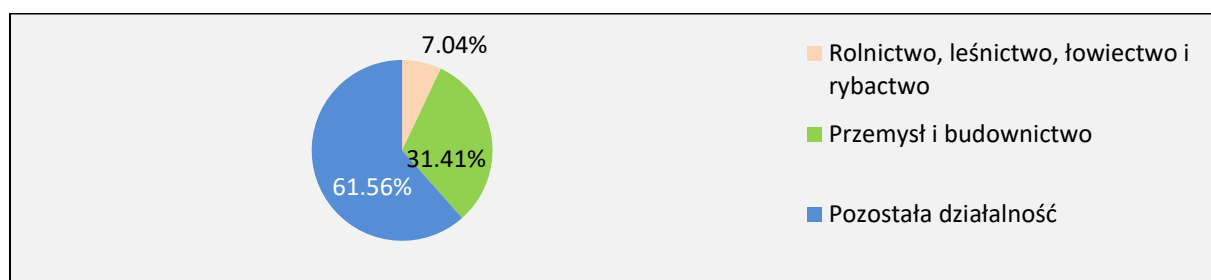
W latach 2020–2024 struktura działalności gospodarczej w gminie Mniszków stopniowo się rozwijała i różnicowała, przy jednoczesnym wzroście ogólnej liczby podmiotów. Najdynamiczniej rosły sektory budownictwa oraz handlu, które w końcowych latach analizowanego okresu należały do kluczowych gałęzi lokalnej gospodarki. Stabilną i istotną rolę pełniło również przetwórstwo przemysłowe, utrzymujące stałą liczbę przedsiębiorstw przez większość analizowanych lat. Wzrost odnotowano także w działalnościach specjalistycznych – takich jak usługi

profesjonalne, administracyjne, opieka zdrowotna czy pozostałe usługi – co wskazuje na stopniowe poszerzanie profilu gospodarczego Gminy. Z kolei sektory takie jak rolnictwo, transport czy gastronomia zachowały umiarkowaną skalę działania, bez większych zmian strukturalnych. Ogólnie dane ukazują wyraźny trend dywersyfikacji lokalnej przedsiębiorczości przy jednoczesnym utrzymaniu dominującej pozycji sektorów tradycyjnych.

Poniżej przedstawiono wykres obrazujący udział podmiotów gospodarczych z sektora rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa, przemysłu i budownictwa oraz pozostałej działalności w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych w gminie Mniszków.

Wykres 13 Podmioty sektorów gospodarczych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych w gminie Mniszków w 2024 r. (%)

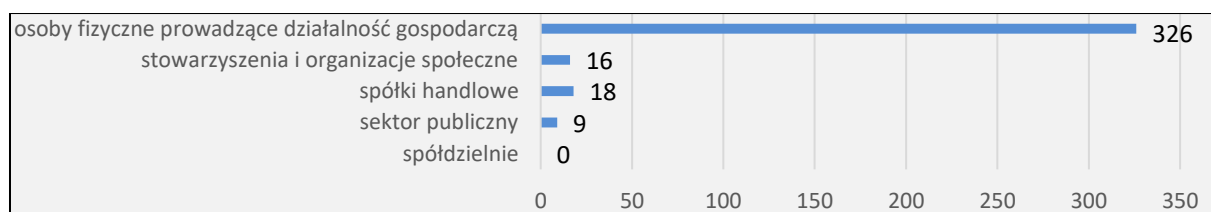

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

Wykres ten pokazuje, że zdecydowaną większość udziału w profilu gospodarczym Gminy stanowi działalność inna niż przemysł i budownictwo oraz inna niż rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.

Poniżej zaprezentowano liczbę podmiotów gospodarczych w gminie Mniszków w podziale na sektory własnościowe w 2024 r.

Wykres 14 Podmioty gospodarcze według sektorów własnościowych w gminie Mniszków(2024 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

Powyższy wykres wyraźnie wskazuje, że gospodarka w gminie Mniszków oparta jest w szczególności o osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Wskaźniki siły gospodarczej Gminy Mniszków

Poniżej przedstawiono podstawowe wskaźniki opisujące siłę gospodarczą gminy Mniszków.

Tabela 12 Jednostki nowo zarejestrowane w REGON na 1 tys. ludności w gminie Mniszków w latach 2021-2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Jednostki nowo zarejestrowane w REGON na 1 tys.	335	356	378	389	404

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

Tabela 13 Podmioty wpisane do REGON na 10 tys. mieszkańców w gminie Mniszków w latach 2021-2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Podmioty wpisane do REGON na 10 tys. mieszkańców	735	779	824	848	406

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

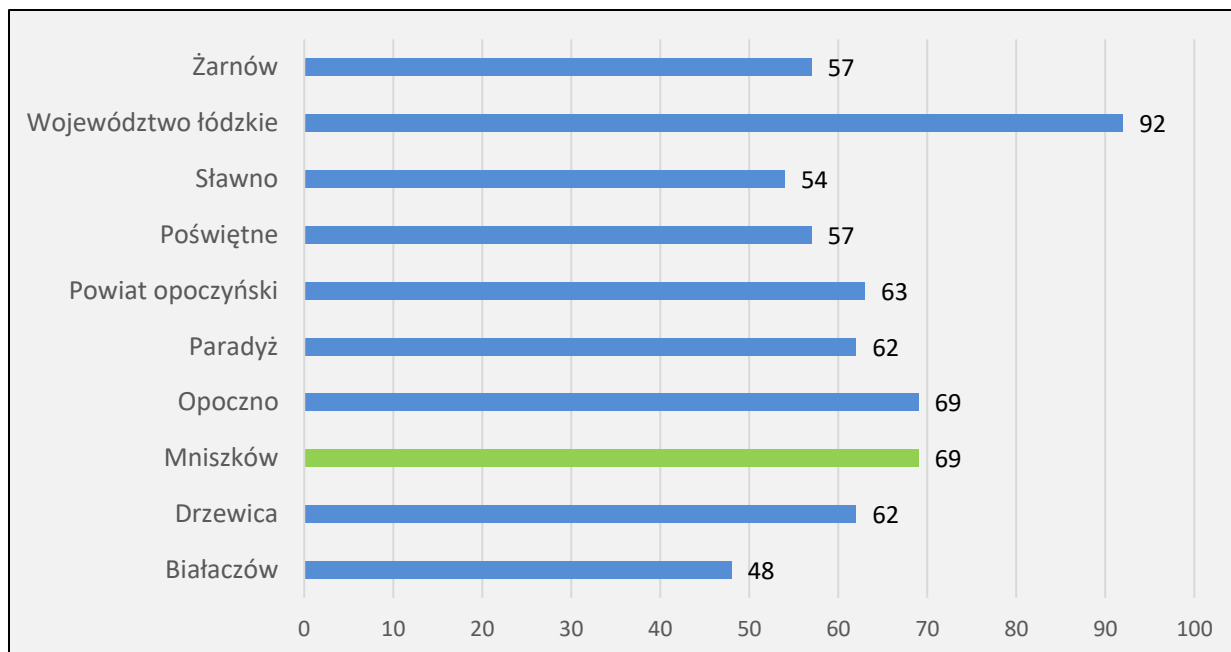
Tabela 14 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w gminie Mniszków w latach 2021-2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców	603	648	678	695	708

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

W latach 2021–2025 liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w gminie Mniszków systematycznie rosła. Wskaźnik zwiększył się z 603 w 2021 roku do 708 w 2025 roku, co świadczy o stopniowym rozwoju lokalnej przedsiębiorczości. Największy wzrost odnotowano w latach 2021–2022, natomiast w kolejnych latach tempo przyrostu było nieco niższe, lecz nadal utrzymywało tendencję wzrostową. Dane wskazują na korzystne zmiany w aktywności gospodarczej mieszkańców oraz stopniowe wzmacnianie lokalnego sektora prywatnego, co może świadczyć o rosnącej skłonności do podejmowania działalności gospodarczej i poprawie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości na terenie gminy.

Wykres 15 Wskaźnik osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 1000 mieszkańców dla powiatu opoczyńskiego i gmin wchodzących w jego skład (2024 r.)

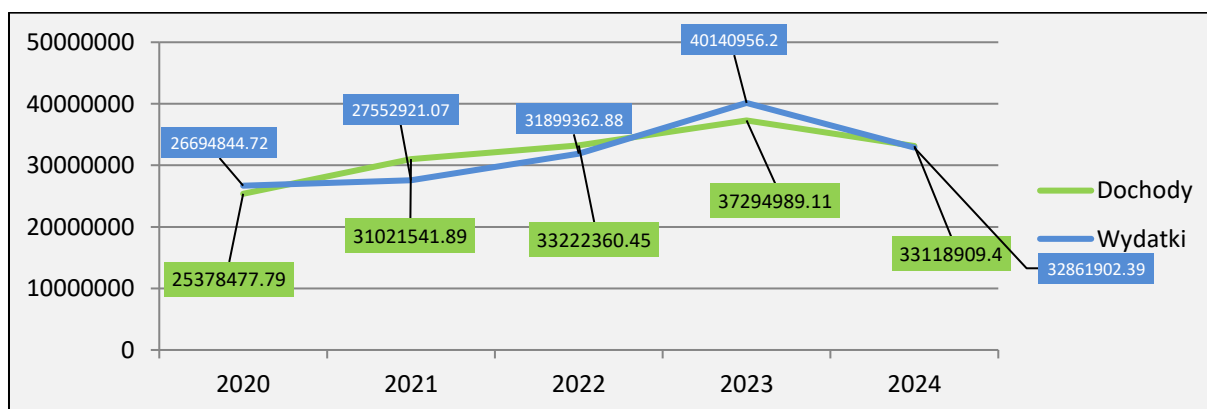
Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

W 2024 r. wskaźnik osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą plasował gminę Mniszków w środku zestawienia gmin powiatu opoczyńskiego, na poziomie zbliżonym do Opoczna i Drzewicy. Oznacza to, że aktywność przedsiębiorcza mieszkańców jest umiarkowanie wysoka, wyraźnie wyższa niż w gminach o słabszej strukturze gospodarczej, ale jednocześnie niższa niż średnia województwa, które utrzymuje zdecydowanie najwyższy poziom wskaźnika. Układ danych wskazuje, że Mniszków posiada solidną, stabilną bazę lokalnych przedsiębiorców, jednak potencjał rozwojowy pozostaje niewykorzystany w takim stopniu jak w najbardziej dynamicznych jednostkach regionu.

Finanse publiczne

Poniżej przedstawiono dane dotyczące wysokości dochodów i wydatków gminy Mniszków w latach 2020-2024

Wykres 16 Dochody i wydatki ogółem gminy Mniszków w latach 2020-2024 (zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

W latach 2020–2024 dochody i wydatki gminy Mniszków wykazywały wyraźny trend wzrostowy, przy czym w większości lat obserwowano ich zbliżony poziom, co świadczy o relatywnie stabilnej równowadze budżetowej. Największe nasilenie dynamiki finansowej nastąpiło w latach 2022–2023, kiedy zarówno dochody, jak i wydatki osiągnęły najwyższe wartości, odzwierciedlając intensyfikację inwestycji i rosnącą skalę zadań publicznych. W 2024 r. wydatki ponownie przewyższyły dochody, co może wskazywać na zwiększone koszty realizacji zadań własnych lub konieczność finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych. Ogólnie układ danych pokazuje, że Gmina utrzymuje stabilną sytuację finansową, jednocześnie stopniowo zwiększając skalę swojego budżetu i zakres prowadzonych działań.

Tabela 15 Dochody Gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Mniszków w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Dochody na 1 mieszkańca (zł)	1759,14	2326,71	2854,91	3137,44	2540,26

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

W latach 2020–2024 dochody gminy Mniszków w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyraźnie rosły aż do 2023 r., co odzwierciedlało wzmacnianie lokalnych finansów i zwiększanie możliwości inwestycyjnych. Najwyższy poziom osiągnięto w 2023 r., po czym w 2024 r. nastąpił spadek wartości jednostkowych, wynikający prawdopodobnie ze wzrostu wydatków lub obniżenia wpływów jednorazowych. Mimo tego obniżenia ogólny trend z kilkuletniej perspektywy wskazuje na poprawę kondycji dochodowej Gminy i rosnącą skalę dostępnych środków finansowych.

Tabela 16 Dochody Gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Mniszków w 2024 w porównaniu do gmin powiatu opoczyńskiego, powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego

GMINA	DOCHODY GMINY W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA (zł)
Białaczów (Gmina miejsko-wiejska)	9360,83
Drzewica	6154,73
Mniszków	7048,08
Opoczno	8378,88
Paradyż	7809,58
Powiat opoczyński	8027,67
Poświętne	8082,72
Sławno	7950,04
Województwo łódzkie	8895,92
Żarnów (Gmina miejsko-wiejska)	9072,71

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

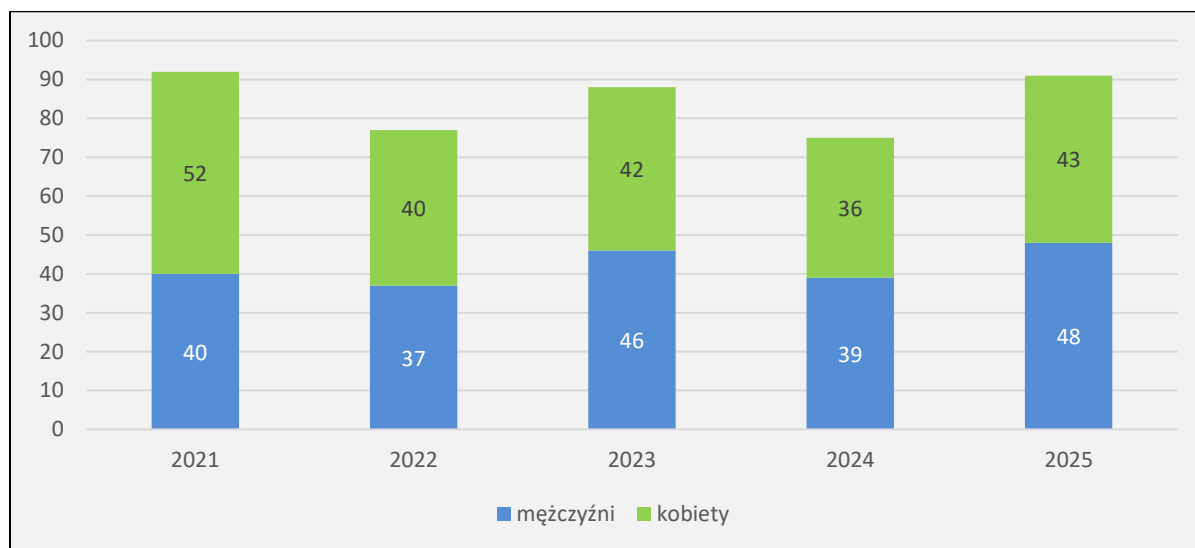
Dochody gminy Mniszków w przeliczeniu na mieszkańca w 2024 r. plasowały ją w środku zestawienia gmin powiatu opoczyńskiego, na poziomie wyższym niż w Drzewicy, ale niższym od średniej dla województwa łódzkiego oraz poniżej najsilniej finansowo rozwiniętych gmin, takich jak Białaczów czy Żarnów. Oznacza to, że Mniszków posiada stabilną, umiarkowanie silną pozycję dochodową, która pozwala na realizację zadań publicznych na dobrym poziomie,

jednak potencjał dochodowy Gminy pozostaje mniejszy niż w jednostkach o bardziej rozbudowanej bazie podatkowej i silniejszej strukturze gospodarczej. Układ danych wskazuje, że gmina funkcjonuje w warunkach zrównoważonej, lecz nie najwyższej w regionie zdolności finansowej.

Rynek pracy

Poniżej zaprezentowane dane dotyczące liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w gminie Mniszków w latach 2021-2025

Wykres 17 Liczba bezrobotnych w gminie Mniszków w latach 2021-2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

W latach 2021–2025 liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w gminie Mniszków utrzymywała się na relatywnie stabilnym poziomie, z niewielkimi wahaniami w poszczególnych latach. W całym analizowanym okresie dominowały kobiety, co jest typowym zjawiskiem dla lokalnych rynków pracy o ograniczonej liczbie miejsc zatrudnienia w sektorach tradycyjnie męskich. Ogólnie dane wskazują na umiarkowany, lecz stabilny poziom bezrobocia, bez oznak gwałtownego pogorszenia sytuacji na rynku pracy.

Tabela 17 Dane dotyczące bezrobocia w gminach powiatu opoczyńskiego i w powiecie opoczyńskim– stan na 2024 r.

GMINA/POWIAT	LICZBA BEZROBOTNYCH	UDZIAŁ LICZBY BEZROBOTNYCH W LICZBIE OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM (%)
Białaczów	240	15,0
Drzewica	271	12,2
Mniszków	75	16,0
Opoczno	911	13,2
Paradyż	118	17,8
Powiat opoczyński	2000	14,7
Poświętne	49	12,2
Sławno	159	21,4

Województwo łódzkie	53336	10,7
Żarnów	177	18,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

W 2024 r. poziom bezrobocia w gminie Mniszków był wyższy niż średnia powiatowa i wyraźnie powyżej średniej województwa łódzkiego, co plasowało Gminę w grupie jednostek o bardziej wymagającej sytuacji na rynku pracy. Udział osób bezrobotnych w populacji w wieku produkcyjnym był jednym z wyższych w powiecie, choć nie tak wysoki jak w Sławnie czy Żarnowie. Dane sugerują, że lokalny rynek pracy charakteryzuje się ograniczoną liczbą dostępnych miejsc zatrudnienia, a Gmina mierzy się z wyższą presją bezrobocia niż większość sąsiednich jednostek, co wymaga dalszych działań wspierających aktywizację zawodową mieszkańców.

DIAGNOZA

Sytuacja społeczna Gminy Mniszków charakteryzuje się stabilnym, lecz niekorzystnym układem demograficznym, typowym dla gmin wiejskich o rozproszonej strukturze osadniczej. W latach 2021–2025 liczba mieszkańców utrzymywała się na zbliżonym poziomie, bez wyraźnego trendu wzrostowego, a przyrost naturalny w większości lat był ujemny. Jednocześnie dynamika migracyjna pozostawała zmienna — występowały zarówno lata odpływu, jak i napływu ludności — bez trwałego kierunku zmian. Gęstość zaludnienia należy do najniższych w powiecie opoczyńskim, co potwierdza wiejski charakter Gminy i wiąże się z podwyższonymi kosztami świadczenia usług publicznych oraz obsługi komunikacyjnej. Struktura wieku jest zdominowana przez osoby w wieku produkcyjnym, jednak widoczny jest spadek liczby dzieci i stopniowe starzenie się populacji, co zwiększa zapotrzebowanie na usługi zdrowotne i opiekuńcze.

Infrastruktura oświatowa Gminy opiera się na trzech szkołach podstawowych oraz punkcie i oddziałach przedszkolnych, zapewniając stabilną bazę edukacyjną adekwatną do skali demografii. Wychowanie przedszkolne obejmuje 141 dzieci, a szkoły podstawowe 375 uczniów. Finansowanie oświaty cechuje się trwałą, bardzo dużą dysproporcją między dochodami a wydatkami — budżet Gminy corocznie pokrywa znaczną część kosztów utrzymania szkół, głównie w zakresie wynagrodzeń. Wyniki egzaminu ósmoklasisty utrzymują się poniżej średnich powiatowych i wojewódzkich, przy czym najniższe osiągnięcia dotyczą matematyki i języka angielskiego, natomiast relatywnie najlepsze wyniki notowane są w języku polskim.

System ochrony zdrowia w Gminie zapewnia podstawową opiekę medyczną Przychodnia Vita-Med., Przychodnia Rodzinna. Dostęp do leczenia specjalistycznego i hospitalizacji realizowany jest głównie w Opocznie i Łodzi. Wskaźniki zgonów w przeliczeniu na mieszkańców wykazują wahania, lecz nie wskazują na trwały trend.

W obszarze pomocy społecznej utrzymuje się umiarkowanie stabilna liczba beneficjentów, zarówno w świadczeniach pieniężnych, jak i w pomocy środowiskowej. Najczęstszymi przesłankami udzielania wsparcia są: ubóstwo, długotrwała choroba, niepełnosprawność oraz trudności opiekuńczo-wychowawcze. Realizowane są programy profilaktyczne, przeciwdziałania przemocy, wsparcia rodziny oraz programy zdrowotne i osłonowe. Skala korzystania z pomocy społecznej jest typowa dla gmin wiejskich i nie wykazuje długookresowych zmian.

Sfera kultury i sportu opiera się na rozbudowanej sieci świetlic wiejskich, domów ludowych, bibliotek oraz centrów integracji społecznej. Infrastruktura rekreacyjna jest dobrze rozwinięta i obejmuje m.in. kompleks sportowy przy Szkole Podstawowej w Mniszkowie, boiska, place zabaw, tereny rekreacyjne oraz rozbudowaną sieć ścieżek pieszo-rowerowych powiązanych z Zalewem Sulejowskim. Oferta kulturalna jest zróżnicowana i obejmuje liczne wydarzenia cykliczne, a biblioteka pełni funkcję lokalnego centrum kultury i kompetencji cyfrowych. Jednocześnie w latach 2020–2024 obserwuje się spadek liczby czytelników, choć liczba wypożyczeń w ostatnim roku ponownie wzrosła.

Sektor organizacji pozarządowych w Gminie rozwija się wolno, a liczba aktywnych podmiotów pozostaje stabilna i niższa od średnich powiatowych i wojewódzkich. Oznacza to ograniczone wykorzystanie potencjału społecznego i potrzebę dalszego wspierania lokalnej aktywności obywatelskiej.

Bezpieczeństwo publiczne zapewniają przede wszystkim jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej, Państwowa straż Pożarna oraz policja powiatowa. Trzy jednostki OSP działają w strukturach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego, co umożliwia skuteczną reakcję na zagrożenia. Liczba interwencji utrzymuje się na poziomie typowym dla gmin wiejskich, a Gmina systematycznie inwestuje w sprzęt i infrastrukturę OSP.

Dostęp do usług publicznych jest stopniowo rozszerzany dzięki rozwojowi e-administracji, modernizacji strony internetowej i BIP zgodnie z wymaganiami dostępności cyfrowej oraz wykorzystaniu platformy e-PUAP. System zarządzania kryzysowego funkcjonuje zgodnie z ustawą i obejmuje współpracę z powiatowymi służbami oraz jednostkami OSP.

Gmina prowadzi aktywną współpracę z innymi samorządami i organizacjami ponadlokalnymi, uczestnicząc m.in. w strukturach LGD „Dolina Pilicy”, LGD „Nasza Ziemia”, ZIT MOF Tomaszów Mazowiecki– Opoczno oraz Łódzkim Stowarzyszeniu Samorządowym. Współpraca ta umożliwia pozyskiwanie środków zewnętrznych i realizację wspólnych przedsięwzięć w zakresie transportu, infrastruktury, społeczności lokalnej i energii.

1.3 Sytuacja przestrzenna

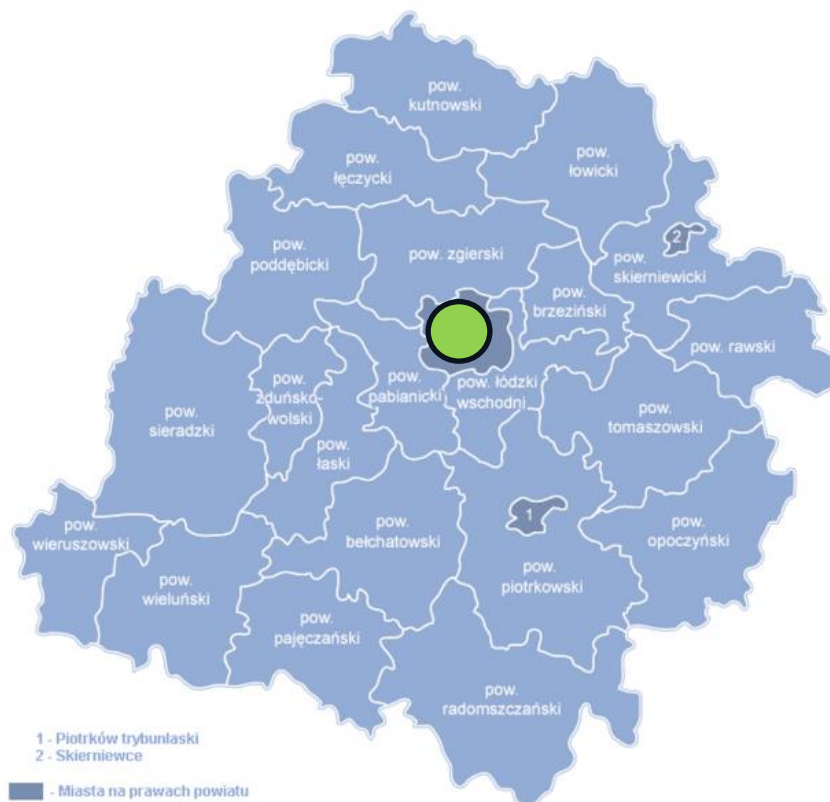

W przedmiotowym punkcie przedstawiono diagnozę sytuacji przestrzennej Gminy Mniszków. Opisano lokalizację Gminy pod kątem komunikacyjnym i przedstawiającym charakter rolniczo-przemysłowy Gminy. Następnie przedstawiono kwestie gospodarki odpadami, infrastruktury technicznej, dóbr kulturowych i zagospodarowania przestrzennego.

Infrastruktura drogowa i dostępność komunikacyjna

Gmina Mniszków zlokalizowana jest w południowo- wschodniej części województwa łódzkiego w powiecie opoczyńskim.

Rysunek 2 Lokalizacja gminy Mniszków na planie województwa łódzkiego

Źródło: pl.wikivoyage.org

Gmina Mniszków zlokalizowana jest w południowo-wschodniej części województwa łódzkiego, w powiecie opoczyńskim, na obszarze Wzgórz Opoczyńskich, częściowo w granicach Sulejowskiego Parku Krajobrazowego. Graniczy z gminami: Tomaszów Mazowiecki od północy, Sławno od wschodu, Paradyż i Aleksandrów od południa oraz Sulejów i Wolbórz od zachodu.

Rysunek 3 Lokalizacja gminy Mniszkówna planie powiatu opoczyńskiego

Źródło: system.osp.org

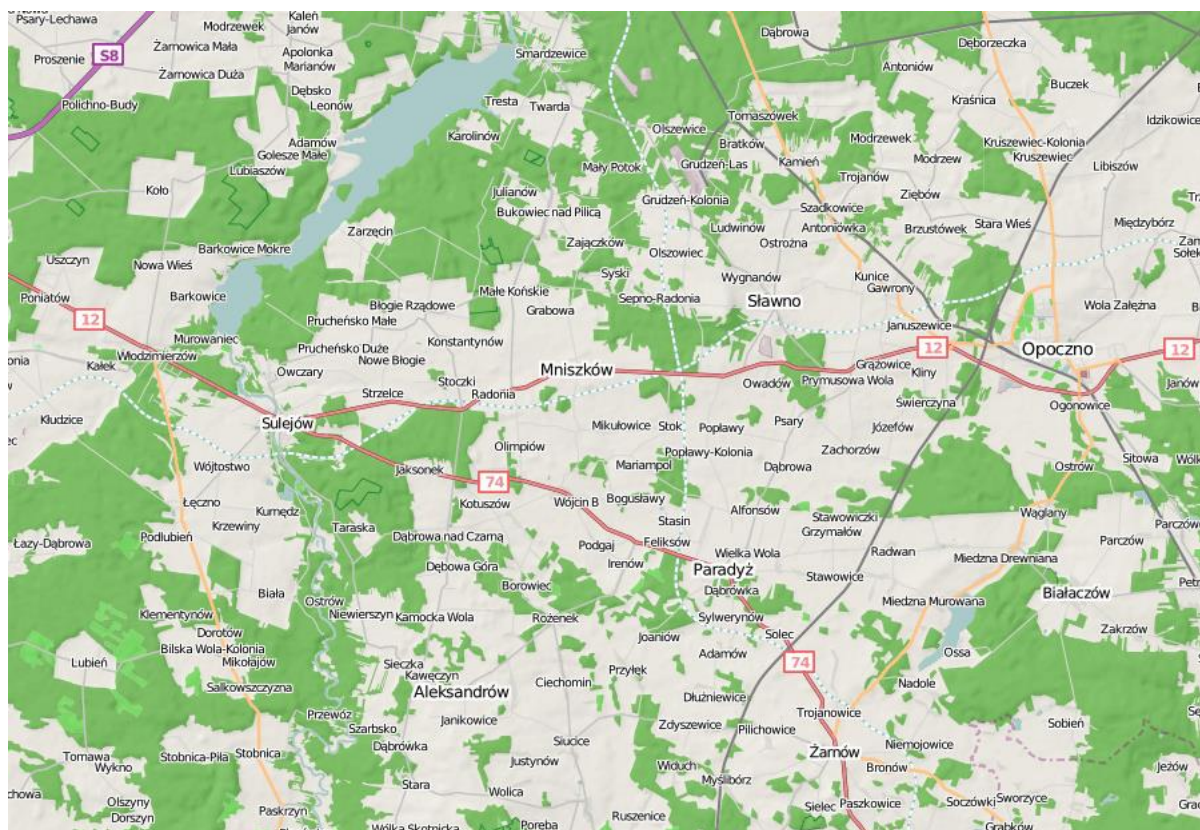
Pod względem administracyjnym Gmina Mniszków jest Gminą wiejską wchodzącą w skład powiatu opoczyńskiego. Na jej terenie funkcjonuje 29 sołectw, obejmujących łącznie ponad 30

miejsowości (m.in. Błogie Rządowe, Błogie Szlacheckie, Bukowiec nad Pilicą, Góry Trzebiatowskie, Grabowa, Holendry, Jawor, Julianów, Kolonia Jawor, Konstantynów, Małe Końskie, Marianka, Mikułowice, Mniszków, Obarzanków, Olimpiów, Owczary, Duży Potok A, Duży Potok B, Prucheńsko Duże, Prucheńsko Małe, Radonia, Stoczki, Stok, Strzelce, Syski, Świeciechów, Zajączków, Zarzęcin). Całkowita powierzchnia Gminy wynosi ok. 124 km² (ok. 12,4 tys. ha), co stanowi niespełna 12% powierzchni powiatu. Gmina ma wyraźnie rolniczo-leśny charakter – dominują użytki rolne (ok. 59% powierzchni) oraz znaczne kompleksy leśne (ok. 33%), uzupełnione łąkami i pastwiskami w obniżeniach terenu. Zabudowę tworzą głównie rozproszone wsie o luźnym, często ulicówkowym lub łańcuchowym układzie, powiązane siecią dróg powiatowych i gminnych. Część obszaru położona jest w granicach Sulejowskiego Parku Krajobrazowego oraz jego otuliny, co podnosi walory przyrodnicze i krajobrazowe Gminy oraz sprzyja rozwojowi funkcji rekreacyjno-turystycznych jako uzupełnienia dominującej funkcji rolniczej.

Poniżej przedstawiono położenie komunikacyjne gminy Mniszków

Rysunek 4 Położenie komunikacyjne gminy Mniszków

Źródło: opracowanie własne na geoserwis.gdos.gov.pl

Sieć dróg na terenie Gminy tworzą drogi krajowe, drogi powiatowe, gminne oraz drogi wewnętrzne; układ ten zapewnia podstawową obsługę komunikacyjną mieszkańców, łącząc społeczeństwa z ośrodkami zewnętrznymi (Opoczno, Tomaszów Mazowiecki, Piotrków Trybunalski, w dalszym zasięgu Łódź). Przez Gminę przebiega droga krajowa nr 12 (DK12) o klasie GP, stanowiąca główną oś transportową w układzie wschód– zachód; zgodnie z Generalnym Pomiarem Ruchu 2020 notuje ona ok. 5,5 tys. pojazdów na dobę na odcinku przebiegającym przez

Mniszków. Komplementarną rolę pełnią drogi powiatowe, m.in. DP 3921E (DK12–Stoczki–Błogie Szlacheckie), DP 3105E (Bukowiec nad Pilicą – Zajączków), dokumenty gminne wskazują je jako odcinki wymagające pilnego remontu lub przebudowy ze względu na stan nawierzchni i parametry techniczne. Sieć dróg gminnych zapewnia dojazd do wszystkich miejscowości, jednak lokalnie konieczne jest dostosowanie szerokości jezdni, konstrukcji nawierzchni oraz uzupełnienie o elementy towarzyszące (chodniki, pobocza utwardzone, oświetlenie, ciągi pieszo – rowerowe), co sygnalizują kolejne raporty o stanie gminy.

Na poziomie układu ponadlokalnego dostęp do sieci wyższego rzędu odbywa się poprzez powiązania DK12 z drogami ekspresowymi (S8 i A1 w węzłach położonych poza obszarem gminy) oraz planowaną drogą ekspresową S12 w ciągu obecnej DK12. W dokumentach rządowych i opracowaniach GDDKiA wskazywany jest odcinek S12 z projektowanym węzłem „Mniszków” i MOP „Mniszków”, poprawiający w przyszłości powiązania Gminy w relacjach regionalnych. Infrastruktura drogowa, szczególnie na drogach powiatowych, nie w pełni odpowiada obecnym standardom nośności i bezpieczeństwa, co skutkuje koniecznością sukcesywnej modernizacji (wzmacnianie konstrukcji nawierzchni, przebudowa skrzyżowań z DK12, poprawa odwodnienia). Na obszarze Gminy nie funkcjonuje czynna linia kolejowa ani przystanek kolejowy; najbliższe stacje obsługujące ruch pasażerski znajdują się w Tomaszowie Mazowieckim i Opocznie, co potwierdzają dokumenty strategiczne Gminy (m.in. strategia rozwoju elektromobilności). Najbliższym portem lotniczym w zasięgu dojazdu jest Port Lotniczy Łódź im. Władysława Reymonta, zapewniający połączenia krajowe i wybrane połączenia międzynarodowe.

Dziedzictwo kulturowe

Gmina dysponuje zasobem dziedzictwa kulturowego – zarówno w postaci zabytków nieruchomych (układy ruralistyczne, zespoły sakralne, dworskie i parkowe), jak i ruchomych – odzwierciedlających historię osadnictwa nad Pilicą oraz przemianę dawnego krajobrazu folwarczno-rolniczego. Ochrona prowadzona jest dwutorowo: poprzez wpis do rejestru zabytków (Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków) oraz gminną ewidencję zabytków prowadzoną przez Urząd Gminy, zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Raport o stanie gminy wskazuje, że choć Gmina nie posiada odrębnego programu opieki nad zabytkami, to prowadzona jest ewidencja gminna obejmująca obiekty o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym.

Do najcenniejszych zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru należą w szczególności: parafialny kościół pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny i św. Mikołaja w Błogiem Szlacheckim – murowana świątynia, wzniesiona w latach 1785–1789, stanowiąca charakterystyczny przykład późnobarokowej architektury sakralnej regionu; park podworski w Mniszkowie, zachowujący czytelny układ kompozycyjny dawnej siedziby ziemiańskiej; zespół dworski w Zajączkowie (dwór murowany). Zestawienie tych obiektów – wraz z ich charakterystyką chronologiczną i przestrzenną – znajduje się w serwisie Narodowego Instytutu Dziedzictwa oraz w dokumentach samorządowych. Uzupełnieniem zasobu są m.in. kapliczki przydrożne, cmentarze parafialne i wojenne, a także zachowane fragmenty historycznych układów wsi, uwzględniane w gminnej ewidencji zabytków.

Część obiektów wymaga kontynuacji prac zabezpieczających i konserwatorskich (np. drewniane elementy kościoła w Błogiem Szlacheckim ze względu na podatność na degradację

biologiczną), natomiast przy zabytkach użytkowanych prowadzone są cykliczne działania remontowe we współpracy parafii, Gminy oraz służb konserwatorskich. Przykładem jest wykonanie z udziałem środków UE i samorządowych prac przy otoczeniu kościoła w Błogiem Szlacheckim (remont dachu), ujęte w sprawozdaniu z realizacji Polski Ład. Właściciele i zarządcy zabytków, zgodnie z przepisami, mogą ubiegać się o dotacje od gminy, powiatu, województwa oraz ministra kultury na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane, po uprzednim uzyskaniu zaleceń właściwego konserwatora.

Gospodarka odpadami

Odpady komunalne z terenu gminy Mniszków odbierane są w ramach gminnego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi, zgodnie z ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz uchwałami Rady Gminy w sprawie metody ustalania opłaty i stawek opłat. System obejmuje odbiór od właścicieli nieruchomości zamieszkałych, a opłata naliczana jest jako iloczyn liczby mieszkańców danej nieruchomości oraz stawki jednostkowej określonej uchwałą (metoda „od osoby”). Uchwały odwołują się do obowiązku selektywnej zbiórki odpadów – brak segregacji skutkuje zastosowaniem stawki podwyższonej, zgodnie z wymogami ustawowymi.

Odpady komunalne odbierane są w sposób:

- selektywny – zgodnie z Jednolitym Systemem Segregacji Odpadów i zasadami opisanymi w BIP gminy; podstawowe frakcje obejmują papier i tekturę, szkło, metale i tworzywa sztuczne, bioodpady oraz odpady reszkowe (zmieszane), gromadzone w pojemnikach i workach w odpowiednich kolorach, a następnie przekazywane do instalacji odzysku i recyklingu;
- nieselektywny – odpady niesegregowane traktowane są jako pozostałości po selektywnej zbiórce i odbierane jako frakcja zmieszana, przy zastosowaniu podwyższonej opłaty wynikającej z uchwał Rady Gminy, co pełni funkcję ekonomicznej sankcji za niespełnienie obowiązku selektywnej zbiórki.

Na terenie Gminy funkcjonuje Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK), zlokalizowany przy Oczyszczalni Ścieków w Mniszkowie, ul. Piotrkowska 87. PSZOK jest czynny w każdy ostatni roboczy piątek miesiąca, w godz. 7:00–13:00; mieszkańcy dostarczają odpady we własnym zakresie. Do PSZOK nieodpłatnie przyjmowane są wyłącznie odpady zebrane selektywnie, w szczególności:

- papier i tworzywa sztuczne,
- szkło i metale,
- opakowania wielomateriałowe,
- baterie i akumulatory,
- lampy fluorescencyjne (światłówki),
- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny (w tym zawierający freony),
- meble i inne odpady wielkogabarytowe,
- zużyte opony z samochodów osobowych (w określonym limicie rocznym na nieruchomość),
- bioodpady ulegające biodegradacji,
- odpady budowlane i rozbiórkowe z gospodarstw domowych do limitu masy,
- zimny popiół i żużel z palenisk domowych,

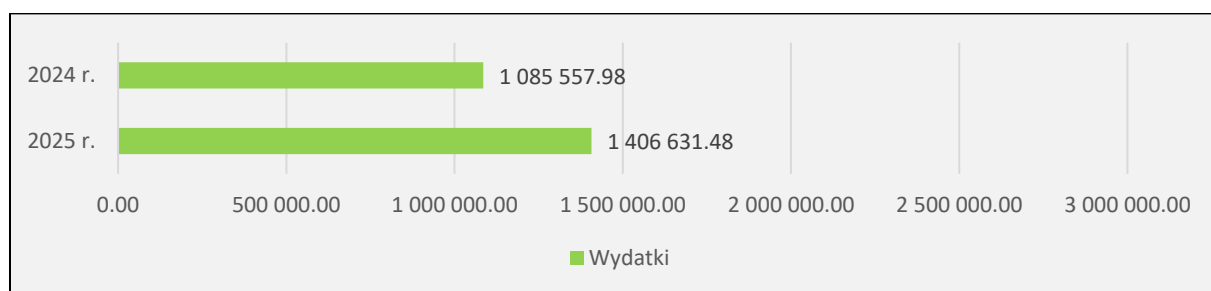
- przeterminowane leki, odzież i tekstylia,
- wybrane odpady powstające przy domowym stosowaniu produktów leczniczych (np. igły, strzykawki).

Nie są natomiast przyjmowane odpady zmieszane oraz materiały zawierające azbest; tego typu strumienie wymagają odrębnej organizacji postępowania zgodnie z przepisami szczególnymi.

Obsługę odbioru odpadów komunalnych z terenu Gminy realizuje, na podstawie umowy z Gminą, przedsiębiorstwo „EKOM” Maciejczyk Spółka Jawna z siedzibą w Nowinach (ul. Zakładowa 29), co potwierdza informacja w Biuletynie Informacji Publicznej. System gospodarki odpadami obejmuje pełen cykl postępowania z odpadami komunalnymi – od odbioru, przez transport, przekazanie do regionalnych instalacji przetwarzania, po odzysk, recykling i unieszkodliwianie – a jego funkcjonowanie jest corocznie analizowane w „Analizie stanu gospodarki odpadami komunalnymi” oraz raportach o stanie gminy.

Poniżej przedstawiono tabele przedstawiające informacje dotyczące gospodarki odpadami.

Wykres 18 Wydatki związane z funkcjonowaniem systemu gospodarowania odpadami w gminie Mniszków w latach 2024 i 2025 (w zł)

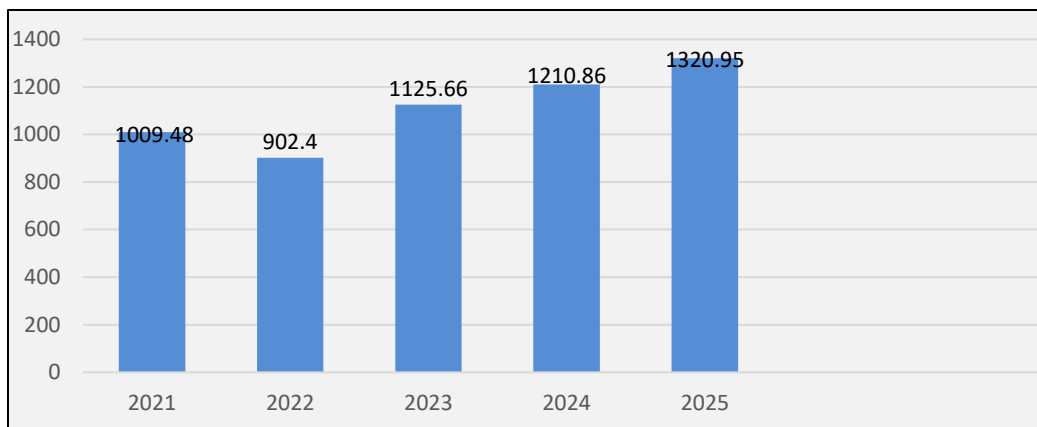

Źródło: opracowanie własne na podstawie Analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Mniszków za 2024 r. i Analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Mniszków za 2025 r.

Dane te wskazują na systematyczny wzrost kosztów funkcjonowania systemu.

Wykres 19 Łączna masa odebranych odpadów komunalnych w gminie Mniszków w latach 2021-2025 (Mg)

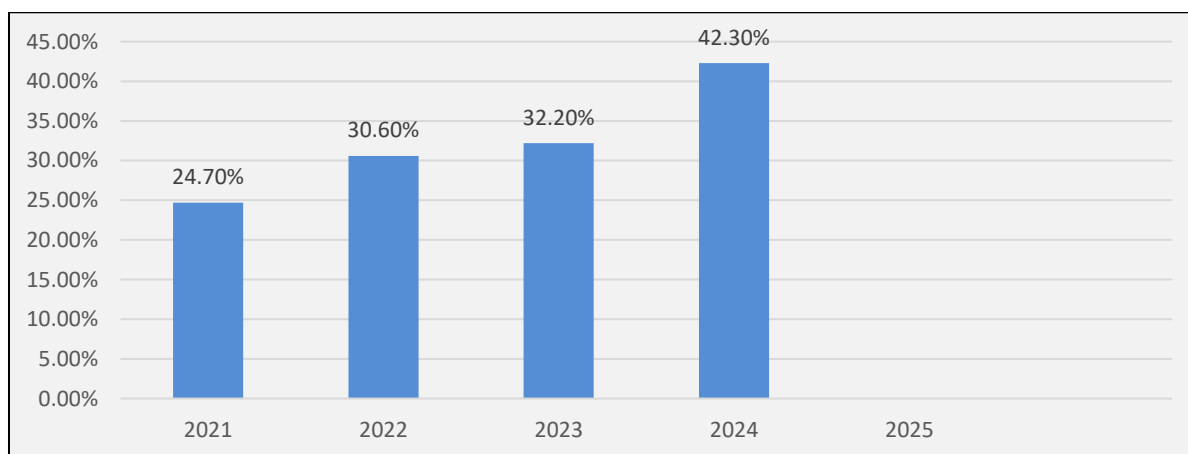
Strategia Rozwoju Gminy Mniszków na lata 2026-2031

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

W 2025 roku łączna masa odebranych odpadów komunalnych wyniosła 1320,95 Mg, co potwierdza utrzymanie dotychczasowej tendencji wzrostowej. Wartość ta wskazuje na dalsze zwiększanie ilości wytwarzanych odpadów w gospodarstwach domowych oraz stabilizację systemu ich odbioru na wysokim poziomie, bez wyraźnych oznak spadku dynamiki wzrostu.

Wykres 20 Dane dotyczące poziomu recyklingu odpadów zebranych na terenie Gminy Mniszków w latach 2021-2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

W latach 2021–2025 poziom recyklingu odpadów komunalnych w gminie Mniszków systematycznie wzrastał, tworząc wyraźny trend poprawy efektywności gospodarowania odpadami. Wzrost był szczególnie widoczny po 2021 r., kiedy tempo zwiększania poziomu recyklingu wyraźnie przyspieszyło, a Gmina osiągnęła wartości ponad dwukrotnie wyższe niż na początku okresu. Dane te wskazują na rosnącą skuteczność systemu selektywnej zbiórki odpadów oraz większe zaangażowanie mieszkańców, co wzmacnia podstawy do realizacji ambitniejszych celów środowiskowych w kolejnych latach.

Analiza danych dotyczących gospodarki odpadami w gminie Mniszków wskazuje na systematyczny wzrost ilości wytwarzanych odpadów oraz rosnące koszty funkcjonowania systemu, przy jednoczesnym utrzymywaniu się deficytu finansowego w jego bilansie. Pomimo poprawy efektywności selektywnej zbiórki i niemal dwukrotnego wzrostu poziomu recyklingu w latach 2021–2025, wpływ z opłat nie nadążają za rosnącymi kosztami odbioru i zagospodarowania

odpadów, co wymusza coroczne dopłaty z budżetu Gminy. Utrzymująca się tendencja wzrostowa masy odpadów przy jednoczesnym zbliżaniu się wskaźnika recyklingu do poziomów wymaganych przepisami krajowymi świadczy o poprawie organizacyjnej systemu, jednak wskazuje również na konieczność dalszego wzmacniania działań w zakresie ograniczania ilości odpadów u źródła oraz edukacji ekologicznej mieszkańców.

Infrastruktura techniczna

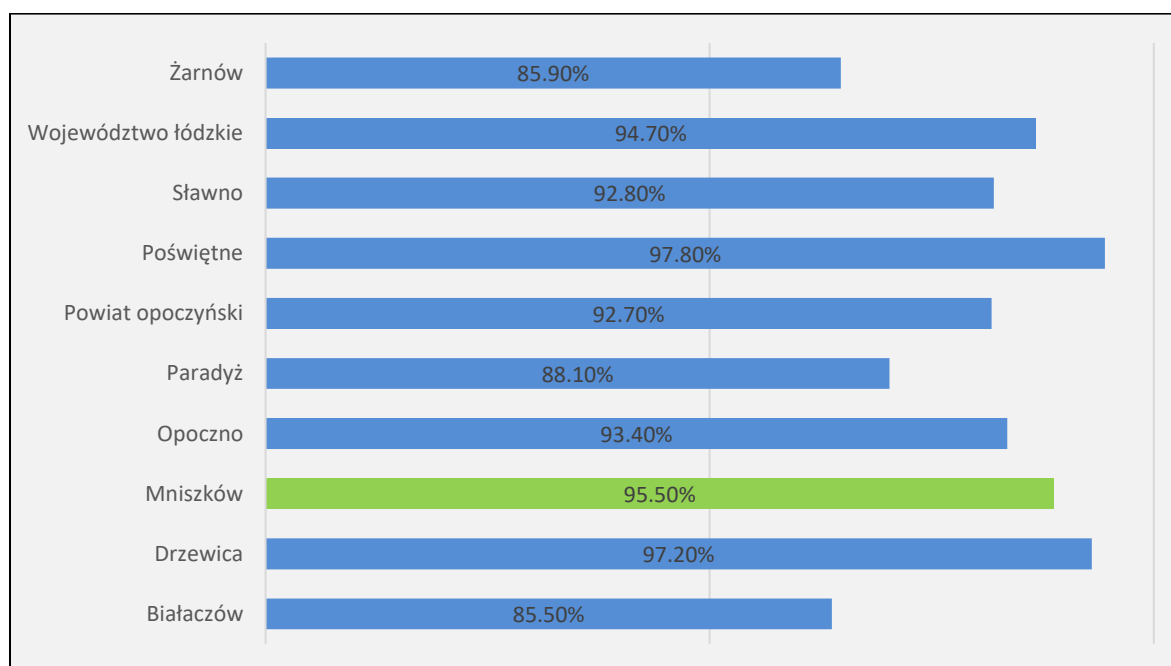
Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

Gmina Mniszków dysponuje czynną siecią rozdzielczą wodociągów oraz kanalizacyjną.

Sieć wodociągowa

Eksploatacją systemu zbiorowego zaopatrzenia w wodę w gminie Mniszków zajmuje się Gmina Mniszków, która eksploatuje trzy ujęcia wód podziemnych zlokalizowane w Zajączkowie, Błogiem Rządowym i Zarzęcinie. System obejmuje te ujęcia wraz z towarzyszącą infrastrukturą oraz siecią rozdzielczą zaopatrującą prawie wszystkie miejscowości Gminy, a także miejscowość Honoratów w gminie Paradyż, przy czym Duży Potok zasilany jest w wodę z terenu gminy Sławno; w ostatnich latach sieć jest sukcesywnie rozbudowywana, m.in. w miejscowości Radonia. Według Raportu o stanie Gminy za 2025 r. poziom zwodociągowania wynosi 97%, a łączna długość czynnej publicznej sieci wodociągowej 107,07 km (stan na 2025 r.)

Wykres 21 Osoby korzystające z sieci wodociągowej w ogólnej liczbie mieszkańców powiatu opoczyńskiego, województwa łódzkiego i w poszczególnych gminach powiatu opoczyńskiego (2025 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

W 2025 r. poziom korzystania z sieci wodociągowej w gminie Mniszków był jednym z najwyższych w powiecie opoczyńskim, wyraźnie przewyższając średnią powiatową i zbliżając się do najwyższych wartości w regionie. Wskaźnik na poziomie ponad 95% świadczy o bardzo dobrze rozwiniętej i powszechnie dostępnej infrastrukturze wodociągowej, która obejmuje niemal wszystkich mieszkańców. Na tle innych gmin Mniszków prezentuje się jako jednostka o

stabilnym i efektywnym systemie zaopatrzenia w wodę, co stanowi istotny atut w kontekście jakości życia oraz przyszłych działań inwestycyjnych.

Stan techniczny ujęć wodnych i sieci oceniany jest w dokumentach gminnych jako dobry, zasoby wód głębinowych oraz wydajność funkcjonujących ujęć wody są niewystarczające i nie zapewniają pełnego pokrycia aktualnego zapotrzebowania mieszkańców.. Dla ujęć wyznaczono strefy ochrony bezpośredniej (20×20 m) oraz przyjmuje się strefy ochrony pośredniej odpowiadające zasięgowi lokalnych lejów depresyjnych.

Ujęcie w Zajączkowie (jedna studnia głębinowa, poziom wodonośny dolnokredowy, zasoby $Q = 96 \text{ m}^3/\text{h}$) zaopatruje m.in. Zajączków, Bukowiec nad Pilicą, Syski, Obarzanków, Julianów, Góry Trzebiatowskie, Grabowę, Małe Końskie, Mniszków, Radonię, Stoczki, Strzelce, Jawor, Jawor-Kolonie, Mikułowice, Stok, Świeciechów, Olimpiów i Honoratów (ok. 3,5 tys. mieszkańców; pobór wody w 2025 r. – $156\,669 \text{ m}^3$). Ujęcie w Błogiem Rządowym (dwie studnie w poziomie czwartorzędowym, $Q = 67 \text{ m}^3/\text{h}$) zasila Błogie Rządowe, Błogie Szlacheckie, Nowe Błogie, Konstantynów, Mariankę, Prucheńsko Małe, Prucheńsko Duże i Owczary (ok. 1,2 tys. osób; pobór $41\,942 \text{ m}^3$ w 2025 r.), natomiast ujęcie w Zarzęcinie (jedna studnia, $Q = 56 \text{ m}^3/\text{h}$) zaopatruje miejscowość Zarzęcin (ok. 200 mieszkańców; pobór $33\,645 \text{ m}^3$ w 2025 r., z istotnym sezonowym wzrostem w okresie letnim).

Taryfy za zbiorowe zaopatrzenie w wodę zatwierdza Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie; obecne stawki wynikają z decyzji Dyrektora RZGW w Warszawie z 05 lipca 2025 r. (nr W.RZT.70.7.2025/12).

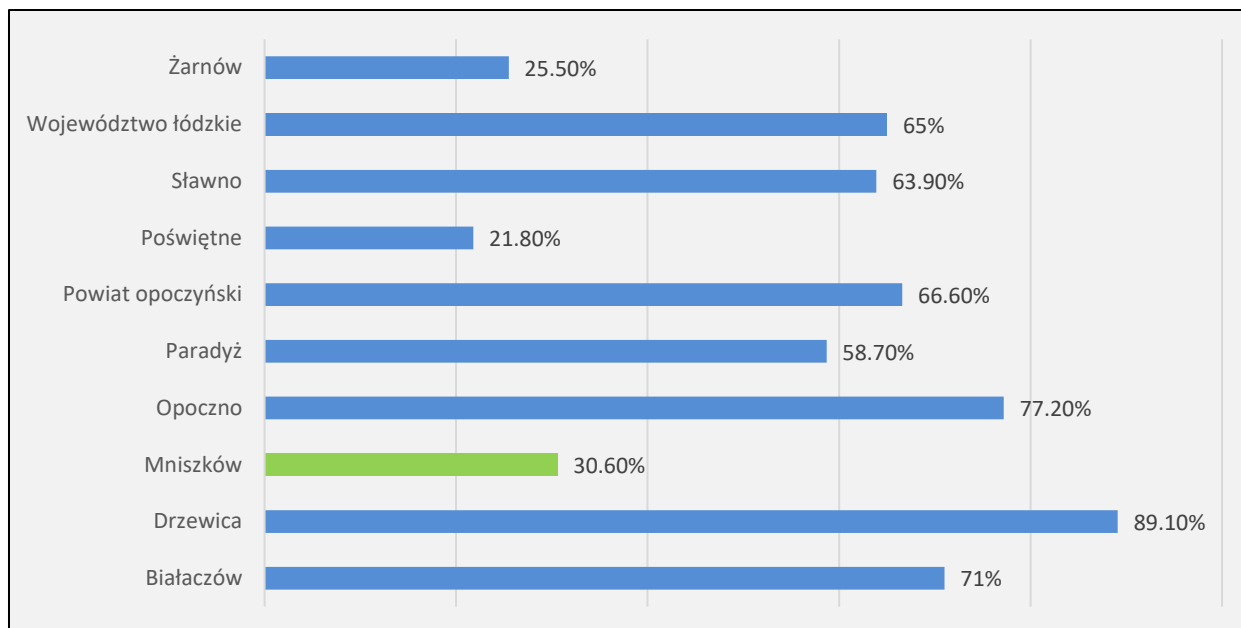
Sieć kanalizacyjna

Gospodarka ściekowa na terenie Gminy opiera się na trzech rozwiązaniach: przydomowych zbiornikach bezodpływowych, przydomowych oczyszczalniach ścieków oraz zbiorczej sieci kanalizacji sanitarnej. Ścieki z indywidualnych zbiorników bezodpływowych wywożone są do stacji zlewczyc przy oczyszczalniach ścieków w Mniszkowie i w Sulejowie. Istotne zagrożenie dla środowiska stanowią zbiorniki z gnojowicą oraz nieuszczelne szamba, które mogą powodować zanieczyszczenie wód powierzchniowych, gruntowych i podziemnych.

Poziom skanalizowania gminy określa się na 29,8%. Zbiorcza sieć kanalizacyjna (grawitacyjna i tłoczna) funkcjonuje w miejscowościach: Mniszków, Jawor, Jawor-Kolonia, Radonia, Małe Końskie, Marianka, Konstantynów oraz Błogie Szlacheckie. Łączna długość sieci kanalizacji sanitarnej wynosi 38,41 km, a liczba przyłączy na koniec 2025 r. – 503.

Wykres 22 Osoby korzystające z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie mieszkańców w powiecie opoczyńskim, województwie łódzkim i w poszczególnych gminach powiatu opoczyńskiego (2025 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

W 2025 r. poziom korzystania z sieci kanalizacyjnej w gminie Mniszków był wyraźnie niższy niż średnia powiatu opoczyńskiego oraz województwa łódzkiego, co plasuje Gminę w grupie jednostek o najslabiej rozwiniętej infrastrukturze kanalizacyjnej w regionie. Udział mieszkańców podłączonych do sieci jest zbliżony jedynie do gmin o porównywalnie niskim stopniu urbanizacji, takich jak Poświętne czy Żarnów, pozostając jednocześnie daleko poniżej poziomów osiągniętych przez gminy o silniejszej infrastrukturze, jak Opoczno, Drzewica czy Białaczów. Dane wskazują, że dostęp do kanalizacji jest jednym z kluczowych wyzwań infrastrukturalnych Gminy i wymaga dalszych inwestycji, aby zbliżyć się do standardów osiągniętych w bardziej rozwiniętych jednostkach regionu.

Oczyszczalnie ścieków

Ścieki z gminnej sieci kanalizacyjnej odprowadzane są do komunalnej, mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków w Mniszkowie. Oczyszczalnia została wybudowana i uruchomiona w roku 2005 w powiązaniu z budową systemu kanalizacyjnego dostosowania do aktualnych wymogów prawnych. Maksymalna przepustowość obiektu wynosi 400 m³/d, co w obecnych warunkach pozwala na obsługę istniejącej zabudowy z rezerwą na dalsze podłączenia.

Układ technologiczny obejmuje mechaniczne oczyszczanie (sito na dopływie) oraz etap biologiczny, po którym ścieki oczyszczone odprowadzane są do cieku „Radońka” na podstawie pozwolenia wodnoprawnego. System zlewny oczyszczalni wykorzystywany jest również do przyjmowania ścieków dowożonych z indywidualnych zbiorników bezodpływowych, co częściowo ogranicza presję na środowisko ze strony rozproszonej zabudowy.

Zaopatrzenie w ciepło

Na terenie Gminy nie funkcjonują sieci ciepłownicze; zaopatrzenie w ciepło ma charakter zdecentralizowany i opiera się na indywidualnych źródłach ciepła w budynkach mieszkalnych i usługowych oraz lokalnych kotłowniach. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wskazuje, że dominującymi nośnikami energii cieplnej są paliwa stałe (węgiel, drewno), przy czym jako kierunek docelowy preferuje się paliwa o niższej emisyjności (energia elektryczna) oraz odnawialne źródła energii.

W dokumentach strategicznych Gminy jako priorytet wskazuje się poprawę jakości powietrza poprzez ograniczanie emisji CO₂ i pyłów, termomodernizację budynków oraz zastępowanie przestarzałych kotłów indywidualnych niskoemisyjnymi źródłami ciepła, w tym z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii. W Gminie funkcjonuje punkt konsultacyjny programu „Czyste Powietrze”, finansowany ze środków WFOŚiGW w Łodzi, w którym mieszkańcy mogą uzyskać wsparcie przy składaniu wniosków o dofinansowanie wymiany źródeł ciepła i termomodernizacji budynków jednorodzinnych; działanie to ma bezpośrednio zmniejszać udział wysokoemisyjnych pieców węglowych w strukturze źródeł ogrzewania.

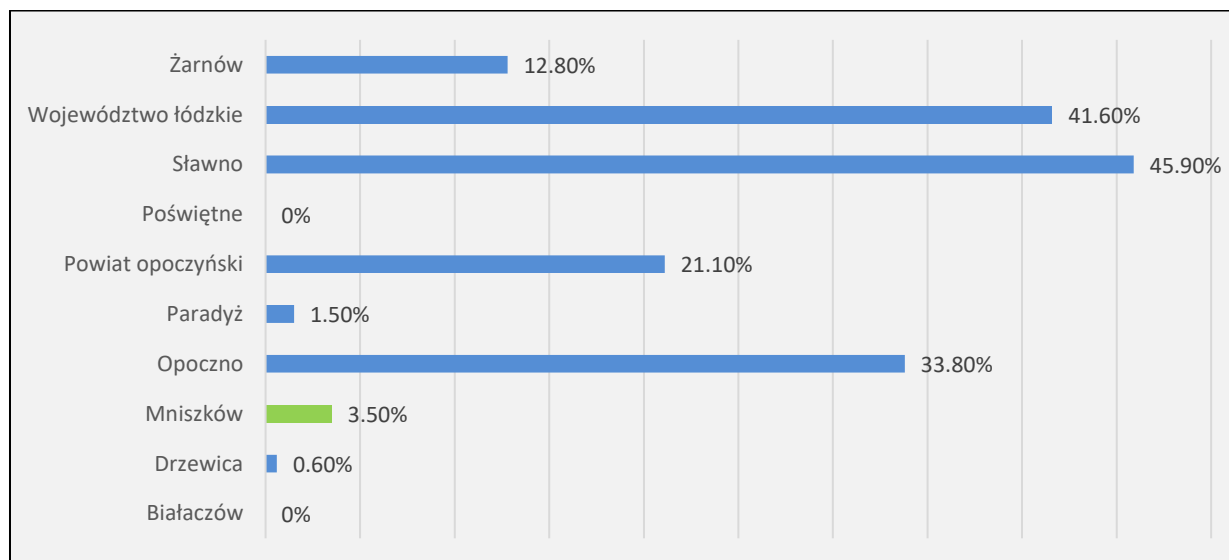
Sieć gazowa

Gazyfikacja Gminy ma charakter stopniowy. Studium uwarunkowań oraz lokalne dokumenty planistyczne zakładają rozwój sieci gazowej na terenie całej Gminy oraz traktują gaz ziemny jako docelowe paliwo podstawowe zarówno dla odbiorców indywidualnych, jak i dla przemysłu. W praktyce realizowane są inwestycje w gazociągi średniego ciśnienia (m.in. rurociągi PE DN 160 i DN 125), co potwierdzają obwieszczenia Wójta Gminy dotyczące budowy gazociągu średniego ciśnienia w obrębie Syski oraz inne decyzje lokalizacyjne.

Jednocześnie dokumenty z gmin sąsiednich (np. Sławno) wskazują, że część sołectw gminy Mniszków – takich jak Syski i Duży Potok – może być w przyszłości zasilana z rozbudowywanej sieci gazowej na terenie gmin ościennych, co pokazuje, że obecny stopień gazyfikacji jest zróżnicowany przestrzennie i nie obejmuje jeszcze całego obszaru Gminy.

Poniżej zaprezentowano porównanie gmin powiatu opoczyńskiego, powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego pod kątem % mieszkańców korzystających z sieci gazowej w 2024 r.

Wykres 23 Osoby korzystające z sieci gazowej w ogólnej liczbie mieszkańców powiatu opoczyńskiego, województwa łódzkiego i w poszczególnych gminach powiatu opoczyńskiego (2024 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl

W 2024 r. poziom gazyfikacji w gminie Mniszków był jednym z najniższych w powiecie opoczyńskim i znacząco odbiegał zarówno od średniej powiatowej, jak i wojewódzkiej. Odsetek mieszkańców korzystających z sieci gazowej pozostaje marginalny, zbliżony jedynie do gmin, w których infrastruktura gazowa praktycznie nie występuje. Na tle gmin takich jak Opoczno,

Sławno czy Żarnów, gdzie dostęp do gazu jest znacznie powszechniejszy, Mniszków wyróżnia się bardzo ograniczonym stopniem rozbudowy sieci. Dane wskazują, że gazyfikacja jest jednym z najbardziej zaniedbanych elementów infrastruktury technicznej Gminy i stanowi istotny obszar wymagający interwencji.

Sieć elektroenergetyczna

Przez teren gminy Mniszków przebiega wyznaczony w dokumentach planistycznych korytarz napowietrznej linii elektroenergetycznej 110 kV relacji Sulejów–Sławno, stanowiącej element regionalnej sieci wysokiego napięcia PGE Dystrybucja S.A. Inwestycja została wprowadzona do polityki przestrzennej Gminy zmianą „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mniszków”, przyjętą Uchwałą Nr XL/220/21 Rady Gminy Mniszków z dnia 29 grudnia 2021 r., której celem było m.in. wyznaczenie trasy przebiegu linii 110 kV oraz zapewnienie poprawy pewności i niezawodności zasilania w energię elektryczną na obszarze powiatów piotrkowskiego i opoczyńskiego.

Dla korytarza tej linii uchwalono specjalistyczny miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego – „Linia elektroenergetyczna 110 kV Sławno–Sulejów” – który porządkuje zasady zagospodarowania pasa technologicznego, wydziela tereny infrastruktury technicznej – elektroenergetyka oraz określa ograniczenia w sposobie użytkowania gruntów w bezpośrednim sąsiedztwie słupów i przewodów. Dokument podkreśla, że inwestycja ma charakter celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, a jej realizacja nie zmienia zasadniczych kierunków zagospodarowania terenów mieszkaniowych i rolniczych, poza wprowadzeniem ograniczeń wynikających z przepisów odrębnych.

W zmianie Studium wskazano typowy dla linii 110 kV pas ochronny o szerokości 36 m, w którym ograniczenia dotyczące lokalizacji zabudowy – m.in. zakaz sytuowania nowych budynków w odległości mniejszej niż 10 m od osi linii oraz zakaz wznoszenia budynków przeznaczonych na stały pobyt ludzi w strefie 10–18 m od osi przewodów, przy zachowaniu wymogów dotyczących wysokości obiektów i zadrzewień wynikających z przepisów o bezpieczeństwie elektroenergetycznym i ochronie przed polami elektromagnetycznymi. Pas ten przebiega głównie przez tereny rolne i leśne, co minimalizuje kolizje z istniejącą zabudową.

Za dystrybucję energii elektrycznej na poziomie średniego i niskiego napięcia (SN 15 kV oraz nn 0,4 kV) odpowiada operator systemu dystrybucyjnego PGE Dystrybucja S.A. – Oddział Łódź, Rejon Energetyczny Tomaszów Mazowiecki, co potwierdzają m.in. publikowane w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy komunikaty dotyczące planowanych przerw w dostawie energii na liniach SN i nn. Sieć dystrybucyjna obejmuje wszystkie sołectwa Gminy, zapewniając zasilanie odbiorców indywidualnych, rolnictwa, usług, obiektów oświatowych oraz infrastruktury turystycznej w rejonie Zalewu Sulejowskiego (Zarzęcín).

Linie średniego i wysokiego napięcia prowadzone są w pasach technologicznych, w których obowiązują ograniczenia w zakresie lokalizacji nowej zabudowy i nasadzeń, doprecyzowane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz wynikające z przepisów branżowych (m.in. rozporządzeń dotyczących warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać urządzenia elektroenergetyczne). W miejscowych planach wydzielane są niewielkie tereny infrastruktury technicznej – elektroenergetyka w miejscach posadowienia słupów i stacji

transformatorowych, co ułatwia koordynację inwestycji liniowych z zabudową mieszkaniową i usługową.

Infrastruktura teleinformatyczna

Infrastruktura telekomunikacyjna Gminy obejmuje usługi łączności stacjonarnej i mobilnej. Studium uwarunkowań wskazuje funkcjonowanie urzędu pocztowo-telekomunikacyjnego w Mniszkowie oraz obecność stacji telefonii komórkowej – w tym operatorów PLUS GSM i (historycznie) ERA – obsługujących abonentów na terenie Gminy i w otoczeniu. Oznacza to, że podstawowa infrastruktura głosowa i transmisyjna była rozwijana na tym obszarze już na etapie wcześniejszych edycji Studium, a obecnie jest modernizowana technologicznie (LTE/4G). Z analizy Urzędu Komunikacji Elektronicznej „W zasięgu – internet w województwie łódzkim” wynika, że większość gospodarstw domowych na obszarze jednostek NUTS5 odpowiadających gminie Mniszków znajduje się w zasięgu stacjonarnych usług szerokopasmowych o przepustowości co najmniej 30 Mb/s. Dominują łącza przewodowe (xDSL, sieci kablowe i światłowodowe), uzupełnione przez dostęp radiowy; jednocześnie zwraca się uwagę na nieco gorsze parametry dostępności w rozproszonych osadach wiejskich, typowe dla obszarów o niskiej gęstości zaludnienia.

W ostatnich latach rozwijana jest sieć światłowodowa FTTH realizowana przez operatorów komercyjnych. Lokalny operator Gigalan, we współpracy z Gminą, prowadzi rozbudowę nowoczesnej sieci światłowodowej na terenie Mniszkowa, sukcesywnie obejmując kolejne miejscowości – o czym informują komunikaty publikowane na oficjalnych kanałach Gminy i operatora. Równolegle ogólnopolscy dostawcy oferują łącza o przepustowości do 1 Gb/s w miejscowości Mniszków i wybranych sołectwach, co potwierdzają zestawienia ofert detalicznych.

Dostęp do usług mobilnych zapewniają sieci komórkowe działające w pasmach LTE/4G, zlokalizowane m.in. wzdłuż drogi krajowej nr 12 oraz w rejonie Zalewu Sulejowskiego. Dane UKE wskazują, że obszar Gminy znajduje się w zasięgu kilku operatorów, przy czym jakość sygnału jest najwyższa wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych. W praktyce umożliwia to wykorzystanie internetu mobilnego jako uzupełnienia lub alternatywy dla łączności stacjonarnych, zwłaszcza w bardziej rozproszonych częściach Gminy.

Infrastruktura teleinformatyczna wykorzystywana jest także w administracji samorządowej. Gmina prowadzi serwisy internetowe i Biuletyn Informacji Publicznej, korzysta z platformy ePUAP oraz udostępnia dane przestrzenne w portalu mapowym e-mapa / Geoportal Krajowy. W systemie tym prezentowane są m.in. warstwy dotyczące zagospodarowania przestrzennego, infrastruktury technicznej oraz granic sołectw, co ułatwia mieszkańcom i inwestorom dostęp do informacji planistycznych.

Zagospodarowanie przestrzenne

Kierunki zagospodarowania przestrzennego Gminy określa „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mniszków”, którego podstawowa wersja została przyjęta Uchwałą Nr XXXII/189/13 z dnia 22 października 2013 r. Dokument ten wyznacza m.in. strukturę funkcjonalno-przestrzenną Gminy, korytarze transportowe, obszary zabudowy, tereny rolnicze, leśne oraz strefy ochrony przyrody (Sulejowski Park Krajobrazowy i jego otulina). W 2021 r. przyjęto zmianę Studium Uchwałą Nr XL/220/21, której głównym celem było wprowadzenie trasy napowietrznej linii elektroenergetycznej 110 kV Sulejów–Sławno

oraz aktualizacja wybranych ustaleń zgodnie z nowymi wymogami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Obszar Gminy cechuje się częściowym pokryciem miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Zgodnie z zestawieniem MPZP dla Mniszkowa, do najważniejszych obowiązujących planów należą m.in.:

- plan miejscowy obejmujący fragmenty Gminy w miejscowościach Mikułowice i Stok (Uchwała Nr XVIII/101/2012),
- plan obejmujący obszar w obrębach Syski i Holendry (Uchwała Nr XLII/261/14),
- plan dla terenów produkcyjnych w miejscowości Owczary (Uchwała Nr V/27/15),
- plany dla obrębu Syski, w tym MPZP dla obszaru położonego w obrębie Syski (Uchwała Nr XVII/93/16) oraz plan dla działki nr 117/3 w miejscowości Syski (Uchwała Nr XVIII/100/16), a także starsze plany ogólne, które w ograniczonym zakresie nadal oddziałują na gospodarkę przestrzenną.

Z uwagi na lokalizację nowej linii elektroenergetycznej 110 kV Sulejów–Sławno, w 2024 r. uchwalono specjalistyczny miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla korytarza tej inwestycji. Plan ten precyzuje m.in. przebieg linii, szerokość pasa technologicznego, dopuszczalne formy zagospodarowania terenów pod linią oraz ustala tereny infrastruktury technicznej – elektroenergetyka, co zapewnia spójność pomiędzy zapisami Studium a szczegółowymi regulacjami na poziomie lokalnym.

W „Uchwale Nr III/12/24 Rady Gminy Mniszków z dnia 28 maja 2024 r. w sprawie analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym” stwierdzono, że na obszarze Gminy nie został jeszcze uchwalony plan ogólny Gminy, a obowiązujące miejscowe plany pozostają aktualne z punktu widzenia polityki przestrzennej. Jednocześnie wskazano konieczność kontynuacji prac planistycznych, w tym poszerzania zasięgu MPZP.

W odpowiedzi na nowelizację ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym Rada Gminy Mniszków podjęła Uchwałę Nr VIII/38/24 z dnia 28 sierpnia 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego Gminy. Plan ogólny ma objąć cały obszar Gminy w jej granicach administracyjnych i zastąpić dotychczasowe Studium jako nadrzędny dokument polityki przestrzennej. W związku z tym we wrześniu i październiku 2024 r. ogłoszono nabór wniosków do planu, informując o podziale Gminy na 13 stref planistycznych oraz przedłużając termin składania wniosków do 8 listopada 2024 r.

Informacje o obowiązujących i projektowanych aktach planistycznych udostępniane są w Systemie Informacji Przestrzennej Gminy (portal e-mapa) oraz w rejestrze urbanistycznym Geoportalu Krajowego, gdzie publikowane są m.in. dane o MPZP i procedurach dotyczących planu ogólnego. Takie rozwiązanie zwiększa przejrzystość polityki przestrzennej i ułatwia inwestorom weryfikację przeznaczenia terenów oraz ograniczeń wynikających z planów miejscowych i korytarzy infrastrukturalnych (droga krajowa nr 12, linia 110 kV, trasy pieszo-rowerowe).

Mobilność

Układ drogowy Gminy opiera się na drodze krajowej nr 12, prowadzącej z Piotrkowa Trybunalskiego w kierunku Radomia i dalej na wschód (w stronę Chełma). Droga ta przecina Gminę w osi wschód–zachód, zapewniając podstawowe powiązania zewnętrzne – z Opocznem, Tomaszowem Mazowieckim, Piotrkowem Trybunalskim, a pośrednio także z Łodzią. Studium i Raport o stanie gminy podkreślają, że DK12 pełni funkcję głównego korytarza dojazdowego dla mieszkańców oraz obsługuje znaczący ruch tranzytowy; według Generalnego Pomiaru Ruchu 2020 średnie dobowe natężenie na odcinku przebiegającym przez gminę wyniosło ok. 5,5 tys. pojazdów na dobę.

Powiązania wewnątrz gminne i z sąsiednimi gminami zapewnia sieć dróg powiatowych, obejmująca m.in. ciągi: 4328E Tomaszów Mazowiecki – Radonia, 3105E Bukowiec nad Pilicą – Zajączków, 3106E Grabowa – Sulejów oraz 3921E DK12 – Stoczki – Błogie Szlacheckie. Drogi te powiązane są z siecią dróg gminnych, której łączna długość wynosi ok. 38,8 km. Raport o stanie gminy wskazuje, że w ostatnich latach Mniszków znacząco zwiększył nakłady na modernizację infrastruktury drogowej – część odcinków zyskała nawierzchnię asfaltową, jednak nadal występują fragmenty o nawierzchni gruntowej lub tłuczniowej, wymagające wzmocnienia podbudowy i wykonania pełnej konstrukcji jezdni (warstwa wiążąca i ścieralna).

W dokumentach planistycznych na poziomie krajowym i w Studium Gminy przewidywana jest budowa dróg ekspresowych S12 (A1 – Piotrków Trybunalski – Sulejów – Radom – Dorohusk) oraz S74 (Łódź – Tomaszów Mazowiecki – Kielce), z węzłem S12/S74 postulowanym w rejonie miejscowości Stok. Raport 202 wskazuje, że realizacja tych inwestycji – planowanych przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad w perspektywie do ok. 2030 r. – powinna istotnie poprawić dostępność komunikacyjną Gminy i zwiększyć jej atrakcyjność dla nowych przedsięwzięć gospodarczych.

Transport zbiorowy na terenie Gminy opiera się na komunikacji autobusowej. Zgodnie z danymi z Raportu o stanie gminy Mniszków, funkcjonuje komunikacja autobusowa (dawny PKS) oraz przewoźnicy prywatni. W ten sposób Gmina posiada połączenia autobusowe z Opocznem, Piotrkowem Trybunalskim i Łodzią – obsługiwane głównie wzdłuż drogi krajowej nr 12. Dodatkowo funkcjonują przewozy osobowe z Zarzęcina do Sulejowa i Piotrkowa oraz relacje Sulejów – Tomaszów Mazowiecki przebiegające przez Gminę, obsługiwane przez przewoźników prywatnych. Na obszarze Gminy nie przebiega czynna linia kolejowa obsługująca ruch pasażerski; mieszkańcy korzystają z oferty kolejowej stacji zlokalizowanych w sąsiednich ośrodkach miejskich – przede wszystkim w Opocźnie, Tomaszowie Mazowieckim i Piotrkowie Trybunalskim.

Rozwój mobilności rowerowej i pieszej powiązany jest z walorami przyrodniczymi Sulejowskiego Parku Krajobrazowego oraz Zalewu Sulejowskiego. W latach 2017–2021 Gmina zrealizowała projekt pn. „Ograniczenie degradacji Sulejowskiego Parku Krajobrazowego na terenie Gminy Mniszków poprzez budowę infrastruktury turystycznej oraz małej architektury”, dofinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W jego ramach powstało ponad 17 km ścieżek pieszo-rowerowych przebiegających przez miejscowości: Marianka, Konstantynów, Błogie Szlacheckie, Błogie Rządowe i Zarzęcin, wraz z 11 miejscami odpoczynku wyposażonymi w małą architekturę (ławki, stoły, stojaki na rowery, tablice edukacyjne) oraz oświetlenie LED. Projekt obejmował również przebudowę wybranych odcinków

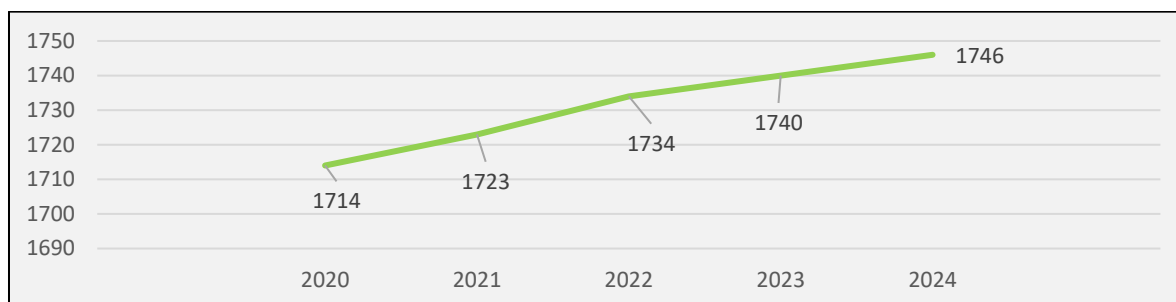
dróg (m.in. Obarzanków – Duży Potok, Góry Trzebiatowskie – Julianów) oraz zagospodarowanie promenady nad Zalewem Sulejowskim w Zarzęcie.

Ścieżki pieszo-rowerowe w gminie Mniszków stanowią element szerszej sieci tras rowerowych wokół Zalewu Sulejowskiego oraz szlaków w Sulejowskim Parku Krajobrazowym, promujących transport aktywny i rekreację przy jednoczesnym ograniczaniu presji samochodowej na obszary chronione. Mapy Parku i materiały turystyczne wskazują na przebieg licznych szlaków pieszych, rowerowych i kajakowych w bezpośrednim sąsiedztwie Gminy, co sprzyja rozwojowi turystyki weekendowej i krótkoterminowej (w tym agroturystyki). Ruch wodny na Zalewie Sulejowskim ma charakter głównie żeglarski i kajakowy, pozostając elementem oferty rekreacyjnej, a nie systemu transportu codziennego.

Mieszkalnictwo

Na zasoby mieszkaniowe występujące na terenie Gminy składa się łącznie 1746 mieszkań zgodnie ze stanem na 2024 r. Standardy średniej powierzchni użytkowej mieszkania są niższe niż dla powiatu opoczyńskiego, województwa łódzkiego. Poniżej przedstawiono jak zmieniała się liczba mieszkań w gminie Mniszków w latach 2020-2024.

Wykres 24 Liczba mieszkań w gminie Mniszków w latach 2020-2024

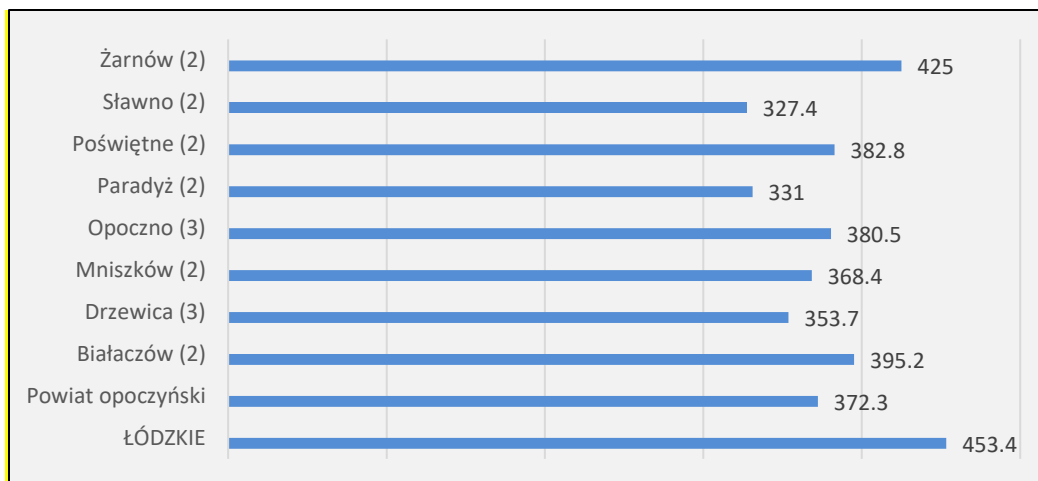

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.bdl.stat.gov.pl

W latach 2020–2024 liczba mieszkań w gminie Mniszków wzrosła z 1714 do 1746, co oznacza przyrost o około 1,9%. Wzrost ten miał charakter stopniowy i wskazuje na umiarkowany rozwój zasobów mieszkaniowych, związany głównie z kontynuacją zabudowy jednorodzinnej oraz utrzymującym się, choć niewielkim, zapotrzebowaniem na nowe lokale mieszkalne.

Poniżej przedstawiono porównanie powiatu opoczyńskiego, województwa łódzkiego i gmin powiatu opoczyńskiego pod względem liczby mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

Wykres 25 Wskaźnik liczby mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w powiecie opoczyńskim, województwie łódzkim i w poszczególnych gminach powiatu opoczyńskiego (2023 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.bdl.stat.gov.pl

W 2024 r. wskaźnik liczby mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w Gminie Mniszków plasował się na poziomie zbliżonym do średniej powiatowej, co wskazuje na umiarkowany rozwój zasobu mieszkaniowego. Gmina wypada lepiej niż część jednostek o słabszej infrastrukturze mieszkaniowej, takich jak Sławno czy Paradyż, ale jednocześnie pozostaje poniżej poziomów osiągniętych przez Gminy o intensywniejszej zabudowie, w tym Żarnów, Opoczno czy Białaczów. Na tle województwa łódzkiego, gdzie zasób mieszkaniowy jest znacznie bardziej rozbudowany, Mniszków wypada wyraźnie słabiej. Dane wskazują więc na stabilną, lecz nie w pełni rozwiniętą bazę mieszkaniową, z potencjałem do dalszej rozbudowy. Zakłada się wzmacnianie funkcji mieszkaniowej miejscowości Zarzęcin poprzez tworzenie warunków sprzyjających osiedlaniu się nowych mieszkańców, w tym rodzin z dziećmi, osób aktywnych zawodowo oraz seniorów.

DIAGNOZA

Gmina Mniszków charakteryzuje się rolniczo-leśnym krajobrazem typowym dla Wzgórz Opoczyńskich oraz korzystnym położeniem komunikacyjnym wzdłuż drogi krajowej nr 12, zapewniającej powiązania z kluczowymi ośrodkami miejskimi regionu – Tomaszowem Mazowieckim, Piotrkowem Trybunalskim i Opocznom. Układ drogowy gwarantuje dobrą dostępność zewnętrzną, jednak lokalna sieć dróg powiatowych i gminnych wymaga sukcesywnych modernizacji, w tym wzmocnienia nawierzchni, poprawy odwodnienia oraz rozbudowy infrastruktury towarzyszącej (chodniki, pobocza utwardzone, oświetlenie), co potwierdzają kolejne raporty o stanie gminy.

Atutem Mniszkowa jest dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna – bardzo wysoki poziom zwodociągowania (96,9%), trzy wydajne ujęcia wód podziemnych oraz stabilna sieć elektroenergetyczna. Jednocześnie wyzwaniem pozostaje niski poziom skanalizowania (29,8%), ograniczony zasięg sieci gazowej oraz duże zróżnicowanie przestrzenne dostępu do infrastruktury technicznej. Oczyszczalnia ścieków w Mniszkowie pracuje z zapasem przepustowości, umożliwiając dalsze podłączenia, co stwarza potencjał do rozszerzania sieci kanalizacyjnej w kolejnych latach.

System gospodarki odpadami funkcjonuje stabilnie i zgodnie z wymaganiami ustawowymi. W latach 2020–2024 odnotowano wyraźny wzrost masy wytwarzanych odpadów oraz znaczną

poprawę poziomu recyklingu – wartości w 2024 r. były ponad dwukrotnie wyższe niż na początku analizowanego okresu. Pomimo tego system nadal generuje deficyt finansowy, a rosnące koszty odbioru i zagospodarowania odpadów wymuszają coroczne dopłaty z budżetu Gminy. Dane potwierdzają zwiększenie efektywności selektywnej zbiórki i wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców.

Gmina dysponuje bogatym zasobem dziedzictwa kulturowego, obejmującym m.in. zabytkowy kościół murowany w Błogiem Szlacheckim, zespoły dworsko-parkowe w Mniszkowie i Zajączkowie, kościół z Zajączkowie, historyczne układy ruralistyczne oraz liczne obiekty sakralne i kapliczki przydrożne. Dziedzictwo to – chronione poprzez rejestr zabytków i gminną ewidencję – stanowi istotny element tożsamości lokalnej, a jednocześnie potencjał turystyczny Gminy, szczególnie w powiązaniu z walorami Sulejowskiego Parku Krajobrazowego i Zalewu Sulejowskiego.

W zakresie mieszkalnictwa obserwuje się stabilny, umiarkowany wzrost liczby mieszkań (przyrost o 11% w latach 2020–2024), jednak wskaźnik liczby mieszkań na 1000 mieszkańców pozostaje niższy niż średnia wojewódzka i zbliżony do średniej powiatowej. Dane wskazują na stopniową rozbudowę zabudowy jednorodzinnej, ale równocześnie na potrzebę zwiększenia dostępności zasobów mieszkaniowych w związku z dalszym rozwojem infrastruktury i potencjalną poprawą dostępności komunikacyjnej po realizacji planowanej drogi ekspresowej S12. Wśród najważniejszych wyzwań stojących przed Gminą należy wskazać przede wszystkim modernizację lokalnej infrastruktury drogowej, dalszy rozwój sieci kanalizacyjnej i gazowej, usprawnienie systemu gospodarowania odpadami oraz zwiększenie dostępności zasobów mieszkaniowych.

Jednocześnie Gmina Mniszków posiada liczne atuty, w tym wysoki poziom zwodociągowania, dobrze rozwiniętą infrastrukturę techniczną, bogate dziedzictwo kulturowe oraz korzystne położenie komunikacyjne. Czynniki te stanowią solidną podstawę dla dalszego, zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego w kolejnych latach.

1.4 Sytuacja klimatyczno-środowiskowa

W przedmiotowym punkcie przedstawiono diagnozę sytuacji klimatyczno-środowiskowej gminy Mniszków.

Ukształtowanie terenu, gleby, budowa geologiczna

Gmina Mniszków położona jest w południowo-wschodniej części województwa łódzkiego, w obrębie makroregionu Wyżyny Przedborskiej (mezoregion Wzgórza Opoczyńskie 342.12) oraz częściowo Równiny Piotrkowskiej należącej do Nizin Środkowopolskich. Rzeźba terenu jest wyraźnie urozmaicona w porównaniu z typowymi gminami nizinno-rolniczymi: występują zarówno wysoczyzny, jak i głęboko wcięte doliny rzeczne.

W części północno-zachodniej Gminy dominuje obszar Wzgórz Opoczyńskich z wyniesieniami od ok. 180 do 270 m n.p.m. Kuesta piaskowcowa, biegnąca od Tomaszowa Mazowieckiego w kierunku Sławna, osiąga na granicy gmin wysokość ok. 275 m n.p.m. i stanowi wyraźny próg morfologiczny, którego strome stoki rozcinają doliny wypełnione osadami czwartorzędowymi. Południowo-wschodnia część Gminy, związana z arkuszem „Sulejów”, ma charakter wysoczyzny o stosunkowo płaskiej powierzchni na podłożu skalistym.

Istotnym elementem rzeźby jest dolina Pilicy i jej dopływów (m.in. dopływu z Twardej), wycięta na wysokościach 150–200 m n.p.m. Najniżej położone fragmenty w rejonie Zarzęcina sięgają ok. 161 m n.p.m., co wyznacza minimalny poziom hipsometryczny Gminy. W obrębie doliny występują formy wodnolodowcowe (rów-ninne powierzchnie sandrowe na południe od Pilicy), a także formy eoliczne (wydmowe), rzeczne i denudacyjne. Deniwelacje stoków dolinnych sięgają 10–15 m, lokalnie 15–25 m, co nadaje krajobrazowi miejscami silnie rozczłonkowany charakter.

Budowa geologiczna Gminy jest złożona i odzwierciedla położenie na styku kredowej Niecki Łódzkiej oraz jurajskiej antykliny Gielniowa. W podłożu, na dużych głębokościach, występują utwory permu (m.in. wapienie cechsztyńskie rozpoznane w otworze Jawór), przykryte osadami triasu (wapienie krystaliczne, margle, dolomity), jury oraz kredy. Utwory jury środkowej reprezentowane są przez iłowce i mułowce z wkładkami piaskowców i wapieni, natomiast kreda dolna i górna tworzy rozległe kompleksy piasków kwarcowych, margli i wapieni, lokalnie odsłaniające się w rejonie Gór Trzebiatowskich, Radoni i Zajączkowa.

Na tym zróżnicowanym podłożu spoczywają osady czwartorzędowe – głównie piaski i żwiry wodnolodowcowe, gliny zwałowe oraz osady rzeczne Holocenu w dolinach cieków. Miąższość osadów czwartorzędowych jest zmienna (od kilku do kilkunastu metrów), a w strefach dolinnych lokalnie rośnie w związku z akumulacją aluwii. Gleby wytworzone na tych utworach obejmują przede wszystkim:

- gleby brunatne, pseudobielicowe i czarne ziemie zaliczane do kompleksów pszennych dobrych (klasy IIIa–IIIb),
- gleby bielicowe i pseudobielicowe na piaskach i glinach piaszczystych – kompleksy żytnie dobre i zbożowo-pastewne mocne (IVa–IVb),
- gleby bielicowe na piaskach słabostrukturalnych – kompleks żytnio-zbożowy słaby (głównie klasa V),
- gleby bielicowe i murszowe na piaskach luźnych i żwirach – kompleksy żytnio-łubinowe i zbożowo-pastewne słabe (klasy V–VI i VIz).

Struktura klas bonitacyjnych gruntów ornych wskazuje na przewagę gleb średnich i słabszych: ok. 324 ha stanowią grunty klasy IIIa–IIIb, 2845 ha – klasy IVa–IVb, 1662 ha – klasa V, 1475 ha – klasa VI oraz 153 ha – klasa VIz (łącznie ok. 6459 ha gruntów ornych). Z punktu widzenia podatności na degradację istotne jest, że znaczna część gleb powstała na piaskach i ma podwyższoną przepuszczalność, co sprzyja infiltracji zanieczyszczeń do wód podziemnych, zwłaszcza przy braku infrastruktury kanalizacyjnej.

Złóża kopalne

Na terenie Gminy udokumentowano szereg złóż kopalin, głównie piasków kwarcowych wieku kredowego oraz osadów piaszczysto-żwirowych i glin czwartorzędowych. Zgodnie ze Studium uwarunkowań oraz nowszymi opracowaniami (m.in. Raport o stanie gminy 2025) do najważniejszych złóż należą:

1. Góry Trzebiatowskie – złóż piasków kwarcowych (kreda, kategoria C2) o parametrach pozwalających na wykorzystanie jako piaski szklarskie. Złóż nie jest zagospodarowane ze względu na położenie w granicach Sulejowskiego Parku Krajobrazowego, w obszarze Najwyższej Ochrony Wód Podziemnych GZWP oraz w lasach ochronnych I grupy; uznane za złóż o bardzo wysokim konflikcie środowiskowym.

2. Zajączków – piaski kwarcowe (kreda, kategoria C2), o jakości umożliwiającej wykorzystanie w przemyśle szklarskim i odlewniczym; złoża niezagospodarowane z uwagi na ochronę GZWP i obszarów leśnych.

3. Piaskownica - Zajączków Wschód – złoża piasków kwarcowych (kreda, kategoria C2), częściowo zagospodarowane jako złoża formierskie; podobnie jak złoża „Zajączków” uznawane za konfliktowe z punktu widzenia ochrony wód podziemnych.

4. Stok I – złoża piaskowców wieku czwartorzędowego (kategoria C1), eksploatowane na potrzeby budownictwa drogowego; dla złoża ustanowiono teren górniczy „Stok I” na podstawie koncesji Starosty Powiatu Opoczyńskiego.

5. Mniszków, Mniszków I – złoża piasków czwartorzędowych (kategoria C1), przewidziane do eksploatacji na potrzeby budownictwa; część zasobów gliny złoża „Mniszków” była eksploatowana w przeszłości, obecnie wydobywanie gliny zaniechano.

6. Mariampol – Stok I – złoża wapieni i margli jurajskich (kategoria C1), przeznaczone do eksploatacji na potrzeby przemysłu cementowego; dla złoża ustanowiono odrębny teren górniczy, obowiązujący do 2035 r.

W granicach Gminy wyznaczono kilka terenów górniczych, m.in. „Stok I”, „Mariampol – Stok I”, „Piaskownica Zajączków Wschód” oraz „Mniszków I”, dla których określono koncesje na wydobywanie kruszyw naturalnych. Zaktualizowane dokumenty gminne wskazują również na udokumentowanie kolejnych złóż kruszywa naturalnego (Stok II–V) oraz konieczność ich oceny pod kątem kolizji z obszarami ochrony wód podziemnych i formami ochrony przyrody.

Wody

Wody powierzchniowe

Gmina leży w zlewni Pilicy – prawego dopływu Wisły – oraz jej dopływów, w tym dopływu z Twardej. Kluczową rolę w układzie hydrologicznym odgrywa Zbiornik Sulejowski (Jezioro Sulejowskie), sztuczny zbiornik retencyjny powstały w wyniku przegrodzenia Pilicy zaporą w Smardzewicach; lustro wody zbiornika obejmuje północno-zachodnią część gminy Mniszków.

W planowaniu gospodarowania wodami Gmina znajduje się w granicach kilku jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP):

A) RW20001025451 „Pilica od Zwleczy do Zbiornika Sulejów”

– status: naturalna część wód (JCWP rzeczna),

– stan ogólny: zły stan wód (umiarkowany stan/potencjał ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego – PSD),

– główne wskaźniki determinujące stan: makrofity i ichtiofauna dla części ekologicznej, wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne (benzo(g,h,i)perylen, indeno(1,2,3-cd)piren) dla części chemicznej,

– przypisane cele środowiskowe:

- stan/potencjał ekologiczny – osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego,

- stan chemiczny – osiągnięcie dobrego stanu chemicznego,

– termin osiągnięcia celów środowiskowych: 2027 r. (odstępstwo art. 4 ust. 4 RDW związane z brakiem możliwości technicznych i presją „niska emisja”),

– działania podstawowe (według aktualizacji planu gospodarowania wodami):

- realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych i rozbudowa/modernizacja kanalizacji w zlewni Pilicy,

- kontrola pozwoleń wodnoprawnych i zrzutów ścieków komunalnych oraz przemysłowych,

- działania systemowe ograniczające „niską emisję” (wymiana źródeł ciepła, poprawa efektywności energetycznej),
  - działania uzupełniające:
    - ograniczanie dopływu ładunku związków biogenych z rolnictwa (dobór dawek nawozów, strefy buforowe),
    - poprawa struktury korytarza rzecznego (renaturyzacja, ochrona roślinności przybrzeżnej),
    - edukacja i kontrola w zakresie indywidualnej gospodarki ściekowej na obszarach wiejskich.
- B) RW200002545399 „Zbiornik Sulejów”

- status: sztuczna część wód (zbiornik zaporowy),
- stan ogólny: zły stan wód (dobry i powyżej dobrego stan/potencjał ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego – PSD),
- główne presje: rolnictwo (dopływ biogenów ze zlewni), niska emisja, dopływ zanieczyszczeń z Pilicy i dopływów,
- przypisane cele środowiskowe:
  - dobry potencjał ekologiczny oraz zapewnienie migracji organizmów wodnych na odcinku cieków istotnych (Pilica),
  - dobry stan chemiczny,
- termin osiągnięcia celów środowiskowych: 2027 r. (odstępstwo art. 4 ust. 4 RDW),
- działania podstawowe:
  - ograniczanie dopływu ścieków komunalnych i przemysłowych do zlewni Pilicy,
  - egzekwowanie przepisów dotyczących ochrony obszarów wrażliwych na eutrofizację,
- działania uzupełniające:
  - redukcja dopływu ładunku biogenów ze źródeł obszarowych (rolnictwo, zlewnie zurbanizowane),
  - kształtowanie i ochrona stref buforowych wokół zbiornika i w dolinie Pilicy,
  - działania hydromorfologiczne poprawiające retencję i warunki siedliskowe w strefie przybrzeżnej.

C) RW2000172545394 „Dopływ z Twardej”

- status: naturalna część wód (JCWP rzeczna),
- stan ogólny: zły stan wód (stan ekologiczny poniżej dobrego, stan chemiczny dobry),
- przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny i dobry stan chemiczny,
- ocena ryzyka nieosiągnięcia celu: niezagrożona,
- główne presje: rolnicze użytkowanie zlewni, rozproszone zanieczyszczenia z zabudowy wiejskiej,
- działania podstawowe i uzupełniające:
  - porządkowanie gospodarki ściekowej w miejscowościach położonych w zlewni cieków,
  - stosowanie dobrych praktyk rolniczych (m.in. ograniczanie nawożenia w sąsiedztwie cieków, utrzymanie miedzi i zadrzewień śródpolnych),
  - zachowanie i renaturyzacja roślinności przybrzeżnej.

Na terenie Gminy istotną rolę odgrywają również małe zbiorniki wodne i obszary podmokłe, w tym użytki ekologiczne o charakterze bagien śródleśnych oraz oczek wodnych (głównie w obrębie Nadleśnictwa Smardzewice), które pełnią istotną funkcję retencyjną i biocenotyczną.

Wody podziemne

Gmina Mniszków leży w granicach jednolitej części wód podziemnych JCWPd nr 85 (PLGW200085), obejmującej zlewnię Pilicy i jej dopływów na pograniczu województw łódzkiego, mazowieckiego i świętokrzyskiego.

Dla JCWPd 85 określono następujące parametry i cele środowiskowe:

- stan ogólny: dobry (dobry stan ilościowy i dobry stan chemiczny),
- ocena ryzyka niespełnienia celów środowiskowych: niezagrożona,
- cele środowiskowe: utrzymanie dobrego stanu chemicznego i ilościowego,
- główne funkcje użytkowe: zaopatrzenie ludności w wodę pitną (w obrębie JCWPd wyznaczono obszary przeznaczone do poboru wody do spożycia),

W granicach Gminy rozpoznano cztery zasadnicze piętra wodonośne: czwartorzędowe (piaski i żwiry), kredowe (margle i wapienie), jurajskie oraz lokalnie triasowe; dominujące naturalne typy hydrochemiczne to wody wodorowęglanowo-wapniowe i wodorowęglanowo-siarczanowo-wapniowe. Zwierciadło wód czwartorzędowych występuje na głębokości od kilku do kilkunastu metrów, natomiast wody kredowe zalegają zwykle na głębokościach 2–15 m poniżej powierzchni, co sprzyja ujmowaniu ich w ujęciach komunalnych.

Szczególne znaczenie ma fakt, że około 55% powierzchni Gminy znajduje się w zasięgu Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) nr 401 „Niecka Łódzka” oraz 410 „Opoczno”, dla których wyznaczono Obszary Najwyższej (ONO) i Wysokiej (OWO) Ochrony Wód Podziemnych. Obszary te obejmują głównie piętra wodonośne dolnej kredy i górnej jury na głębokości ok. 20–40 m, co rodzi szczególne wymagania ograniczania działalności mogącej powodować zanieczyszczenie (m.in. górnictwo odkrywkowe piasków kwarcowych, intensywne rolnictwo).

Działania przewidziane w dokumentach planistycznych i programach ochrony środowiska obejmują:

- aktualizację dokumentacji hydrogeologicznych JCWPd,
- wyznaczanie i ewentualne poszerzanie obszarów ochronnych GZWP (ONO/OWO),
- kontrolę gospodarowania wodami (w tym przeglądy pozwoleń wodnoprawnych na ujęcia),
- działania edukacyjne i doradcze w zakresie dobrych praktyk rolniczych zmniejszających dopływ azotanów (odwołanie do „Zbioru zaleceń dobrej praktyki rolniczej”),
- ograniczanie rozwoju działalności szczególnie uciążliwych dla jakości wód podziemnych w strefach ONO i OWO (kopalnie odkrywkowe, składowiska odpadów, nieuporządkowana gospodarka ściekowa).

Formy ochrony

Zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody na terenie gminy Mniszków występują liczne formy ochrony przyrody o randze krajowej i europejskiej.

Rezerваты przyrody

Na obszarze Gminy znajdują się dwa rezerваты leśne:

- „Gaik” – rezerwat o powierzchni 32,86 ha, powołany w celu zachowania fragmentów naturalnych, wielogatunkowych lasów grądowych,
- „Błogie” – rezerwat o powierzchni 69,48 ha, obejmujący naturalne drzewostany jodłowe oraz lasy mieszane z udziałem jodły na północnej granicy jej zasięgu w Puszczy Pilickiej.

Ochrona krajobrazu

Północno-zachodnia część Gminy włączona jest w granice Sulejowskiego Parku Krajobrazowego; zajmuje on na terenie Gminy ok. 3171 ha, co stanowi ok. 18,6% jej powierzchni. Zgodnie z Planem zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego część obszaru Gminy w dolinie Pilicy włączono do zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Dolina Radońki i Podklasztorze”, ukierunkowanego na ochronę unikatowych walorów doliny rzeki i otoczenia Zbiornika Sulejowskiego.

Użytki ekologiczne

Na terenie Gminy funkcjonuje kilka użytków ekologicznych o charakterze bagien śródlęsnych i niewielkich zbiorników wodnych – m.in. kompleksy „bagno śródlęsne” (oddziały leśne 125i, 124c, 114f, 114d, 107c/106c, 90k) oraz „oczko wodne” w rejonie Małych Końskich. Powierzchnie poszczególnych użytków mieszczą się w przedziale od 0,1 do ok. 2,6 ha. Formy te pełnią funkcję ostoi bioróżnorodności oraz lokalnych „mikro -retencji”.

Parki podworskie i zieleni urządzonej

Park dworski w Mniszkowie oraz zespół dworski w Zajęczkowie, objęte ochroną konserwatorską jako zabytki, stanowią ważne elementy układu przyrodniczo- krajobrazowego Gminy; są to założenia ogrodowe o bogatym drzewostanie i wysokich walorach kompozycyjnych.

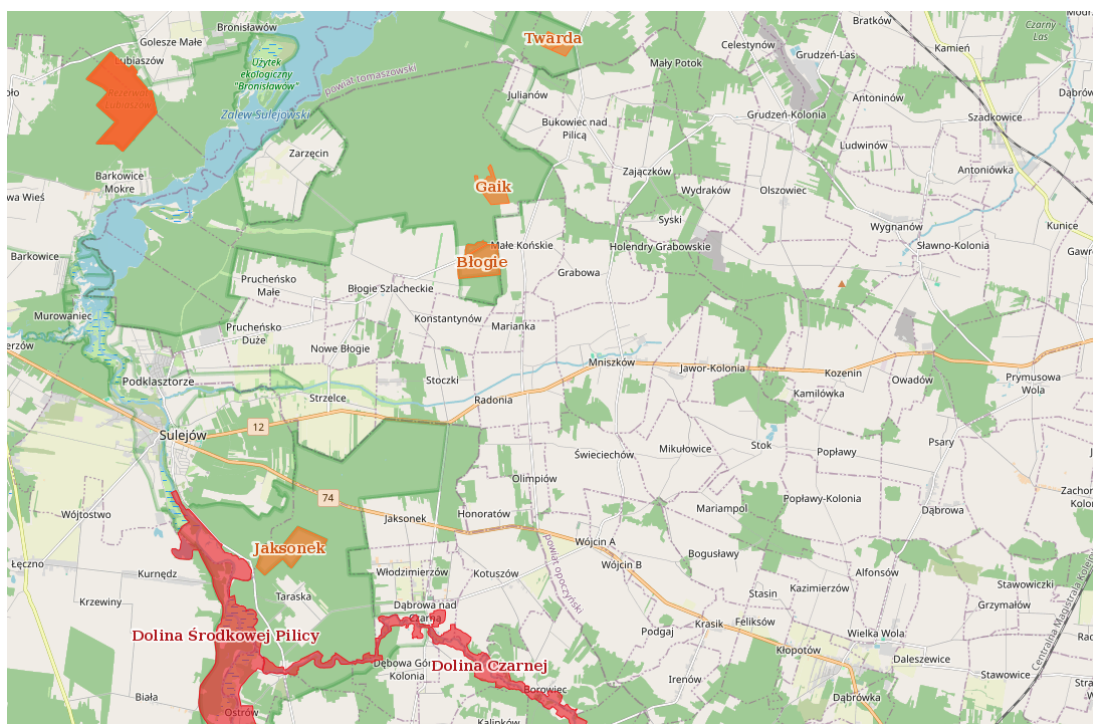
Obszary Natura 2000

W dolinie Pilicy i wokół Zbiornika Sulejowskiego Gmina wchodzi w zasięg europejskiej sieci Natura 2000 – przede wszystkim specjalnego obszaru ochrony siedlisk „Dolina Środkowej Pilicy” PLH100008 oraz obszaru specjalnej ochrony ptaków „Dolina Pilicy” PLB140003, w których przedmiotem ochrony są m.in. naturalne siedliska nadrzeczne, łąki zalewowe oraz populacje rzadkich gatunków ptaków wodno- błotnych. Nie przynależą one jednak bezpośrednio do terenów Gminy.

Łącznie system obszarów chronionych – rezerваты, park krajobrazowy, użytki ekologiczne, parki podworskie oraz obszary Natura 2000 – tworzy spójny szkielet przyrodniczy, którego zachowanie jest kluczowe zarówno dla ochrony bioróżnorodności, jak i dla adaptacji Gminy do zmian klimatu (retencja wód, ochrona gleb i lasów)

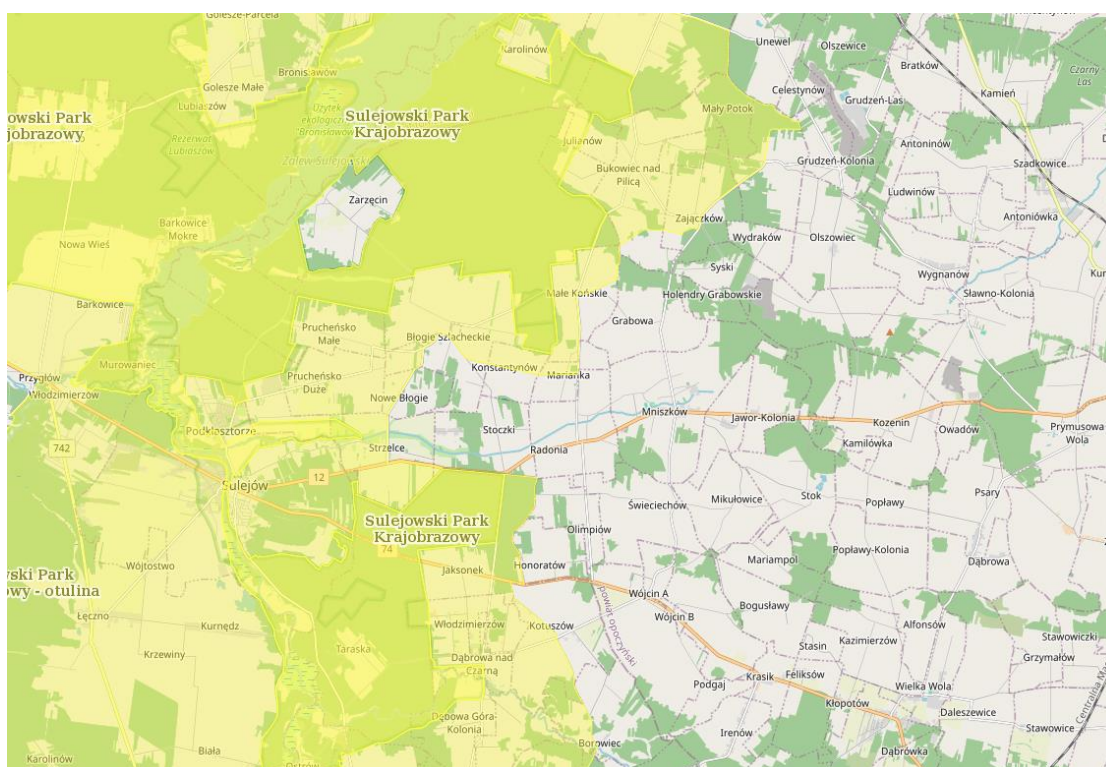
Poniżej przedstawiono lokalizację Gminy względem różnych form ochrony przyrody.

Rysunek 5 Położenie gminy Mniszków względem obszarów NATURA 2000

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.geoserwis.gdos.gov.pl

Rysunek 6 Położenie gminy Mniszków względem specjalnych obszarów Parków krajobrazowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.geoserwis.gdos.gov.pl

Powietrze

Na obszarze gminy Mniszków zasadniczym źródłem zanieczyszczeń pozostaje tzw. niska emisja z sektora komunalno-bytowego (spalanie paliw stałych w indywidualnych urządzeniach

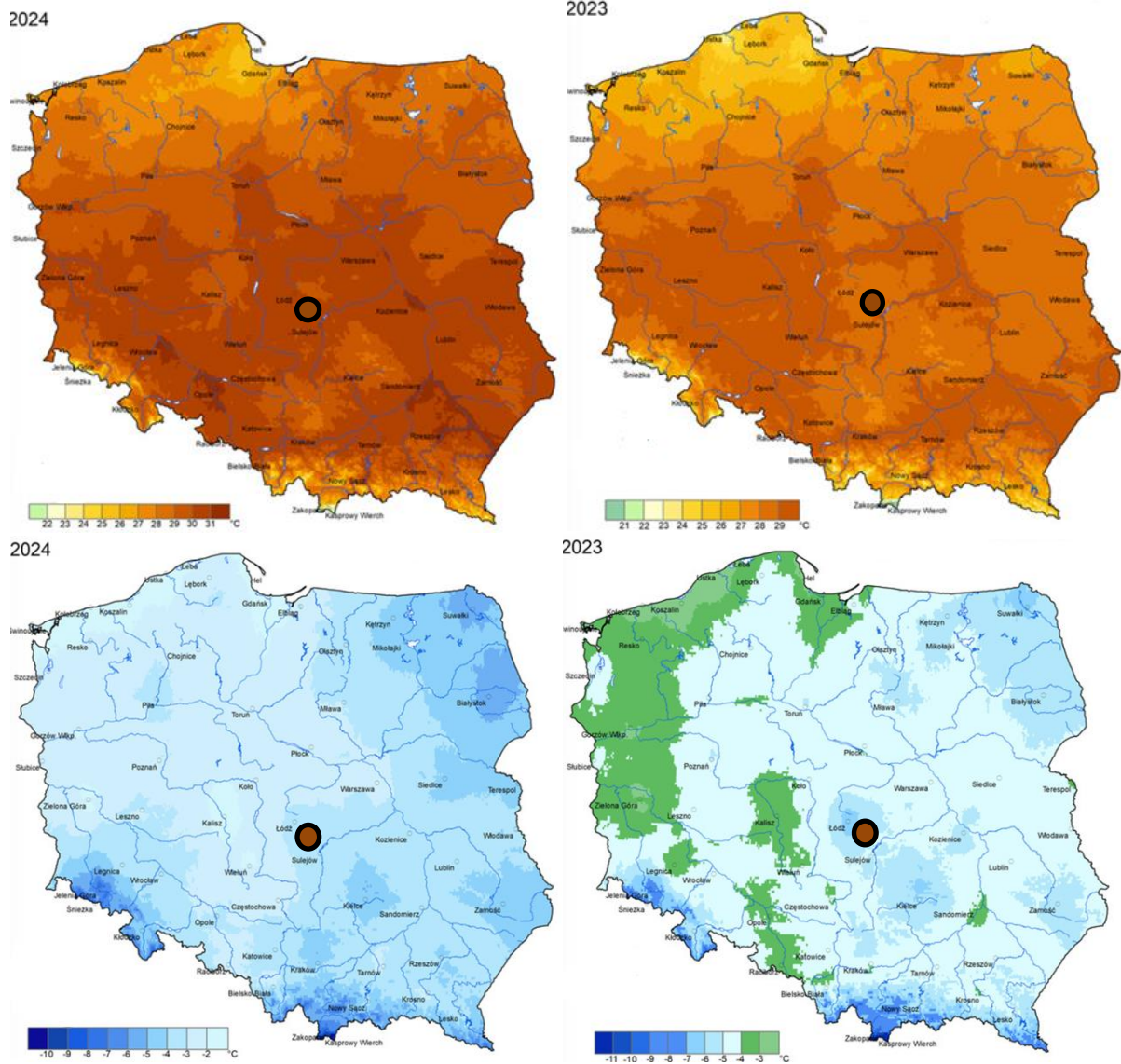
grzewczych), szczególnie w sezonie grzewczym. Dodatkowym istotnym źródłem emisji są transport drogowy i ruch lokalny. Wnioski te są spójne z roczną oceną jakości powietrza dla województwa łódzkiego za 2024 r., wskazującą na przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu oraz okresowe przekroczenia pyłu PM10 w strefie łódzkiej i na dominującą rolę emisji komunalno-bytowej w ich kształtowaniu. Obowiązujące na poziomie województwa programy ochrony powietrza dla strefy łódzkiej, uzupełniane lokalnym udziałem gminy Mniszków w programie „Czyste Powietrze”, adresują te presje poprzez działania modernizacyjne i ograniczające spalanie paliw stałych.

Warunki pogodowe

Poniżej zaprezentowano graficznie dane lat 2023-2024 r. i zaznaczono lokalizację gminy Mniszków.

Rysunek 7 Ekstremalne temperatury maksymalne i minimalne w Polsce w latach 2023-2024

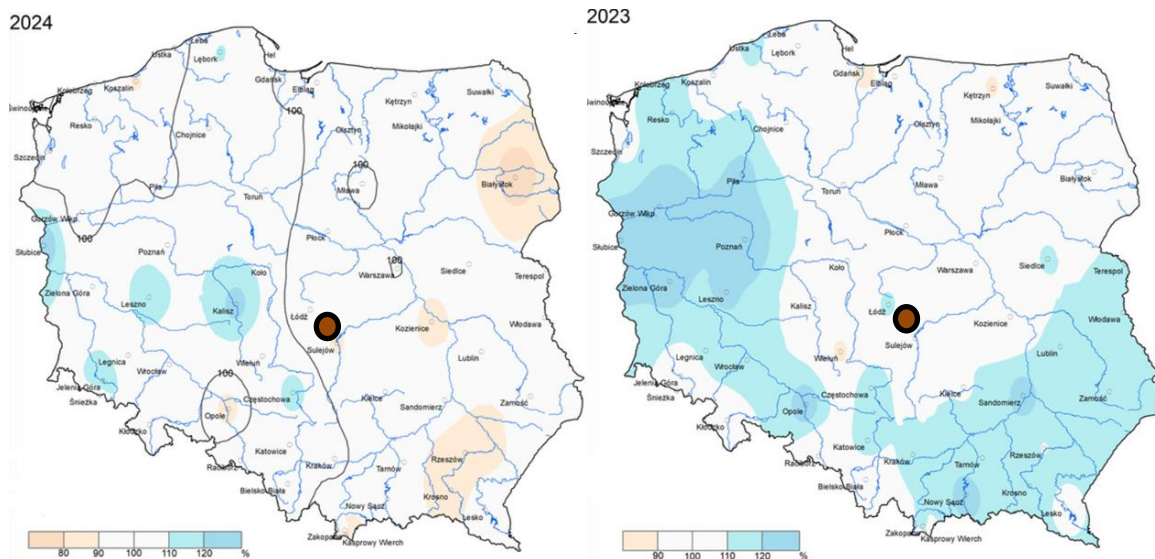

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.klimat.imgw.pl

W gminie Mniszków w latach 2023-2024 nie odnotowano ekstremalnych temperatur w skali kraju.

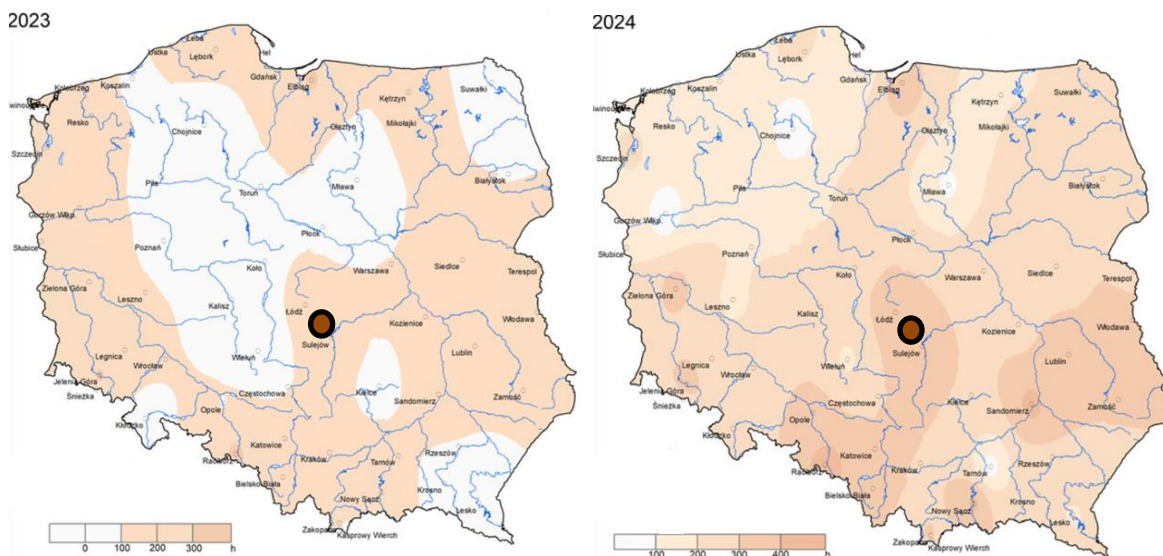
Rysunek 8 Anomalie sumy opadów w Polsce w latach 2023-2025 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.klimat.imgw.pl

W gminie Mniszków w 2023 r. nie odnotowano nie odchylenia sumy opadów w stosunku do średnich wartości krajowych.

Rysunek 9 Anomalie usłonecznienia w Polsce w latach 2023-2024 r.

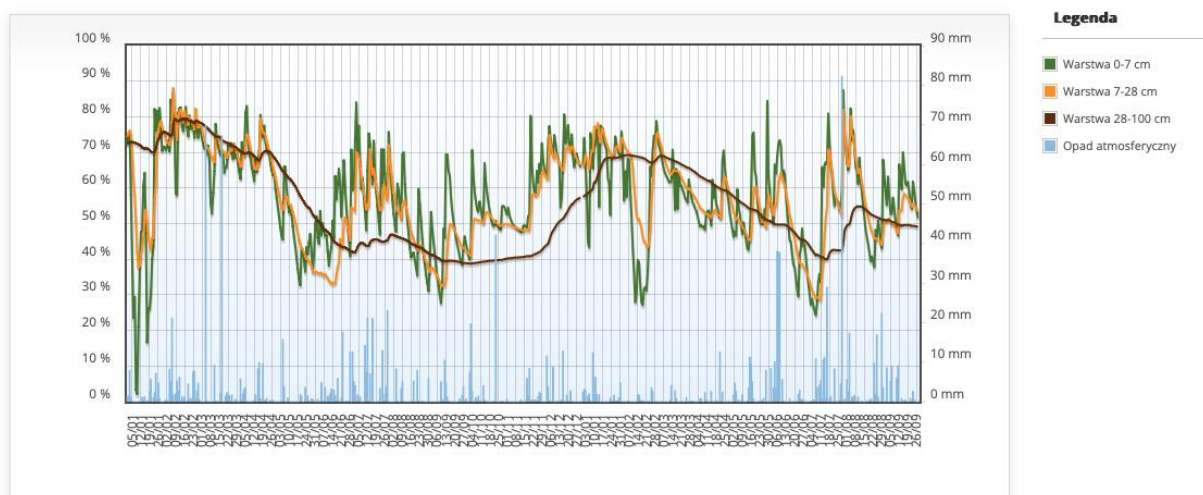

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.klimat.imgw.pl

W gminie Mniszków w latach 2023-2024 nie odnotowano anomalnego usłonecznienia w odniesieniu do wskaźników ogólnopolskich.

Jednym z istotnych zagrożeń klimatycznych dla gminy Mniszków jest występowanie susz. Na poniższym wykresie przedstawiono wskaźnik wilgotności gleby dla powiatu opoczyńskiego w 2024 r.

Wykres 26 Wskaźnik wilgotności gleby 0-100% dla powiatu opoczyńskiego (2024 r.)

Źródło: www.imgw.pl

Na powyższym wykresie widać okresowe spadki wilgotności w warstwie przypowierzchniowej, zwłaszcza w miesiącach wiosennych i późnoletnich, co mogło wskazywać lokalnie na deficyty wody w strefie korzeniowej. Występowanie i skala zjawiska były zmienne w czasie i różnicowane regionalnie.

Odnawialne źródła energii

W dokumentach środowiskowych Gminy Mniszków podkreśla się, że odnawialne źródła energii były dotąd wykorzystywane w ograniczonym zakresie w stosunku do potencjału Gminy, przy jednoczesnym wskazaniu OZE jako jednego z kluczowych kierunków poprawy jakości powietrza, efektywności energetycznej budynków oraz bezpieczeństwa energetycznego mieszkańców. Program ochrony środowiska i Strategia Rozwoju Elektromobilności zakładają kontynuację wsparcia dla mieszkańców w zakresie wymiany źródeł ciepła oraz instalacji fotowoltaicznych. Zauważalny jest dynamiczny rozwój energetyki słonecznej, zarówno w postaci mikroinstalacji prosumenckich, jak i planowanych instalacji wielkoskalowych. Gmina zrealizowała projekt „Wzrost produkcji energii ze źródeł odnawialnych w Gminie Mniszków poprzez zastosowanie mikroinstalacji prosumenckich”, współfinansowany ze środków RPO Wł 2014–2020, a obecnie prowadzi nabór do projektu montażu instalacji fotowoltaicznych wraz z magazynami energii na budynkach mieszkalnych w ramach ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tomaszów Mazowiecki–Opoczno (instalacje 3,5–5 kW z magazynami 5–10 kWh). Równolegle wydawane są decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach dla szeregu farm fotowoltaicznych, m.in. „PV Bukowiec 176”, „PV Bukowiec 523” i „PV Bukowiec 595” w Bukowcu nad Pilicą, instalacji o mocy do 7 MW w Julianowie oraz planowanej farmy „Grabowa Mniszków” z magazynami energii, co potwierdza rosnącą rolę wielkoskalowej energetyki słonecznej w strukturze OZE Gminy.

W zakresie innych technologii odnawialnych źródeł energii dokumenty strategiczne dopuszczają rozwój kolejnych instalacji, jednak obecnie priorytetowo rozwijana jest energetyka słoneczna oraz działania informacyjne i doradcze dla mieszkańców (m.in. w ramach programów typu „Czyste powietrze” oraz projektów OZE prowadzonych przez Gminę).

DIAGNOZA

Gmina Mniszków, położona w centralnej części powiatu opoczyńskiego, charakteryzuje się umiarkowanym klimatem i krajobrazem rolniczym, w którym warunki pogodowe – zwłaszcza sezonowe deficyty opadów – mają istotny wpływ na funkcjonowanie lokalnego rolnictwa. Dane IMGW dotyczące wilgotności gleby wskazują na występowanie wyraźnych spadków uwilgotnienia w warstwie przypowierzchniowej w okresach wiosennych oraz późnoletnich, co odzwierciedla typową dla regionu podatność na epizody suszy glebowej. Zjawisko to ma charakter okresowy, ale konsekwentnie powtarza się w poszczególnych latach, prowadząc do lokalnych zaburzeń bilansu wodnego w strefie korzeniowej upraw. W praktyce oznacza to zwiększone ryzyko obniżonej produktywności gleb, zwłaszcza na stanowiskach lżejszych oraz tam, gdzie retencja naturalna jest ograniczona. Zmienność wskazań wilgotności w skali roku potwierdza, że Gmina funkcjonuje w warunkach narastającej presji klimatycznej, a odporność lokalnego rolnictwa zależy od działań retencyjnych i przystosowawczych. W zakresie energetyki odnawialnej Mniszków znajduje się na etapie stopniowego rozwoju infrastruktury niskoemisyjnej. Dotychczasowe wykorzystanie OZE pozostaje ograniczone, lecz wyraźny wzrost liczby mikroinstalacji prosumenckich świadczy o rosnącej świadomości i zaangażowaniu mieszkańców. Gmina prowadzi działania edukacyjne i wspierające, m.in. w ramach programu „Czyste Powietrze”, a administracja lokalna podejmuje inicjatywy inwestycyjne – przykładem jest planowanie instalacji fotowoltaicznej na budynku Urzędu Gminy. Jednocześnie wcześniejsze próby realizacji większych przedsięwzięć, takich jak biogazownia rolnicza, zostały zaniechane na etapie decyzji środowiskowych, co pokazuje, że rozwój większych instalacji wymaga szczegółowych analiz lokalizacyjnych oraz akceptacji społecznej. Energetyka wiatrowa pozostaje obecnie w fazie rozpoznawczej, z prowadzonymi przez Urząd konsultacjami i wstępnym badaniem możliwości lokalizacji turbin. W świetle lokalnych uwarunkowań środowiskowych i struktury przestrzennej Gminy, potencjał rozwoju OZE – zwłaszcza fotowoltaiki – staje się istotnym kierunkiem podnoszenia bezpieczeństwa energetycznego oraz redukcji niskiej emisji, która nadal pozostaje jedną z kluczowych presji środowiskowych na terenie Mniszkowa.

2 Określenie cech warunkujących rozwój Gminy i społeczności lokalnej

---

2.1 Analiza SWOT /TOTS

Pogłębiona analiza stanu i uwarunkowań rozwoju Gminy Mniszków pozwala na dokonanie bilansu strategicznego Gminy. Sporządzono go w oparciu o analizę SWOT, która polega na szczegółowym zestawieniu mocnych i słabych stron oraz określeniu szans i zagrożeń rozwoju Gminy. Analiza została dokonana w podziale na 4 poniższe obszary:

- sfera społeczna,
- sfera gospodarcza,
- sfera przestrzenna,
- sfera klimatyczno-środowiskowa.

Analiza SWOT – sfera społeczna

Poniżej analiza SWOT Gminy Mniszków w sferze społecznej.

Tabela 18 Analiza SWOT Gminy Mniszków w sferze społecznej

<p>MOCNE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozwinięta baza sportowo-rekreacyjna – stosunkowo wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego – rosnąca aktywność organizacji pozarządowych – odpowiednie zarządzanie kryzysowe – rozwinięta współpraca z innymi jednostkami samorządu terytorialnego 	<p>SŁABE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> – starzejące się społeczeństwo – utrzymujący się poziom bezrobocia – ujemny przyrost naturalny i zmienne saldo migracyjne – odpływ wykształconych i aktywnych zawodowo osób do większych ośrodków miejskich – występujące problemy społeczne – brak specjalistycznej opieki zdrowotnej – słabo rozwinięta baza kulturalna – zapewnione podstawowe usługi zdrowotne – brak dostępu do usług specjalistycznych
<p>SZANSE</p> <ul style="list-style-type: none"> – możliwość pozyskania dofinansowania ze środków zewnętrznych (w tym w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2021-2027) na działania zwiększające przedsiębiorczość mieszkańców, rozwiązujące problemy społeczne, inwestycje gminne zwiększające atrakcyjność Gminy zwłaszcza dla młodych ludzi – wzrost aktywności mieszkańców 	<p>ZAGROŻENIA</p> <ul style="list-style-type: none"> – niekorzystne prognozy demograficzne (starzejąca się ludność i utrzymujący przyrost naturalny, niestabilne saldo migracji) – przepisy prawne niestabilne

Źródło: opracowanie własne

Mocne strony Gminy związane są przede wszystkim z rozbudowaną bazą sportową, bezpieczeństwem publicznym, odpowiednim zarządzaniem kryzysowym, rosnącą działalnością organizacji pozarządowych oraz rozwiniętą współpracą z innymi jednostkami samorządu terytorialnego. Słabe strony dotyczą czynników demograficznych, występowania problemów społecznych, dostępności do specjalistycznych usług zdrowotnych. Jako szanse należy wskazać fundusze zewnętrzne a jako zagrożenie definiowane są jako niekorzystne prognozy demograficzne.

Analiza SWOT – sfera gospodarcza

Poniżej analiza SWOT Gminy Mniszków w sferze gospodarczej.

Tabela 19 Analiza SWOT Gminy Mniszków w sferze gospodarczej

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – widoczny wzrost przedsiębiorczości w Gminie – brak zakładów oddziałujących negatywnie na środowisko – potencjał do rozwoju agroturystyki – położenie przy drodze krajowej 12 i w sąsiedztwie drogi krajowej 74 	<ul style="list-style-type: none"> – utrzymujący się poziom bezrobocia – odpływ wykształconych i aktywnych zawodowo osób do większych ośrodków miejskich – brak inkubatorów przedsiębiorczości i ofert inwestycyjnych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> – możliwość pozyskania dofinansowania ze środków zewnętrznych, w tym w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2021-2027 – pozyskiwanie inwestorów krajowych i zagranicznych 	<ul style="list-style-type: none"> – niekorzystne prognozy demograficzne (dalszy odpływ siły roboczej) – niska rozpoznawalność turystyczna i gospodarcza Gminy – niestabilność przepisów prawa dotyczących inwestycji i prowadzenia działalności gospodarczej

Źródło: opracowanie własne

Mocne strony Gminy wiążą się przede wszystkim z wzrostem przedsiębiorczości w Gminie, poziomem zamożności mieszkańców, potencjałem do rozwoju agroturystyki czy stabilną sytuacją finansową Gminy. Szansą dla Gminy w omawianej sferze są fundusze zewnętrzne. Jako słabe strony zdefiniowano utrzymujący się poziom bezrobocia, odpływ wykwalifikowanej kadry. Zagrożenia to głównie niekorzystne prognozy demograficzne, niska rozpoznawalność turystyczna Gminy oraz niestabilność prawa dotyczącego prowadzenia działalności gospodarczej.

Analiza SWOT – sfera przestrzenna

Poniżej analiza SWOT Gminy Mniszków w sferze przestrzennej.

Tabela 20 Analiza SWOT Gminy Mniszków w sferze przestrzennej

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – gleby o potencjale właściwym dla upraw rolniczych – dobry stan i parametry sieci elektroenergetycznej i teleinformatycznej – zasoby kulturowe o stosunkowo wysokiej atrakcyjności turystycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – mała liczba dróg rowerowych – jakość dróg wymagająca remontów i modernizacji – występujący problem tzw. „niskiej emisji” – brak systemu ciepłowniczego

- estetyka przestrzeni publicznej na zadowalającym poziomie
- uregulowana gospodarka odpadami

- marginalny zasięg sieci gazowej i kanalizacyjnej
- wciąż niski wskaźnik dostępności mieszkań
- niewystarczające środki na renowację obiektów zabytkowych

SZANSE

- możliwość pozyskania dofinansowania ze środków zewnętrznych, w tym w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2021-2027 na inwestycje komunalne i proinwestycyjne
- pozyskiwanie inwestorów

ZAGROŻENIA

- mnogość kosztochłonnych potrzeb inwestycyjnych, których realizacja musi być rozłożona w czasie

Źródło: opracowanie własne

Mocne strony Gminy dotyczą dostępności komunikacyjnej Gminy, dobrego stanu sieci elektroenergetycznej i teleinformatycznej, atrakcyjnych zasobów kulturowych, rozbudowanej sieci wodociągowej, estetyki publicznej, uregulowanej gospodarki odpadami, funkcjonujących oczyszczalni ścieków. Jako szanse dla rozwoju Gminy wskazano fundusze zewnętrzne i pozyskiwanie inwestorów. Jako słabe strony wskazano małą liczbę dróg rowerowych, jakość dróg wymagającą poprawy, marginalny zasięg sieci gazowej i kanalizacyjnej, niską dostępność mieszkań, brak systemu ciepłowniczego, małą skalę renowacji obiektów zabytkowych. Zagrożeniem dla rozwoju Gminy może być mnogość kosztochłonnych potrzeb inwestycyjnych, których realizacja musi być rozłożona w czasie.

Analiza SWOT – sfera klimatyczno-przestrzenna

Poniżej analiza SWOT Gminy Mniszków w sferze klimatyczno-przestrzennej.

Tabela 21 Analiza SWOT Gminy Mniszków w sferze klimatyczno-przestrzennej

MOCNE STRONY

- gleby o potencjale właściwym dla upraw rolniczych
- wzrost wykorzystania OZE w Gminie

SŁABE STRONY

- występujący problem tzw. „niskiej emisji”

SZANSE

ZAGROŻENIA

- możliwość pozyskania dofinansowania ze środków zewnętrznych, w tym w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2021-2027 na inwestycje komunalne i proinwestycyjne
- pozyskiwanie inwestorów

- niska świadomość ekologiczna mieszkańców
- niestabilność przepisów prawa

Źródło: opracowanie własne

Mocne strony Gminy dotyczą wzrostu wykorzystania OZE w regionie, dobrych parametrów gleb i rozwiniętej sieci rzecznej. Jako szanse dla rozwoju Gminy wskazano fundusze zewnętrzne i pozyskiwanie inwestorów. Jako słabe strony wskazano występujące zjawisko tzw. „niskiej emisji”, niewielką powierzchnię terenów objętych formami ochrony przyrody. Zagrożeniem dla rozwoju gminy może być niska świadomość ekologiczna mieszkańców, niestabilność przepisów prawa.

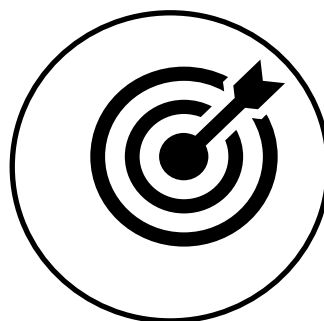
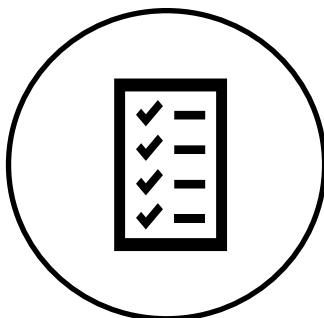
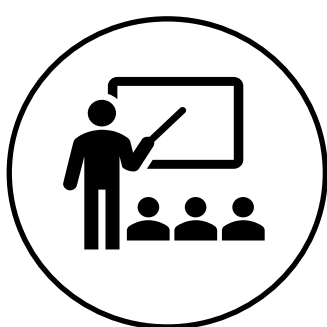
2.2 Identyfikacja potencjału rozwojowego Gminy

Na podstawie powyższych analiz zidentyfikowano czynniki w największym stopniu mogące determinować rozwój gminy Mniszków. Wskazując na rozwój skupiono się przede wszystkim na rozwoju gospodarczym.

Uwarunkowania rozwoju rolnictwa w regionie, w tym w gminie Mniszków, wymuszają rozwój gospodarstw rolnych w kierunku unowocześniania i łączenia działalności rolniczej z usługami powiązаныmi, w szczególności agroturystycznymi. Gmina posiada walory przyrodnicze właściwe do rozwoju usług agroturystycznych. Jednym z głównych trendów charakteryzujących współczesną turystykę jest rozwój turystyki alternatywnej, przyjaznej środowisku, wykorzystującej naturalne walory dziedzictwa kulturowego i różnorodności przyrodniczej. Funkcją taką pełni z pewnością agroturystyka, będąca jedną z form turystyki wiejskiej. W gminie Mniszków widoczne jest rozdrobnienie gospodarstw rolnych, co sprzyja rozwojowi tego typu usług. Usługi agroturystyczne mogą stanowić jeden ze sposobów przejścia mieszkańców do działalności pozarolniczej. Ponadto, zauważalny jest potencjał związany z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii – instalacje fotowoltaiczne i elektrownie wiatrowe. Inne czynniki mogące stanowić podstawę do rozwoju turystyki to przede wszystkim stan środowiska naturalnego (obszary objęte formami ochrony przyrody) i atrakcyjne zasoby kulturowe (obiekty zabytkowe). Kluczowe dla rozwoju gospodarczego gminy Mniszków jest pozyskiwanie nowych inwestorów, co wiąże się z uzbrojeniem i promocją terenów inwestycyjnych. Niezbędne jest stworzenie marki Gminy/wyróżnika gospodarczego Gminy oraz rozwój turystyki i kultury pod kątem istniejących już budynków.

CZĘŚĆ STRATEGICZNA

3 Wizja, misja i cele Strategii

W przedmiotowym punkcie opisano wizję Strategii i misję Gminy Mniszków oraz przedstawiono cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań wraz z wskaźnikami osiągnięcia celów. Ponadto opisano zgodność Strategii z dokumentami strategicznymi na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym.

3.1 Wizja i misja

W przedmiotowym punkcie przedstawiono proces formułowania głównych założeń Strategii Rozwoju Gminy Mniszków wraz ze wskazaniem podmiotów uczestniczących w tym procesie. Główne założenia Strategii zostały opracowane w oparciu o analizy diagnostyczne zawarte w niniejszym dokumencie oraz w wyniku procesu konsultacji z jednostkami organizacyjnymi Gminy, przedstawicielami lokalnych instytucji, organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami i mieszkańcami Gminy, zgodnie z partycypacyjnym modelem wypracowywania kierunków rozwoju.

Poniżej wymieniono kluczowe podmioty zaangażowane w proces definiowania najważniejszych założeń Strategii:

- Gmina Mniszków (Wójt Gminy, Urząd Gminy oraz gminne jednostki organizacyjne),
- Powiat Opoczyński,
- Województwo Łódzkie,
- szkoły z terenu gminy (Szkoła Podstawowa w Mniszkowie, Szkoła Podstawowa w Bukowcu nad Pilicą, Szkoła Podstawowa im. płk. Witolda Kucharskiego „Wichra” w Błogiem Rządowym),
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mniszkowie,
- Gminna Biblioteka Publiczna w Mniszkowie,
- Warsztaty Terapii Zajęciowej w Stoku,
- organizacje pozarządowe i jednostki OSP działające na terenie Gminy,
- lokalni przedsiębiorcy i rolnicy,
- mieszkańcy gminy Mniszków (uczestnicy konsultacji społecznych, spotkań warsztatowych i konsultacji on-line),
- Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie w Warszawie (właściwego dla zlewni Pilicy),
- Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Łodzi,
- Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny – Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Łodzi.

Szeroki katalog podmiotów zaangażowanych w proces definiowania głównych założeń Strategii zagwarantował możliwość zebrania opinii z różnych środowisk – samorządowego, edukacyjnego, społecznego, gospodarczego i eksperckiego. Ścieżka formułowania założeń obejmowała w szczególności: przygotowanie diagnozy społeczno-gospodarczej, warsztaty z interesariuszami, otwarte konsultacje społeczne oraz zbieranie wniosków i uwag w formie elektronicznej, co pozwoliło na wypracowanie spójnej wizji rozwoju Gminy odzwierciedlającej potrzeby lokalnej społeczności.

Rysunek 10 Proces formułowania głównych założeń Strategii

Źródło: opracowanie własne

Poniżej przedstawiono wizję i misję Gminy Mniszków.

Wizja

Wizja przyszłości gminy jest podstawą określenia głównych celów i programów działania w ramach strategii rozwoju. Wizja pełni funkcję swoistego stabilizatora działań, przez określenie ogólnych ram, zapewniających spójność celów i programów. Wizja wyraża generalne dążenia władz i społeczeństwa gminy w postaci obrazu jego przyszłości.

Rozbudowana treść pojęcia "wizja gminy" uwzględniać powinna:

- determinanty geograficzne,
- wyzwania cywilizacyjne,
- pryncypia ustrojowe,
- wewnętrzne zróżnicowania strukturalne,
- dynamikę przeobrażeń,
- oczekiwane efekty.

Determinanty geograficzne są najbardziej trwałym elementem wizji, wynikającym z konsekwencji położenia określonego cechami środowiska przyrodniczego i bezpośredniego sąsiedztwa z innymi gminami. Wizja przyszłości budowana w tym kontekście, ma na celu podniesienie znaczenia Gminy i wykorzystania możliwości wynikających z relacji z otoczeniem.

Wyzwania cywilizacyjne mierzone są dystansem w poziomie rozwoju cywilizacyjnego, dotyczącym głównie potencjału intelektualnego, poziomu wykształcenia, stopnia postępu naukowo-technicznego i jego zastosowania w produkcji, rozwoju systemów komunikacji i telekomunikacji. Wizja wynikająca z tych uwarunkowań wyznaczać powinna realny kierunek dążeń do podniesienia poziomu życia.

Pryncypia ustrojowe, w tym ogólne postanowienia konstytucyjne i deklaracje polityczne, jak demokracja parlamentarna, pluralizm polityczny, tworzenie społeczeństwa obywatelskiego – konkretyzują się w postaci decentralizacji władzy i samorządności terytorialnej. Pryncypia te w odniesieniu do konkretnej gminy określają mechanizm postępu i perspektywę otwarcia na przyszłość, wykorzystania aktywności i przedsiębiorczości społecznej.

Wewnętrzne zróżnicowania społeczne pozwalają na określenie stopnia jednorodności bądź zróżnicowania przestrzennego gminy, stwarzając w ten sposób możliwość interpretacji celów ogólnych i odmiennej ich hierarchizacji w odniesieniu do wyróżnionych obszarów. Kryteria zróżnicowania są z reguły odmienne dla poszczególnych sfer.

W sferze społecznej wyróżnić można obszary koncentracji potencjału społecznego i gospodarczego oraz stanu posiadania z jednej strony, a obszary ubóstwa i regresu gospodarczego z drugiej strony.

W sferze ekologicznej obszary o wybitnych walorach mogą kontrastować z obszarami degradacji środowiska.

W sferze produkcyjnej wyróżnić można np. obszary nowoczesnej produkcji przemysłowej i rolniczej oraz obszary zacofane, wymagające restrukturyzacji i modernizacji. W infrastrukturze technicznej mogą to być obszary o dobrej dostępności i zasilaniu w różne media oraz tereny pozbawione odpowiedniego wyposażenia. Zróżnicowania przestrzenne wzbogacają wizję i nadają jej cech realności.

Dynamika przeobrażeń odgrywa istotną rolę w kształcie wizji gminy. Znajduje swój wyraz w tempie przeobrażeń, wyznaczanym napięciami między tendencjami do przyspieszenia zmian, a oporami statycznych struktur i przyzwyczajęń. Świadomość wchodzenia w nową fazę rozwoju uwarunkowana jest poczuciem tożsamości oraz stopniem aktywności i przedsiębiorczości społeczeństwa.

Dynamice przeobrażeń określonej przez główne siły motoryczne gminy, towarzyszyć będzie zawsze tendencja do stabilizacji i gwarancji niezbędnych zabezpieczeń w sferze społecznej, kulturowej i ekologicznej.

Reasumując, wizja gminy to docelowy odległy w czasie obraz gmin – cel, dla osiągnięcia którego podejmowane są starania władz, podmiotów gospodarczych, organizacji, instytucji i osób prywatnych – wszystkich sił i środowisk działających w gminie. Wizja przyszłości gminy jest równocześnie wyrazem wiary we własne siły i możliwości rozwoju, mających swe źródło w uświadomionych atutach i szansach, jakie są możliwe do wykorzystania w długiej perspektywie oraz słabościach i zagrożeniach, które należy przezwyciężyć lub przynajmniej złagodzić intensywność ich oddziaływania.

Na tej zasadzie sformułowano poniższą wizję gminy Mniszków:

Gmina Mniszków rozwija się w sposób zintensyfikowany i zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Mieszkańcy Gminy mają dobry dostęp do miejsc pracy, edukacji, opieki zdrowotnej, usług społecznych, kultury i wypoczynku, estetycznej i przyjaznej przestrzeni publicznej oraz zapewnione czyste środowisko i poczucie bezpieczeństwa publicznego. Lokalny kapitał społeczny i wysoki poziom usług publicznych, gwarantują stały rozwój demograficzno-gospodarczy Gminy.

Misja

Trafność budowy strategii rozwoju gminy w istotnym stopniu zależy od określenia jej misji i wizji, a następnie od możliwości sprecyzowania celów i kierunków rozwoju gminy. Misja bywa różnie tłumaczona i ujmowana przez różnych autorów: od ujęć bardzo ogólnych, zawierających syntetyczną formułę celów działania, do szczegółowych akcentujących specyficzną rolę gminy i jej funkcje w otoczeniu.

Misję gminy należy formułować w kategoriach służenia społeczeństwu i pomnażania korzyści, jakie ono będzie odnosić w wyniku sprawnego i efektywnego działania gminy, opartego na wdrażanej strategii rozwoju.

Syntetycznie ujmując misja gminy to:

- przedmiot trwałych jej aspiracji,
- cel usystematyzowanych, długookresowych dążeń, wyznaczających i akcentujących jej społeczne funkcje i jej posłannictwo,
- najbardziej ogólnie sformułowany cel istnienia i działalności gminy.

Misja, to równocześnie forma samookreślenia gminy w zakresie takich elementów, jak:

- po co istnieje i do czego dąży?
- co ma zamiar osiągnąć?
- na jakim obszarze chce działać?
- czyje potrzeby zaspokajać i jak to robić?

Gmina realizuje swoją misję poprzez zaspokojenie dążeń i potrzeb miejscowego społeczeństwa. Zaspokajanie tych potrzeb na społecznie akceptowanym poziomie stanowi konieczny warunek istnienia gminy, uzasadnia jego byt.

Misja określa zatem rolę jaką spełnia gmina na rzecz „swojego” społeczeństwa. Rolę nadzwyczajną tj. taką, którą nie jest w stanie pełnić żadna inna organizacja, instytucja, urząd itp. Misja określa zakres działań gminy, kształtuje jej odbiór w społeczeństwie i otoczeniu zewnętrznym, co jest szczególnie istotne dla powodzenia realizacji danej strategii rozwoju. Sformułowanie misji pomaga koncentrować wysiłki na realizacji wspólnych kierunków działań, służy ogólnej racjonalności alokacji posiadanych zasobów i środków, czyni bardziej prawdopodobnym przyszły sukces gminy.

Na tej zasadzie sformułowano poniższą misję Gminy Mniszków:

Gmina Mniszków jest miejscem zapewniającym zaspokojenie wszystkich potrzeb życia codziennego oraz promującym rozwój człowieka, z zachowaniem lokalnej i regionalnej tożsamości i kultury, a także miejscem otwartym na osoby przyjezdne. Gmina Mniszków kieruje swoje działania na zwiększenie atrakcyjności życia mieszkańców, wspieranie innowacyjności i podejmowanych wyzwań, rozwój edukacji i przedsiębiorczości, turystyki i aktywności społecznej, troską o środowisko naturalne, dbałość o zdrowie, bezpieczeństwo i potrzeby wszystkich mieszkańców, wzmacnianie współpracy między samorządowej i międzysektorowej.

3.2 Cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań

Osiągnięcie celów przyczyni się do zrealizowania wizji Strategii. Wszystkie działania podejmowane w perspektywie czasowej niniejszego dokumentu powinny być zgodne z określoną misją Strategii.

Poniżej w ujęciu graficznym zaprezentowano cele strategiczne Strategii. Następnie w układzie tabelarycznym przedstawiono również cele operacyjne i działania w ramach poszczególnych celów strategicznych. Cele zdefiniowano na podstawie wniosków z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gminy sprecyzowanych w punkcie 1.4 niniejszej Strategii.

Rysunek 11 Cele strategiczne Strategii

Źródło: opracowanie własne

Strategia Rozwoju Gminy Mniszków na lata 2026-2031

Tabela 22 Cele strategiczne, cele operacyjne, kierunki działań i wskaźniki realizacji celów

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ
1. Warunki odpowiednie dla rozwoju społecznego gminy Mniszków	1.1 Tworzenie sieci powszechnego dostępu do Internetu szerokopasmowego oraz upowszechnianie e-usług	<ul style="list-style-type: none"> 1.1.1 Budowa, rozbudowa i modernizacja sieci telekomunikacyjnych zwiększających dostęp do szerokopasmowego Internetu 1.1.2 Rozwój i promocja e-usług
	1.2 Zwiększenie dostępu do usług medycznych oraz profilaktyka zdrowia	<ul style="list-style-type: none"> 1.2.1 Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną dostosowaną do zidentyfikowanych potrzeb i trendów demograficznych 1.2.2 Rozwój infrastruktury czasowej opieki nad osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym 1.2.3 Wspieranie działań zmierzających do zwiększenia oferty i poprawy jakości podstawowych usług zdrowotnych 1.2.4 Podnoszenie świadomości społecznej w zakresie zdrowego stylu życia oraz promocja profilaktyki zdrowia
	1.3 Podniesienie jakości edukacji oraz jakości życia mieszkańców Gminy poprzez rozwój talentów dzieci i młodzieży, zwiększenie bezpieczeństwa, rozbudowę infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, promocję zdrowego stylu życia, tożsamości lokalnej oraz postaw proekologicznych.	<ul style="list-style-type: none"> 1.3.1 Budowanie programów edukacyjnych w zakresie kompetencji kluczowych na rynku pracy 1.3.2 Rozszerzenie oferty edukacji pozaszkolnej 1.3.3 Rozwój poradnictwa i doradztwa edukacyjno-zawodowego na każdym etapie kształcenia 1.3.4 Wprowadzenie szkoleń, doradztwa oraz innych form podwyższania kwalifikacji dla nauczycieli i pracowników pedagogicznych 1.3.5 Modernizacja infrastruktury i wyposażenie placówek edukacyjnych wraz z obiektami sportowymi 1.3.6. Podejmowanie działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa dzieci i młodzieży, w tym rozbudowa monitoringu oraz poprawa bezpieczeństwa w otoczeniu placówek oświatowych. 1.3.7. Rozwój i modernizacja infrastruktury sportowej i rekreacyjnej przy placówkach oświatowych oraz jej udostępnianie społeczności lokalnej. 1.3.8. Wspieranie inicjatyw promujących aktywność fizyczną i zdrowy styl życia, w tym organizacja cyklicznych turniejów i wydarzeń sportowych o charakterze międzyszkolnym, gminnym i regionalnym. 1.3.9. Wspieranie działań na rzecz pielęgnowania lokalnej historii i tradycji. 1.3.10. Wzmacnianie edukacji ekologicznej i klimatycznej jako stałego elementu działań edukacyjnych i wychowawczych realizowanych na terenie Gminy.
	1.4 Wspieranie działań na rzecz włączenia społecznego	<ul style="list-style-type: none"> 1.4.1 Usprawnianie współpracy między pracodawcami, organizacjami pozarządowymi a instytucjami pomocy społecznej w zakresie wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym 1.4.2 Rozwój usług pomocy środowiskowej 1.4.3 Upowszechnianie aktywnych i twórczych metod spędzania wolnego czasu 1.4.4 Zachęcanie społeczeństwa do współuczestniczenia w życiu publicznym, wzmacnianie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej 1.4.5 Aktywizacja osób starszych
	1.5 Wspieranie sektora organizacji pozarządowych	<ul style="list-style-type: none"> 1.5.1 Wsparcie organizacji pozarządowych 1.5.2 Promocja i upowszechnianie wolontariatu
	1.6 Rozwój oferty kulturalnej	<ul style="list-style-type: none"> 1.6.1 Wspieranie działalności jednostek działających w obszarze kultury – utworzenie Gminnego Ośrodka Kultury 1.6.2 Organizacja wydarzeń kulturalnych na terenie Gminy
2. Podniesienie konkurencyjności gminy Mniszków	2.1 Rozwój przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> 2.1.1 Przygotowanie terenów inwestycyjnych 2.1.2 Wprowadzenie udogodnień dla nowopowstałych przedsiębiorstw, w szczególności dla przedsiębiorstw z potencjałem rozwojowym 2.1.4 Wspieranie instytucji otoczenia biznesu i profesjonalizacja usług 2.1.5 Aktywizacja mieszkańców w celu zwiększenia aktywności i mobilności zawodowej
	2.2 Racjonalne wykorzystanie walorów gospodarczych Gminy	<ul style="list-style-type: none"> 2.2.1 Uzbieranie terenów inwestycyjnych 2.2.2 Optymalne wykorzystanie terenów inwestycyjnych 2.2.3 Opracowanie spójnego systemu promocji gospodarczej i inwestycyjnej 2.2.4 Wzmocnienie oferty inwestycyjnej i zapewnienie wysokiej jakości obsługi inwestora 2.2.5 Wspieranie rozwoju agroturystyki
	2.3 Budowa i modernizacja systemów infrastruktury zapobiegającej zagrożeniom	<ul style="list-style-type: none"> 2.4.1 Podejmowanie działań mających na celu zapewnienie odporności na skutki zmian klimatu 2.4.2 Zwiększenie bezpieczeństwa i ciągłości dostaw energii elektrycznej i innych mediów energetycznych 2.4.3 Zwiększenie bezpieczeństwa i ciągłości dostarczania wody (modernizacja i rozwój sieci wodociągowej) 2.4.4 Wspieranie działań policji, straży pożarnej i innych służb w celu zapewnienia bezpieczeństwa publicznego mieszkańców Gminy
	2.4 Rozwój różnych form rolnictwa	<ul style="list-style-type: none"> 2.4.1 Promocja lokalnych producentów rolniczych, produktów regionalnych 2.4.2 Promocja i wspieranie rozwoju rolnictwa wysokiej jakości, w tym ekologicznego 2.4.3. Edukacja rolników w zakresie korzyści wynikających z łączenia małych gospodarstw rolnych z usługami agroturystycznymi 2.4.4. Ochrona wód przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz wdrożenie i przestrzeganie Dobrej Praktyki Rolniczej w postaci nawożenia i składania nawozów i kiszzonek w pobliżu cieków
	2.5 Podniesienie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej oraz rozwój infrastruktury sportowej	<ul style="list-style-type: none"> 2.5.1 Tworzenie oferty turystycznej gminy Mniszków oraz dostosowanie jej do wymagań odbiorców 2.5.2 Promowanie oferty turystycznej gminy Mniszków z wykorzystaniem nowoczesnej informacji turystycznej 2.5.4 Wspieranie przedsięwzięć i inicjatyw zwiększających aktywność fizyczną, zapobiegającą patologiom społecznym, wykluczeniu osób niepełnosprawnych i zjawisku otyłości poprzez budowę i modernizację obiektów sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych oraz budowa i modernizacja świetlic wiejskich, centrum aktywności społecznej
3. Poprawa jakości przestrzeni gminy Mniszków i zrównoważony rozwój Gminy	3.1 Zintegrowane działania naprawcze w wymiarze przestrzenno-funkcjonalnym, społecznym, gospodarczym i technicznym	<ul style="list-style-type: none"> 3.1.1. Prowadzenie działań w zakresie optymalnego wykorzystania specyficznych uwarunkowań oraz wzmacnianie lokalnych potencjałów gminy Mniszków 3.1.2. Opracowanie Planu ogólnego Gminy i realizacja jego założeń 3.1.3. Działania na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu komunikacyjnemu w Gminie 3.1.4. Prowadzenie działań w zakresie poprawy jakości dróg gminnych i powiatowych
	3.2 Rozwój funkcji społecznie użytecznych, włączenie społeczne, walka z ubóstwem	<ul style="list-style-type: none"> 3.2.1 Rozwój infrastruktury opieki nad osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym, osobami starszymi niepełnosprawnymi 3.2.2. Utworzenie Warsztatu Terapii Zajęciowej

Strategia Rozwoju Gminy Mniszków na lata 2026-2031

		<ul style="list-style-type: none"> • 3.2.3. Utworzenie w Gminie Klubu Seniora • 3.2.4. Likwidacja barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej • 3.2.5. Rozwój inicjatyw lokalnych, w tym poprzez włączenie się w porządkowanie przestrzeni publicznych oraz remonty i modernizacja świetlic wiejskich i innych obiektów użyteczności publicznej • 3.2.6. Prowadzenie działań na rzecz pozyskania mieszkań socjalnych, komunalnych
	3.3 Wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego	<ul style="list-style-type: none"> • 3.3.1 Ochrona i zachowanie obiektów zabytkowych i zasobów kultury • 3.3.2 Przeprowadzenie prac konserwatorskich obiektów zabytkowych i obiektów użyteczności publicznej • 3.3.3 Dostosowanie i adaptacja na cele kulturalne i turystyczne obiektów dziedzictwa historycznego lub kulturowego • 3.3.4 Poprawa walorów estetycznych Gminy
	3.4 Rozbudowa infrastruktury technicznej	<ul style="list-style-type: none"> • 3.4.1 Budowa, modernizacja i poprawa bezpieczeństwa infrastruktury drogowej w pasach dróg gminnych • 3.4.2 Wspieranie rozbudowy, modernizacji, poprawy bezpieczeństwa i rozwoju infrastruktury towarzyszącej w pasach dróg powiatowych i dróg wojewódzkich na terenie Gminy • 3.4.3 Budowa dróg rowerowych na terenie Gminy • 3.4.4 Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej • 3.4.5 Rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej • 3.4.6 Modernizacja, rozbudowa Gminnej Oczyszczalni Ścieków • 3.4.7 Rozwój infrastruktury GPSZOK • 3.4.8. Działania na rzecz rozbudowy sieci gazowej • 3.4.9. Uzbrojenie wyznaczonych terenów pod budownictwo mieszkalne i wspieranie działań na rzecz tworzenia i rozwoju zasobów mieszkaniowych, w tym budowa mieszkań socjalnych • 3.4.10. Realizacja planu gospodarki niskoemisyjnej oraz promocja nowych technologii grzewczych i odnawialnych źródeł energii • 3.4.11. Monitoring przestrzeni publicznej
4. Poprawa stanu środowiska naturalnego gminy Mniszków	4.1 Wspieranie i promocja efektywności energetycznej i strategii niskoemisyjnych	<ul style="list-style-type: none"> • 4.1.1 Prowadzenie działań na rzecz inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej i w sektorze mieszkaniowym • 4.1.2 Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej i mieszkaniowych
	4.2 Wspieranie działań na rzecz ochrony środowiska	<ul style="list-style-type: none"> • 4.2.1 Usuwanie azbestu, wyrobów zawierających azbest • 4.2.2 Zwiększenie retencji wodnej terenów rolniczych, leśnych i zurbanizowanych poprzez m.in. budowę zbiornika retencyjnego, prawidłowe retencjonowanie wody w już istniejących zbiornikach i rowach oraz zachęcanie do wykonywania nowych zbiorników wodnych

Źródło: opracowanie własne

3.3 Zgodność Strategii z dokumentami strategicznymi na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym

Wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych

Dokumentami wykonawczymi dla Strategii Rozwoju Gminy Mniszków na lata 2026-2031 są obowiązkowe i fakultatywne plany lub programy funkcjonujące na jej terenie. Stanowią one zbiór szczegółowych rozwiązań i kierunków interwencji, które w dokumencie nie mogły zostać zamieszczone. Część ze wskazanych dokumentów jest aktualna w momencie przygotowania Strategii. Konieczność ich aktualizacji jest analizowana pod kątem całego okresu obowiązywania tego dokumentu.

W poniższym zestawieniu znajdują się zarówno opracowania obowiązkowe, jak i dokumenty o charakterze fakultatywnym, których implementacja ma wpływ na realizację celów strategii rozwoju.

Strategia Rozwoju Gminy Mniszków na lata 2026-2031

Tabela 23 Wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych

OBSZAR TEMATYCZNY	DOKUMENTY NA POZIOMIE LOKALNYM	WYTYCZNE
Planowanie przestrzenne	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mniszków	Studium zgodne z modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy, który określony został w Strategii. Aktualizacja Studium dokonywana jest w przypadku pojawienia się nowych terenów, które mogą być wykorzystane w zakresie gospodarczym, osiedleńczym czy rekreacyjnym. Zapisy studium nie powinny pozostawać w sprzeczności z zapisami Strategii.
	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego	Aktualizacja obowiązujących planów zagospodarowania przestrzennego dokonywana jest w wyniku aktualizacji studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, w przypadku pojawienia się nowych terenów, które mogą być wykorzystane w zakresie gospodarczym, osiedleńczym czy rekreacyjnym. Zapisy Planu nie powinny pozostawać w sprzeczności z zapisami Strategii.
	Plan ogólny gminy	Dokument planistyczny o zasięgu całej Gminy. Plan ogólny będzie aktem prawa miejscowego, który zastąpi studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jako dokument, z którym badana będzie zgodność planów miejscowych, ale także decyzji o warunkach zabudowy. Decyzje o warunkach zabudowy będą mogły być wydawane wyłącznie na obszarach wskazanych w planie ogólnym. Plan ogólny będzie zawierał ustalenia dotyczące funkcji terenów dopuszczalnych do wyznaczenia w dokumentach niższego szczebla, jak i ramowe ustalenia dotyczące kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu, z którymi dokumenty te będą musiały zachowywać zgodność. Plan opracowywany jest na podstawie kierunków rozwoju polityki przestrzennej w gminie określonych w Strategii.
Energetyka	Plan zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	Jest to dokument strategiczny, sporządzany dla obszaru Gminy na okres co najmniej 15 lat i aktualizowany co najmniej raz na 3 lata, co wynika z zapisów art. 19 ustawy – Prawo energetyczne. W przypadku opracowania Planu dla gminy Mniszków, jego zapisy powinny być zgodne z kierunkami działań dotyczącymi energetyki określonymi w Strategii.
Gospodarka Komunalna	Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Mniszków	Zapisy Regulaminu powinny być zgodne z kierunkami działań dotyczącymi czystości, porządku i estetyki w Gminie określonymi w Strategii.
	Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Mniszków	Treść rocznej Analizy dotycząca przewidywanych prac powinna być zgodna z kierunkami działań dotyczącymi gospodarki odpadami w Gminie określonymi w Strategii.
Ochrona Środowiska i adaptacji do zmian klimatu	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Mniszków	Aktualizacja Planu w tym wpisanie nowych planowanych zadań do Planu oraz ewentualne opracowanie nowego Planu powinny uwzględniać kierunki rozwoju dotyczące budynków mieszkalnych i publicznych, jakości powietrza określonych w Strategii.
Polityka Społeczna	Programy, Plany lub Strategie dotyczące rozwiązywania problemów społecznych	Aktualizacja lub opracowanie dokumentów powinny uwzględniać kierunki działań dotyczące rozwiązywania problemów społecznych określonych w Strategii.
Rozwój Lokalny	Program współpracy Gminy Mniszków z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego	Rokroczne programy powinny uwzględniać kierunki działań dotyczące wsparcia organizacji pozarządowych określonych w Strategii.
Finanse Publiczne	Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Mniszków, Uchwały budżetowe	Prognoza powinna uwzględniać inwestycje wpisane literalnie do Strategii.

Źródło: opracowanie własne

Poniżej w ujęciu tabelarycznym przedstawiono dokumenty strategiczne, z którymi zgodność powinny wykazywać działania w ramach przedmiotowej Strategii. Dokumenty podzielono na poziom europejski, krajowy, regionalny i lokalny. W zestawieniu ujęto obowiązujące dokumenty.

Tabela 24 Zgodność Strategii z dokumentami strategicznymi w podziale na poziom europejski, krajowy, regionalny i lokalny

POZIOM EUROPEJSKI	POZIOM KRAJOWY	POZIOM REGIONALNY	POZIOM LOKALNY
Wspólne przepisy dotyczące EFRR, EFS+, Funduszu Spójności, FST (2021–2027)	Umowa Partnerstwa 2021–2027	Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021–2027	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mniszków (uchwała Nr XL/220/21 Rady Gminy z 29.12.2021 r.)
Europejski Zielony Ład	Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF)	Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (SRWŁ 2030)	Plan ogólny gminy Mniszków (w trakcie sporządzania – uchwała Nr VIII/38/24 Rady Gminy z 28.08.2024 r. o przystąpieniu do sporządzenia planu ogólnego)
	Polityka energetyczna Polski do 2040 r. (PEP2040)	Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego 2030+ (uchwała Nr LV/679/18 Sejmiku Województwa Łódzkiego z 28.08.2018 r.)	Strategia Rozwoju Elektromobilności na terenie Gminy Mniszków (uchwała Nr XXV/134/20 Rady Gminy z 30.10.2020 r.)
	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 / Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju	Program ochrony środowiska województwa łódzkiego na lata 2025–2028 z perspektywą do 2032	Roczny program współpracy Gminy Mniszków z organizacjami pozarządowymi na 2025 rok (uchwała Nr XIV/56/24 Rady Gminy z 29.11.2024 r.)
	Plan gospodarczo-wodny na obszarze dorzecza Wisły / Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły / Plan przeciwdziałania	Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tomaszów Mazowiecki – Opoczno 2021–2027 z perspektywą do 2030 roku (gmina Mniszków jako gmina członkowska MOF)	Dokumenty strategiczne szczebla powiatowego, w tym Strategia Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego oraz Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Opoczyńskim na lata 2021–2028

	skutkom suszy (PPSS, Dz.U. 2021 poz. 1615)		
		Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia „Dolina Pilicy” 2023–2027 (LSR)	Wybrane programy sektorowe gminy (m.in. regulaminy i programy w obszarach ochrony środowiska, gospodarki odpadami, opieki nad zabrytkami i mieniem komunalnym)

Źródło: opracowanie własne

Działania realizowane w ramach Strategii powinny wykazywać zgodność z ww. dokumentami strategicznymi i dokumentami dotyczącymi programów finansowych. Efektem zachowania zgodności Strategii może być m.in. zwiększenie szans na pozyskanie zewnętrznych środków na realizację przedsięwzięć m.in. ze środków unijnych w perspektywie 2021-2027.

W ujęciu zgodności Strategii z innymi dokumentami na poziomie europejskim, Strategia powinna być zgodna w szczególności z dokumentami i instrumentami finansowymi dotyczącymi możliwości dofinansowania działań na terenie Gminy, co w ujęciu krajowym sprowadza się zwłaszcza do Krajowego Programu Odbudowy i programów funduszy strukturalnych. Ponadto, w ujęciu krajowym Strategia w szczególności powinna być zgodna z najważniejszymi strategiami rozwoju kraju.

Poziom lokalny

W ujęciu lokalnym kluczowe dla przedmiotowej Strategii są dokumenty strategiczne i sektorowe dotyczące bezpośrednio obszaru Gminy.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mniszków

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Mniszków zostało przyjęte uchwałą Nr XL/220/21 Rady Gminy Mniszków z dnia 29 grudnia 2021 r. Dokument ten stanowi podstawowy akt wyznaczający politykę przestrzenną Gminy oraz ramy dla sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Strategia przewiduje działania – w tym określone jako priorytetowe – zgodne z kierunkami ustalonymi w aktualnym Studium, w szczególności w zakresie:

- kształtowania zrównoważonej struktury osadniczej i funkcjonalnej Gminy (układ miejscowości, strefy zabudowy mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej),
- ochrony gleb o wysokiej przydatności rolniczej oraz korytarzy ekologicznych,
- powiązań transportowych opartych na drogach krajowych i powiatowych oraz poprawy dostępności wewnętrznej,
- ochrony doliny Pilicy oraz obszarów powiązanych z Zalewem Sulejowskim jako kluczowych elementów środowiskowych i rekreacyjnych.

Zachowanie spójności ze Studium jest warunkiem prawidłowego umiejscowienia projektów inwestycyjnych przewidzianych w Strategii.

Plan ogólny gminy Mniszków

Rada Gminy Mniszków podjęła uchwałę Nr VIII/38/24 z dnia 28 sierpnia 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego gminy Mniszków. Dokument ten, sporządzany zgodnie z nowelizacją ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, zastąpi w perspektywie ustawowej dotychczasowe Studium jako podstawowy instrument polityki przestrzennej.

Strategia uwzględnia:

- konieczność przeniesienia podstawowych kierunków zagospodarowania (funkcje terenów, obsługę komunikacyjną, strefy ograniczeń) do przyszłego planu ogólnego,
- wymóg zgodności przedsięwzięć inwestycyjnych z ustaleniami planu ogólnego – szczególnie w zakresie wyznaczenia obszarów zabudowy, terenów rolniczych, obszarów zagrożenia powodziowego oraz cennych przyrodniczo,
- potrzebę integracji zapisów planistycznych z działaniami adaptacyjnymi do zmian klimatu (retencja, korytarze przewietrzania, zielono–niebieska infrastruktura).

Strategia Rozwoju Elektromobilności na terenie Gminy Mniszków

Strategia Rozwoju Elektromobilności na terenie Gminy Mniszków została przyjęta jako załącznik do uchwały Nr XXV/134/20 Rady Gminy Mniszków z dnia 30 października 2020 r. Dokument pełni rolę sektorowej strategii niskoemisyjnego transportu i w praktyce zastępuje klasyczny Plan Gospodarki Niskoemisyjnej.

Strategia definiuje m.in.:

- cele bezpośrednie (rozwój elektromobilności, ograniczenie niskiej emisji i hałasu generowanego przez transport),
- cele pośrednie (podnoszenie świadomości ekologicznej, promocja OZE, rozwój turystyki – w tym szlaków rowerowych wokół Zalewu Sulejowskiego),
- działania dotyczące rozwoju infrastruktury ładowania, modernizacji taboru (w tym pojazdów komunalnych), integracji z systemami „smart city” oraz wykorzystania rozwiązań niskoemisyjnych w transporcie publicznym i rekreacyjnym.

Przedmiotowa Strategia przewiduje kontynuację i rozszerzenie działań na rzecz gospodarki niskoemisyjnej, w szczególności:

- rozwój infrastruktury ładowania oraz powiązanie jej z instalacjami OZE,
- wykorzystanie elektromobilności do rozwoju oferty turystycznej i rekreacyjnej (Zalew Sulejowski, dolina Pilicy).

Program współpracy Gminy Mniszków z organizacjami pozarządowymi na 2025 rok

Roczny program współpracy z organizacjami pozarządowymi na 2025 rok został przyjęty uchwałą Nr XIV/56/24 Rady Gminy Mniszków z dnia 29 listopada 2024 r. Program określa priorytetowe zadania publiczne oraz zasady współpracy gminy z sektorem obywatelskim.

Program był poprzedzony konsultacjami społecznymi w 2024 r., a na jego podstawie w 2025 r. ogłoszono otwarte konkursy ofert na realizację zadań m.in. w obszarach:

- kultury, sportu i rekreacji,

- pomocy społecznej i integracji międzypokoleniowej,
- działań na rzecz środowiska i edukacji ekologicznej.

Strategia zakłada rozwój współpracy z organizacjami społecznymi zgodnie z Programem, w szczególności poprzez:

- włączanie NGO w realizację projektów miękkich (edukacja, integracja, animacja lokalna),
- partnerstwa przy projektach finansowanych z UE (EFS+, EFRR) oraz krajowych funduszy grantowych,
- wspieranie inicjatyw oddolnych na terenach wiejskich (sołectwa) w formule konkursów i mikrograntów.

Dokumenty strategiczne szczebla powiatowego

Strategia pozostaje spójna z dokumentami strategicznymi szczebla powiatowego, w tym ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Opoczyńskim na lata 2021–2028, która porządkuje cele i kierunki działań w obszarach rynku pracy, włączenia społecznego, zdrowia publicznego i bezpieczeństwa. Dokumenty powiatowe wskazują m.in. na konieczność:

- przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu (w tym na obszarach wiejskich),
- wzmacniania lokalnego rynku pracy poprzez rozwój MŚP i infrastruktury transportowej,
- poprawy dostępności do usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych.

Strategia Rozwoju Gminy Mniszków uwzględnia te założenia, szczególnie w zakresie:

- rozwoju infrastruktury drogowej i poprawy powiązań z ośrodkami powiatowymi (Opoczno, Piotrków Trybunalski),
- działań na rzecz usług społecznych (opieka nad seniorami, wsparcie rodzin) i zdrowia,
- wsparcia przedsiębiorczości i wykorzystania potencjału turystycznego Zalewu Sulejowskiego.

Strategia ponadlokalna – MOF Tomaszów Mazowiecki – Opoczno i LSR „Dolina Pilicy”

Gmina Mniszków jest członkiem Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tomaszów Mazowiecki – Opoczno. Strategia ZIT MOF Tomaszów Mazowiecki – Opoczno na lata 2021–2027 z perspektywą do 2030 roku określa ramy współpracy terytorialnej gmin wchodzących w skład MOF, w tym gminy Mniszków. Strategia koncentruje się m.in. na:

- poprawie dostępności transportowej (infrastruktura drogowa, transport zbiorowy, trasy rowerowe),
- transformacji energetycznej i poprawie jakości powietrza,
- adaptacji do zmian klimatu (mała retencja, zarządzanie wodami, ochrona dolin rzecznych),
- rozwoju społeczno-gospodarczym (kapitał ludzki, usługi publiczne, atrakcyjność inwestycyjna).

Równolegle gmina Mniszków wchodzi w skład Lokalnej Grupy Działania „Dolina Pilicy”, realizującej Lokalną Strategię Rozwoju na lata 2023–2027. LSR wspiera:

- dywersyfikację działalności na obszarach wiejskich (w tym agroturystykę),
- rozwój przedsiębiorczości lokalnej,
- projekty społeczne i animacyjne,
- przedsięwzięcia z zakresu ochrony środowiska i dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego.

Przedmiotowa Strategia wpisuje działania Gminy w powyższe ramy ponadlokalne, m.in. poprzez:

- wykorzystanie instrumentów ZIT dla projektów infrastrukturalnych (drogi, ścieżki rowerowe, gospodarka wodno-ściekowa),
- korzystanie z mechanizmów LSR („Dolina Pilicy”) dla małych projektów społecznych i gospodarczych.

Poziom regionalny

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (SRWŁ 2030)

W ujęciu regionalnym dokumentem strategicznym o podstawowym znaczeniu jest Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (SRWŁ 2030), przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Łódzkiego Nr XXXI/414/21 z dnia 6 maja 2021 r. Jest to kluczowy dokument określający wizję i cele polityki regionalnej w wymiarze gospodarczym, społecznym i przestrzennym.

Strategia kładzie nacisk m.in. na:

- wzmacnianie konkurencyjności gospodarki regionu i innowacyjności MŚP,
- podnoszenie jakości życia mieszkańców (edukacja, zdrowie, usługi społeczne),
- poprawę dostępności transportowej,
- ochronę środowiska i adaptację do zmian klimatu,
- rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału rolnictwa i przetwórstwa,
- pozyskanie inwestorów, przedsiębiorców
- wydobywanie piasku

Założenia SRWŁ 2030 są spójne z kierunkami działań przewidzianymi do realizacji na poziomie lokalnym, w szczególności w zakresie:

- wspierania aktywności gospodarczej i podnoszenia konkurencyjności firm z sektora MŚP,
- rozwoju kapitału ludzkiego i edukacji (w tym jakości szkół podstawowych w Gminie),
- poprawy powiązań transportowych (drogi gminne i powiatowe, powiązania z drogą krajową nr 12 i nr 74),
- bezpieczeństwa energetycznego i efektywności energetycznej (termomodernizacje, OZE),
- ochrony środowiska, retencji i adaptacji do zmian klimatu.

Rolniczy charakter Gminy – wynikający z wysokiego udziału użytków rolnych i znaczenia produkcji rolnej – uzasadnia wpisanie działań Gminy w nurt polityk regionalnych dotyczących rozwoju obszarów wiejskich, produkcji rolnej oraz jej dywersyfikacji (w tym rozwój usług turystycznych i okołorolniczych).

Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021–2027

Program regionalny „Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021–2027” stanowi podstawowy instrument wdrażania polityki spójności UE na poziomie województwa. Program finansuje m.in. inwestycje:

- infrastrukturalne (drogi lokalne, gospodarka wodno-ściekowa, termomodernizacje),
- społeczne (edukacja, włączenie społeczne, usługi zdrowotne),
- innowacyjne (MŚP, cyfryzacja).

Strategia Rozwoju Gminy Mniszków wykorzystuje priorytety FEL 2021–2027 jako główne źródło współfinansowania działań inwestycyjnych i miękkich (w szczególności w ramach ZIT MOF Tomaszów Mazowiecki – Opoczno).

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego 2030+

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego 2030+ (PZPWŁ 2030+), przyjęty uchwałą Nr LV/679/18 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 28 sierpnia 2018 r., określa wizję i model struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu oraz cele i kierunki polityki przestrzennej:

- wyznacza strukturę sieci osadniczej i głównych powiązań transportowych,
- wskazuje zasady ochrony środowiska i krajobrazu,
- definiuje kierunki rozwoju infrastruktury technicznej,
- określa ramy dla zagospodarowania dolin rzecznych (w tym Pilicy i obszaru Zalewu Sulejowskiego).

Ustalenia PZPWŁ 2030+ znajdują odzwierciedlenie w polityce przestrzennej i dokumentach planistycznych Gminy, które – zgodnie z ustawą – muszą uwzględniać obowiązujący Plan województwa. Przekłada się to m.in. na:

- zasady ochrony doliny Pilicy,
- wyznaczanie terenów inwestycyjnych w powiązaniu z układem komunikacyjnym,
- wskazanie terenów wymagających szczególnej ostrożności w kontekście zagrożeń naturalnych (susza, powódź).

Program Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego na lata 2025–2028 z perspektywą do 2032

Program ochrony środowiska województwa łódzkiego na lata 2025–2028 z perspektywą do 2032 został przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Łódzkiego Nr XIII/160/25 z dnia 15 kwietnia 2025 r. Dokument wskazuje priorytety działań prowadzących do:

- zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do środowiska i poprawy jakości powietrza,
- racjonalnego wykorzystania zasobów wodnych i rozwoju retencji,
- ochrony przyrody i krajobrazu,
- ograniczenia hałasu i poprawy jakości środowiska akustycznego.

Strategia gminna wykazuje zgodność poprzez realizację przedsięwzięć ukierunkowanych na:

- ograniczanie emisji i poprawę jakości powietrza (termomodernizacja budynków, wymiana źródeł ciepła, rozwój OZE),
- racjonalne gospodarowanie wodami i zwiększanie retencji,
- ochronę form przyrody (w tym powiązanie działań z Parkiem Krajobrazowym Sulejów i doliną Pilicy),
- gospodarkę odpadami zgodną z hierarchią postępowania.

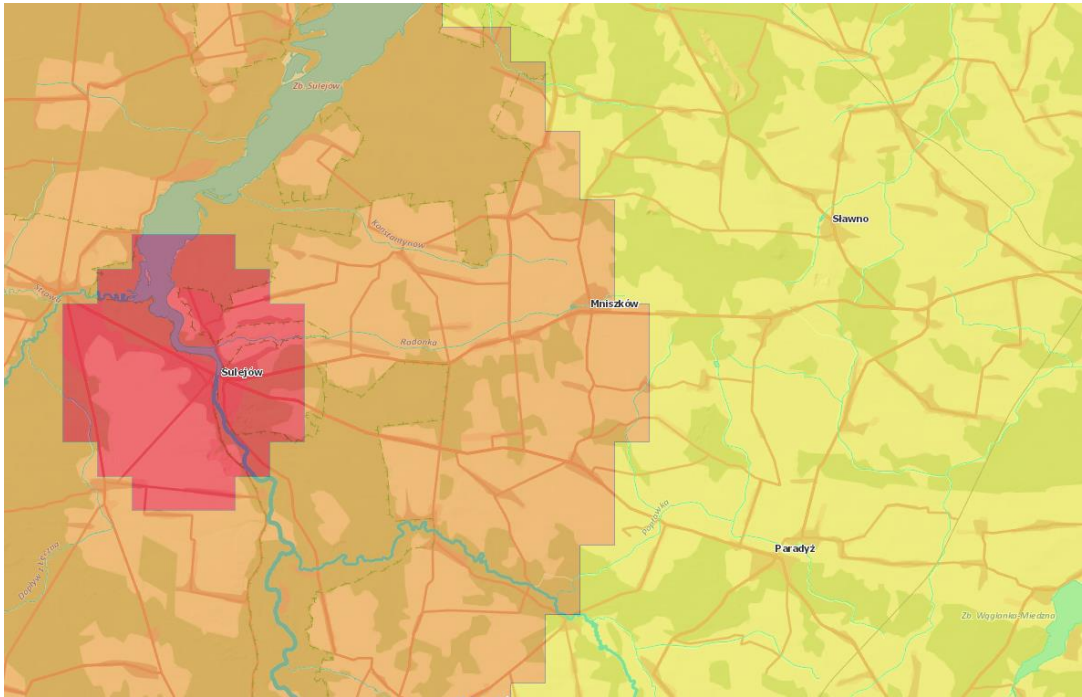
Plan przeciwdziałania skutkom suszy na obszarach dorzeczy

Plan Przeciwdziałania skutkom suszy przyjęty rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. (Dz. U. 2021 r. poz. 1615) jest najważniejszym dokumentem strategicznym w zakresie przeciwdziałania suszom. Poniżej przedstawiono w jakim stopniu tereny gminy

Mniszków są zagrożone poszczególnymi rodzajami suszy (rolniczą, atmosferyczną, hydrologiczną i hydrogeologiczną). Stopnie zostały przypisane do poniższych kolorów:

- klasa I – słabo zagrożone
- klasa II – umiarkowanie zagrożone
- klasa III – silnie zagrożone
- klasa IV – ekstremalnie zagrożone

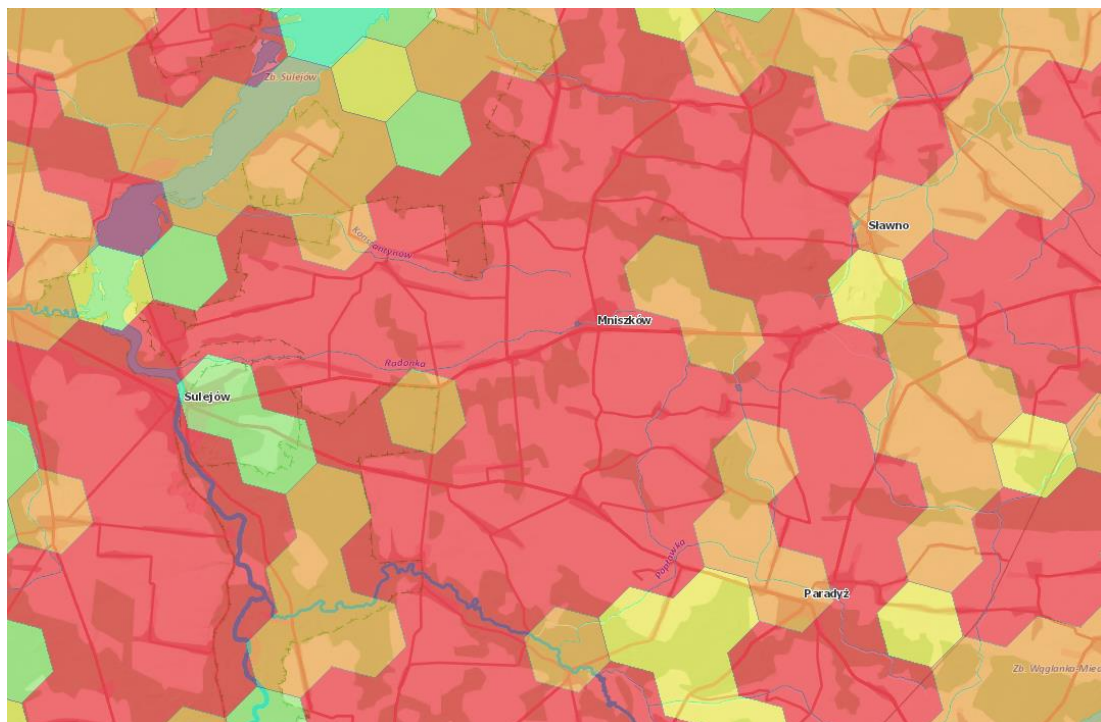
Rysunek 12 Mapa zagrożenia suszą atmosferyczną

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.wody.isok.gov.pl

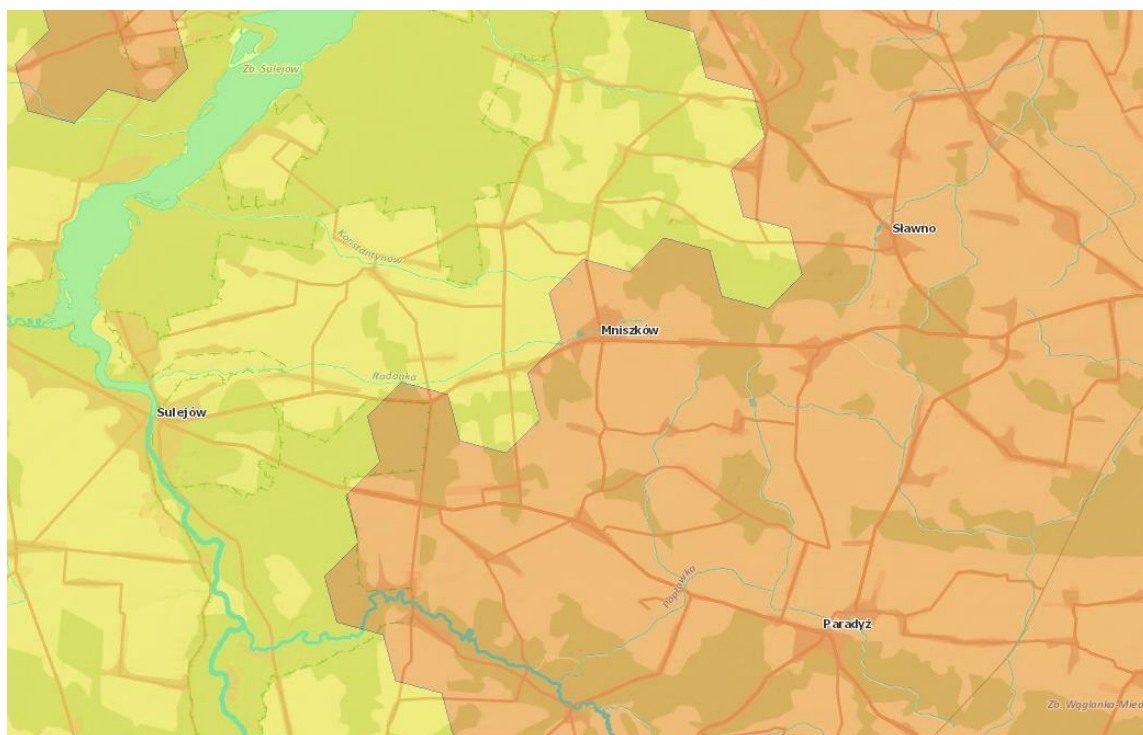

Rysunek 13 Mapa zagrożenia suszą rolniczą

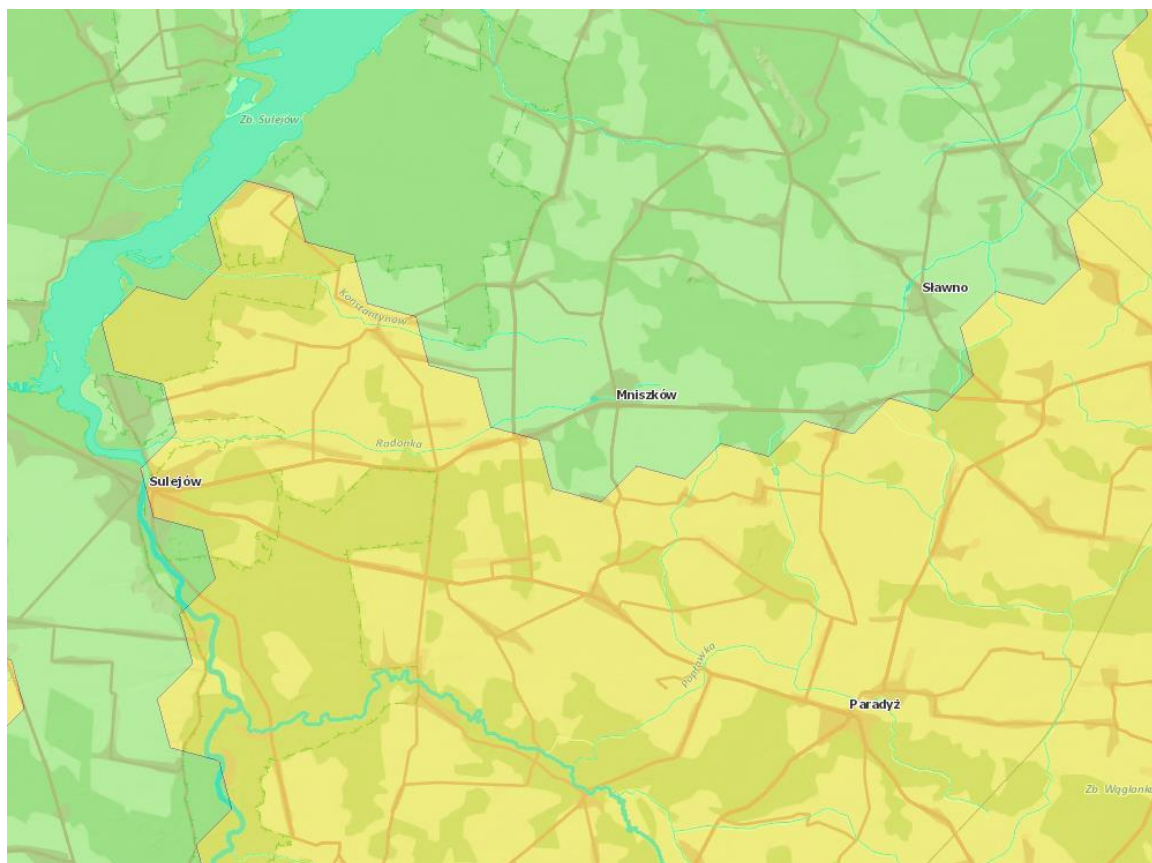
Źródło: opracowanie własne na podstawie www.wody.isok.gov.pl

Rysunek 14 Mapa zagrożenia suszą hydrologiczną

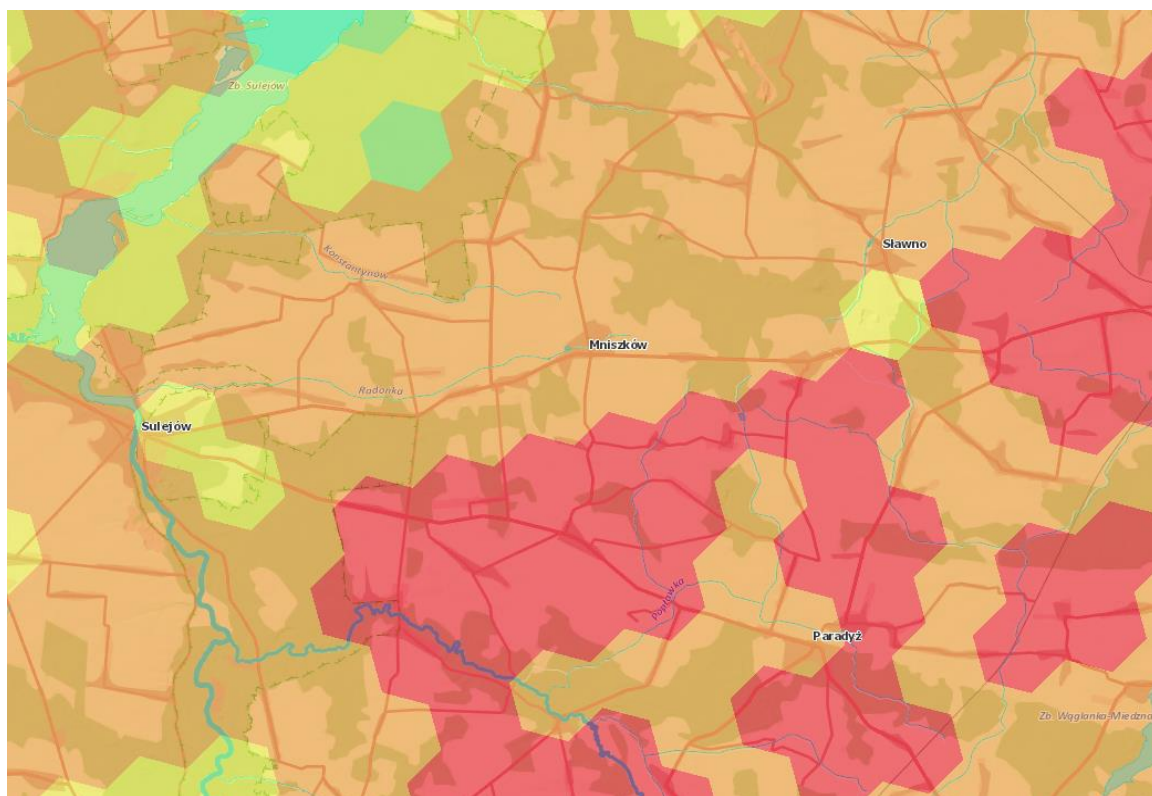
Źródło: opracowanie własne na podstawie www.wody.isok.gov.pl

Rysunek 15 Mapa zagrożenia suszą hydrogeologiczną

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.wody.isok.gov.pl

Rysunek 16 Mapa łącznego zagrożenia suszą

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.wody.isok.gov.pl

Powyższe mapy wskazują, że tereny gminy Mniszków są ekstremalnie zagrożone suszą rolniczą. Silne suszą atmosferyczną oraz łącznego zagrożenia suszą. W przypadku suszy hydrologicznej i hydrogeologicznej zagrożenie oszacowano odpowiednio jako umiarkowane i silne.

W Planie w katalogu działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy wskazano:

- zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych,
- retencja i zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych,
- realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji,
- podpiętrzanie wód dla przeciwdziałania skutkom suszy,
- analiza możliwości zwiększania retencji w zlewniach z zastosowaniem naturalnej i sztucznej retencji,
- budowa oraz przebudowa urządzeń melioracyjnych wodnych dla zwiększania retencji glebowej,
- wykorzystanie wód z systemów drenarskich do nawożenia i nawadniania upraw polowych,
- budowa lub przebudowa ujęć wód podziemnych do poboru na cele nawodnień rolniczych oraz budowa lub przebudowa wodooszczędnych systemów nawadniania wykorzystujących zasoby wód podziemnych,
- przeprowadzenie weryfikacji zasad gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych,
- przegląd pozwoleń wodnoprawnych i pozwoleń zintegrowanych na obszarach o zasobach dyspozycyjnych o intensywnym i o bardzo intensywnym stopniu wykorzystania.

Przedmiotowa Strategia przewiduje w ramach celu operacyjnego 3.5 „Rozbudowa infrastruktury technicznej oraz wspieranie działań na rzecz ochrony środowiska” m.in. zwiększenie retencji wodnej terenów rolniczych, leśnych i zurbanizowanych poprzez m.in. prawidłowe retencionowanie wody w już istniejących zbiornikach i rowach oraz zachęcanie do wykonywania nowych zbiorników wodnych.

Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły

Plan zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP) dla obszaru dorzecza Wisły, przyjęty rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z 18 października 2022 r. (Dz.U. 2022 poz. 2739), określa działania służące ograniczaniu skutków powodzi. Dokumenty i mapy ISOK (hydroportal) wskazują obszary szczególnego zagrożenia powodzią w dolinie Pilicy oraz w strefie oddziaływania zbiornika Sulejów, obejmujące również fragmenty gminy Mniszków.

W praktyce oznacza to:

- konieczność uwzględniania obszarów szczególnego zagrożenia powodziowego przy sporządzaniu dokumentów planistycznych (plan ogólny, plany miejscowe),
- ograniczanie nowej zabudowy w strefach najwyższego zagrożenia powodzią,
- utrzymanie drożności cieków i urządzeń melioracyjnych,
- rozwijanie rozproszonych rozwiązań retencyjnych (małe zbiorniki, przepuszczalne nawierzchnie, ogrody deszczowe) dla ograniczenia skutków nawałnych opadów i wezbrań.

Strategia zakłada uporządkowanie gospodarki wodnej i retencji na terenie Gminy w sposób zgodny z PZRP, w tym wykorzystanie narzędzi informacyjnych (mapy zagrożenia i ryzyka powodziowego) przy przygotowywaniu projektów inwestycyjnych.

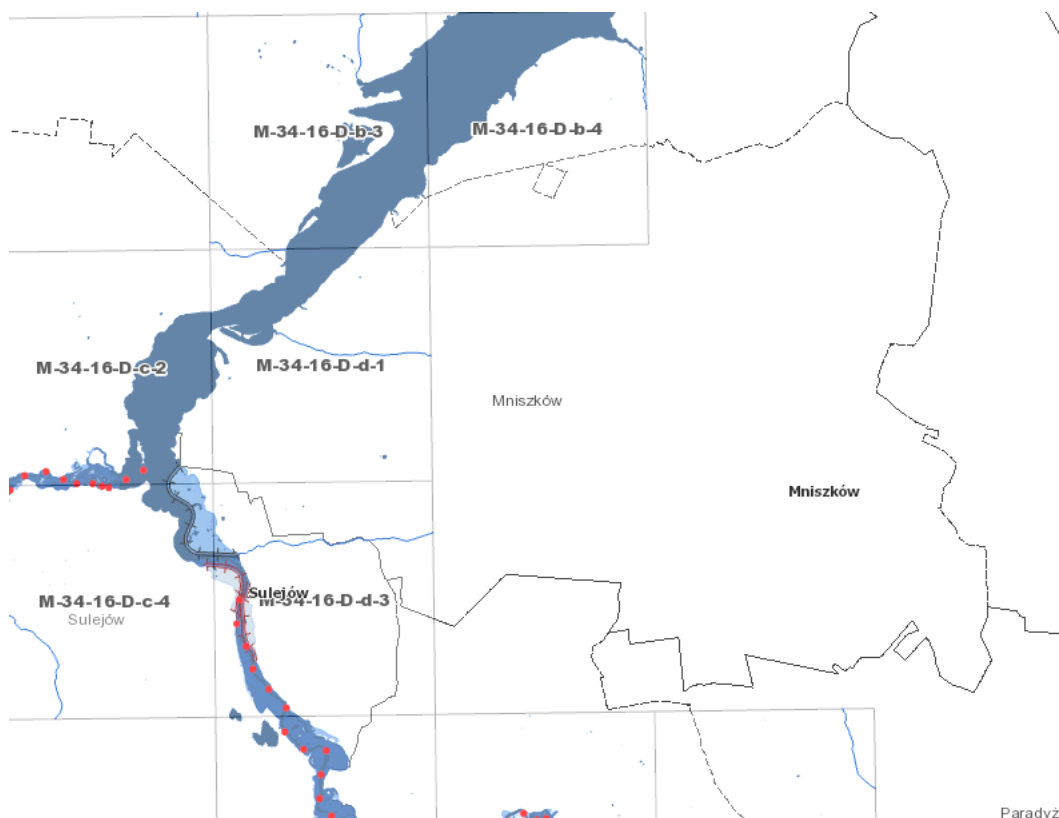

Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły

Plan zarządzania ryzykiem powodziowym (przyjęty rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z 18 października 2022 r., Dz.U. 2022 poz. 2739) stanowi podstawę do ograniczania skutków powodzi w dorzeczu Wisły, w tym na obszarach polderowych Żuław. Dokument akcentuje konieczność utrzymania i modernizacji infrastruktury przeciwpowodziowej (m.in. wałów, kanałów i przepompowni), zwiększania pojemności retencyjnej oraz ograniczania zabudowy na terenach zagrożonych. W warunkach Gminy oznacza to przede wszystkim: poprawę retencji opadowej w miejscowościach poprzez systemy rozproszone (zbiorniki retencyjne, nawierzchnie przepuszczalne, ogrody deszczowe), utrzymanie drożności cieków i rowów odwadniających, dostosowanie gospodarowania przestrzenią do map zagrożenia i ryzyka powodziowego oraz prowadzenie działań informacyjnych na rzecz ograniczania szkód. Strategia zakłada wdrożenie rozwiązań retencyjnych i porządkowanie gospodarki wodnej w układzie polderowym, co pozostaje spójne z celami i katalogiem działań PZRP.

Poniżej przedstawiono mapę, na której zaznaczono (na czerwono) obszary szczególnie narażone na wystąpienie powodzi rzecznej położone w gminie Mniszków.

Rysunek 17 Obszary szczególnego zagrożenia powodzią rzeczną położone w gminie Mniszków

Na terenie gminy Mniszków występują tereny szczególnie narażone na wystąpienie powodzi rzecznej – są to przede wszystkim obszary położone w dolinach rzeki Pilicy oraz jej dopływów (Radońki i Bługi), a także tereny nad zbiornikiem wodnym Zalew Sulejowski na obszarach przybrzeżnych Gminy. Obszary te zostały wyznaczone w *Studium uwarunkowań i kierunków*

zagospodarowania przestrzennego Gminy Mniszków na podstawie map zalewowych opracowanych przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej.

Poziom krajowy

Zgodność z Krajowym Planem Odbudowy (KPO) oraz programami operacyjnymi funduszy strukturalnych wynikać będzie z realizacji konkretnych projektów w ramach tych programów – zarówno inwestycyjnych (EFRR, Fundusz Spójności), jak i społecznych (EFS+).

Strategia jest spójna z założeniami:

- Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju,
- Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030,
- Polityki energetycznej Polski do 2040 r. (PEP2040).

Polityka energetyczna Polski zakłada zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego przy równoczesnej:

- konkurencyjności gospodarki,
- poprawie efektywności energetycznej,
- ograniczeniu oddziaływania sektora energii na środowisko.

Strategia gminna wykazuje zgodność z następującymi kierunkami PEP, w szczególności poprzez:

- stymulowanie optymalnego wykorzystania lokalnych zasobów energetycznych (OZE, poprawa efektywności energetycznej budynków),
- rozwój odnawialnych źródeł energii (mikroinstalacje prosumenckie, instalacje na obiektach publicznych),
- poprawę efektywności energetycznej (termomodernizacje budynków publicznych i mieszkalnych),
- rozwój nowoczesnego ciepłownictwa (odejście od wysokoemisyjnych kotłów indywidualnych).

Poziom europejski

Europejski Zielony Ład

Europejski Zielony Ład jest pakietem inicjatyw politycznych UE, którego celem jest doprowadzenie Unii do neutralności klimatycznej do 2050 r. Obejmuje on m.in. działania na rzecz:

- poprawy jakości powietrza, wód, gleb i ochrony różnorodności biologicznej,
- podnoszenia efektywności energetycznej budynków (nowych i modernizowanych),
- rozwoju zrównoważonego rolnictwa i skracania łańcuchów dostaw żywności,
- rozwoju czystej energii i ekologicznych innowacji technologicznych,
- zrównoważonej mobilności (wzrost roli transportu publicznego i transportu niezmotoryzowanego),
- tworzenia nowych, „zielonych” miejsc pracy.

Europejski Zielony Ład ma przekształcić UE w nowoczesną, zasobooszczędną i konkurencyjną gospodarkę:

- o zerowym poziomie emisji netto gazów cieplarnianych w 2050 r.,
- w której wzrost gospodarczy jest oddzielony od zużywania zasobów,
- w której dąży się do ograniczenia różnicowań terytorialnych i społecznych.

Strategia Rozwoju Gminy Mniszków przewiduje działania na rzecz zrównoważonego rozwoju Gminy – w zakresie energii, transportu, retencji wody, ochrony gleb, ochrony przyrody oraz rozwoju gospodarki opartej na lokalnych zasobach – co umożliwi wykazanie zgodności z ramami Europejskiego Zielonego Ładu i zwiększa szanse na wykorzystanie środków UE w kolejnych perspektywach finansowych.

3.4 Model funkcjonalno-przestrzenny

Obszary Strategicznej Interwencji w województwie łódzkim

Zgodnie z ustawą z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2024 poz. 324) obszar strategicznej interwencji (OSI) to określony w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych uwarunkowaniach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwojowych lub możliwych do uruchomienia trwałych potencjałów, do którego kieruje się interwencją publiczną łączącą inwestycje finansowane z różnych źródeł lub działania regulacyjne.

W Strategii Rozwoju Województwa łódzkiego 2030 (SRWŁ 2030) wskazano OSI dwojakiego rodzaju: krajowe („miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze” oraz „obszary zagrożone trwałą marginalizacją”) oraz regionalne – jako element wymiaru terytorialnego polityki rozwoju. Gmina Mniszków nie jest objęta krajową listą miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze ani wykazem gmin zagrożonych trwałą marginalizacją, przyjętym dla województwa łódzkiego.

Jednocześnie w dokumentach wojewódzkich gmina Mniszków zaliczona została do dwóch regionalnych OSI:

- „Zagłębie ceramiczno-budowlane Opoczno – Tomaszów Mazowiecki” – ze względu na występowanie surowców mineralnych (zwłaszcza kruszyw) i rozwój przemysłu ceramicznego oraz powiązań gospodarczych w obrębie powiatów opoczyńskiego i tomaszowskiego;
- „Obszar turystyczny doliny rzeki Pilicy” – w związku z położeniem Gminy w zasięgu doliny Pilicy i Zalewu Sulejowskiego oraz potencjałem rozwoju turystyki i rekreacji wodnej i przyrodniczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego do 2030 roku

Grafika pokazuje, że gmina Mniszków znajduje się na obszarze oddziaływania OSI.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Mniszków

Zgodnie z art. 10e ust. 3 pkt 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym model struktury funkcjonalno - przestrzennej Gminy oznacza docelowy układ elementów składowych przestrzeni, obejmujący strukturę sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych, system powiązań przyrodniczych, główne korytarze i elementy sieci transportowych (w tym pieszych i rowerowych) oraz główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej.

Model jest przedstawieniem długookresowej, strategicznej wizji rozwoju Gminy, wynikającej z uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, zdiagnozowanych potrzeb oraz potencjału, z uwzględnieniem specyfiki i zróżnicowania wewnętrznego. Wskazuje obszary istotne dla osiągnięcia celów rozwoju, obszary wymagające ochrony oraz rodzaje powiązań funkcjonalnych pomiędzy poszczególnymi obszarami. Przedstawiony poniżej model opracowano na podstawie diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno- środowiskowej gminy Mniszków.

Model ma służyć koordynacji przestrzennej planowanych działań przy zachowaniu ładu przestrzennego i uwarunkowań środowiskowych. W gminie Mniszków proces ten jest obecnie realizowany w oparciu o obowiązujące Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Mniszków, przyjęte uchwałą Nr XL/220/21 Rady Gminy Mniszków z dnia 29 grudnia 2021 r., oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obejmujące wybrane obszary Gminy. Uchwałą Nr VIII/38/24 z dnia 28 sierpnia 2024 r. Rada Gminy Mniszków przystąpiła do sporządzenia planu ogólnego gminy, obejmującego cały obszar w granicach administracyjnych.

Zgodnie z przepisami przejściowymi ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym studium zachowuje moc do dnia wejścia w życie planu ogólnego, jednak nie dłużej niż do 30 czerwca 2026 r. Po tej dacie podstawowymi narzędziami polityki przestrzennej będą plan ogólny i miejscowe plany, a model przyjęty w Strategii stanowi wytyczne dla ich sporządzania oraz aktualizacji.

Model z założenia stanowi ilustrację terytorialnie ukierunkowanej polityki rozwoju lokalnego gminy Mniszków. Przedstawia długookresową wizję rozwoju wynikającą z uwarunkowań położenia, trendów rozwojowych (globalnych – demograficznych, klimatycznych, technologicznych – oraz specyficznych dla Gminy) i kierunków zmian oczekiwanych w wyniku realizacji Strategii. Prezentuje cele jakościowe i ilościowe w odniesieniu do przestrzeni. Wskazuje – na podstawie wniosków z diagnozy i analizy uwarunkowań – obszary kluczowe dla osiągnięcia celów (m.in. obszary problemowe, obszary o wysokim potencjale rozwojowym, obszary o określonych funkcjach lub szczególnej roli) oraz rodzaje powiązań funkcjonalnych między nimi.

Gdy wymaga tego diagnoza, obszarem problemowym może być obszar całej Gminy. Model określa stan docelowy poszczególnych obszarów wraz z relacjami między nimi; na jego podstawie wskazuje się obszary strategicznej interwencji w skali lokalnej. W praktyce model na poziomie gminy Mniszków określa i sytuje przestrzennie:

- wizję i cele rozwojowe Gminy;
- obszary kluczowe dla rozwoju Gminy;
- ogólne zasady gospodarowania strefami/obszarami wskazanymi w modelu;
- schematyczne rozmieszczenie najważniejszych inwestycji.

W niniejszej Strategii przyjęto następujący zakres modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej w gminie Mniszków:

- strukturę sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych, w tym system powiązań przyrodniczych, główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych, oraz główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej;
- ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania struktur przestrzennych.

Struktura sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych

Rola gminy Mniszków w rozwoju regionu

Gmina Mniszków jest gminą wiejską położoną w południowo-wschodniej części województwa łódzkiego, w powiecie opoczyńskim. Graniczy od północy z gminą Tomaszów Mazowiecki, od wschodu z gminą Sławno, od południa z gminami Paradyż i Aleksandrów, a od zachodu z gminą Sulejów. Terytorium Gminy obejmuje 12 383 ha, a liczba mieszkańców według stanu na 31 grudnia 2025 r. wynosi 4 665 osoby. Przez Gminę przebiega droga krajowa nr 12 (DK12) relacji Piotrków Trybunalski – Radom – Lublin, stanowiąca główną oś komunikacyjną w układzie wschód-zachód i zapewniająca bezpośrednie powiązania z ośrodkami ponadlokalnymi, w

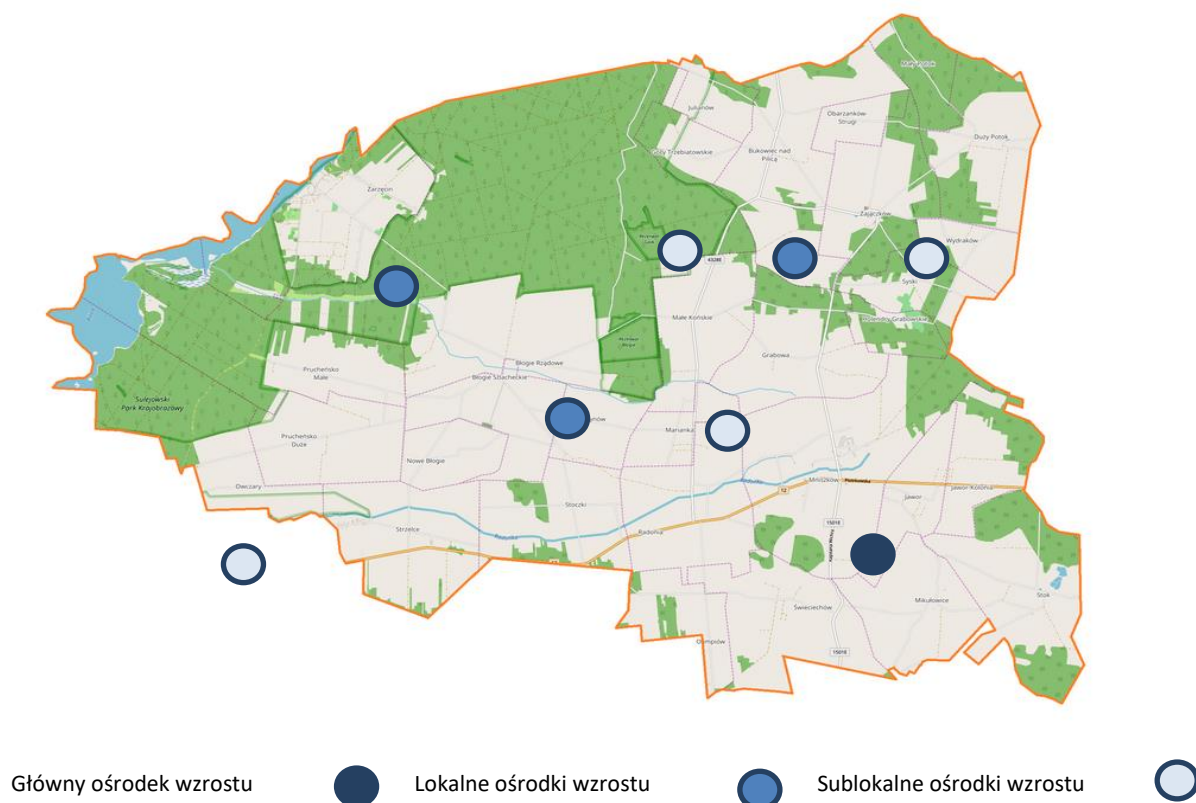
szczegółności Piotrkowem Trybunalskim, Tomaszowem Mazowieckim i Opocznom. Gmina znajduje się w zasięgu oddziaływania miejskich ośrodków powiatowego (Opoczno) i subregionalnego (Piotrków Trybunalski, Tomaszów Mazowiecki) oraz planowanego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Tomaszów Mazowiecki – Opoczno (ZIT), do którego przystąpienie zostało zaakceptowane uchwałą Rady Gminy Mniszków. Mniszków charakteryzuje się rolniczym profilem użytkowania przestrzeni oraz silnymi powiązaniem z zagłębiem ceramiczno-budowlanym Opoczno – Tomaszów Mazowiecki. Na terenie Gminy znajdują się udokumentowane złoża kruszyw oraz obszary górnicze (m.in. „Stok II–IV”, „Mariampol–Stok I”), a także tereny przemysłowe włączone do Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Starachowice” (podstrefa Mniszków), wykorzystywane w szczególności na potrzeby produkcji płytek ceramicznych

Rola i hierarchia jednostek osadniczych

Zauważalne jest oddziaływanie miejscowości Mniszków na inne jednostki osadnicze Gminy z racji koncentracji najważniejszych obiektów gminnych: siedziby władz samorządowych i urzędu gminy, szkół, instytucji kultury oraz podstawowych usług publicznych i komercyjnych.

Poniżej przedstawiono podział Gminy na ośrodki wzrostu. Ponadto wskazano inne powiązania funkcjonalno-przestrzenne.

Rysunek 19 Ośrodki wzrostu w gminie Mniszków

Źródło: opracowanie własne

Mniszków pełni funkcję głównego ośrodka wzrostu – jest siedzibą władz Gminy, koncentruje kluczowe usługi publiczne (administracja, edukacja, kultura, opieka zdrowotna podstawowa)

oraz znaczną część aktywności gospodarczej, w tym działalności związanej ze strefą przemysłowo- ekonomiczną. Położenie w bezpośrednim sąsiedztwie drogi krajowej nr 12 wzmacnia rolę miejscowości jako węzła komunikacyjnego i centrum obsługi mieszkańców.

Do lokalnych ośrodków wzrostu zalicza się w szczególności:

- Błogie Rządowe – miejscowość o istotnej funkcji oświatowej (szkoła podstawowa) i społecznej (centrum integracji społecznej), pełniąca rolę zaplecza usługowego dla okolicznych wsi;
- Bukowiec nad Pilicą – pełniący funkcje mieszkaniowo- rolnicze i rekreacyjne (położenie nad Pilicą i w sąsiedztwie lasów), z dobrą dostępnością do DK12 i dróg powiatowych;
- Zarzęcin – ośrodek o wyraźnym profilu turystyczno- rekreacyjnym, związany z Zalewem Sulejowskim i ruchem weekendowym oraz sezonowym.

Sublokalne ośrodki wzrostu stanowią m.in. Błogie Szlacheckie, Zajączków, Stok, Syski, Owczary i Małe Końskie – miejscowości o mniejszej liczbie mieszkańców, w których funkcje mieszkaniowo- rolnicze uzupełniane są przez wybrane usługi lokalne (handel podstawowy, obiekty sportowe, domy ludowe) oraz działalność rolniczą i wydobywczą. Funkcjonalnie powiązane są one z Mniszkowem oraz ośrodkami lokalnymi.

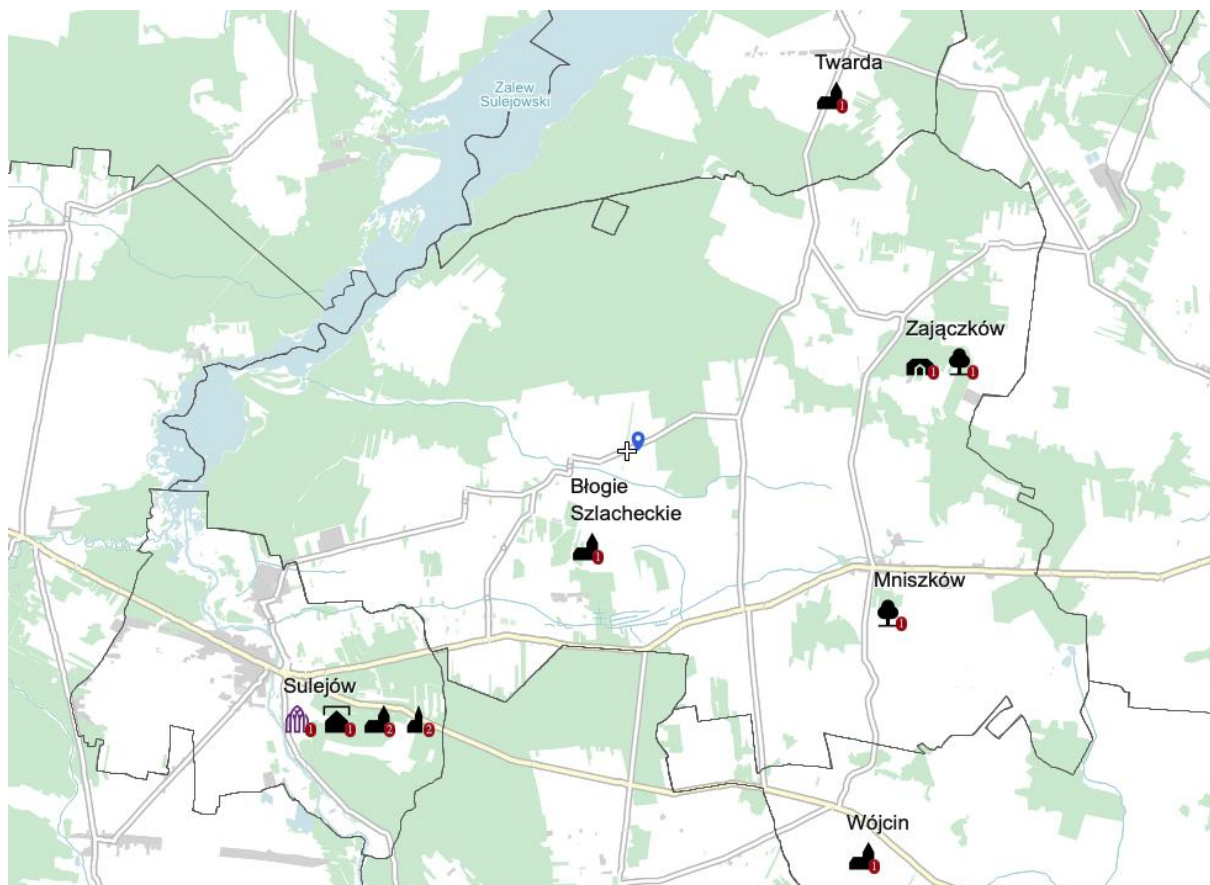
Charakterystyka funkcjonalno-przestrzenna Gminy

Poniżej opisano szczegółowo kwestie wpływające na rozwój funkcjonalno-przestrzenny gminy Mniszków.

a) Dobra kulturowe

Poniżej przedstawiono graficznie orientacyjne rozmieszczenie dóbr kulturowych (zabytki wpisane do Rejestru Zabytków) w gminie Mniszków.

Rysunek 20 Rozmieszczenie dóbr kulturowych o dużej wartości kulturowej i historycznej w gminie Mniszków

Źródło: opracowanie własne na podstawie mapy.zabytek.gov.pl

Poniżej znajduje się rejestr wybranych obiektów zabytkowych na obszarze gminy Mniszków (wg miejscowości):

Błogie Szlacheckie

– Kościół parafialny pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny i św. Mikołaja – świątynia parafialna o znaczących walorach historyczno-architektonicznych, wpisana do rejestru zabytków (nr rej. 736/250).

Mniszków

– Park podworski w Mniszkowie – założenie ogrodowe o cennych walorach kompozycyjnych i przyrodniczych, wpisane do rejestru zabytków (nr rej. 347 z 14.02.1985 r.).

Zajączków

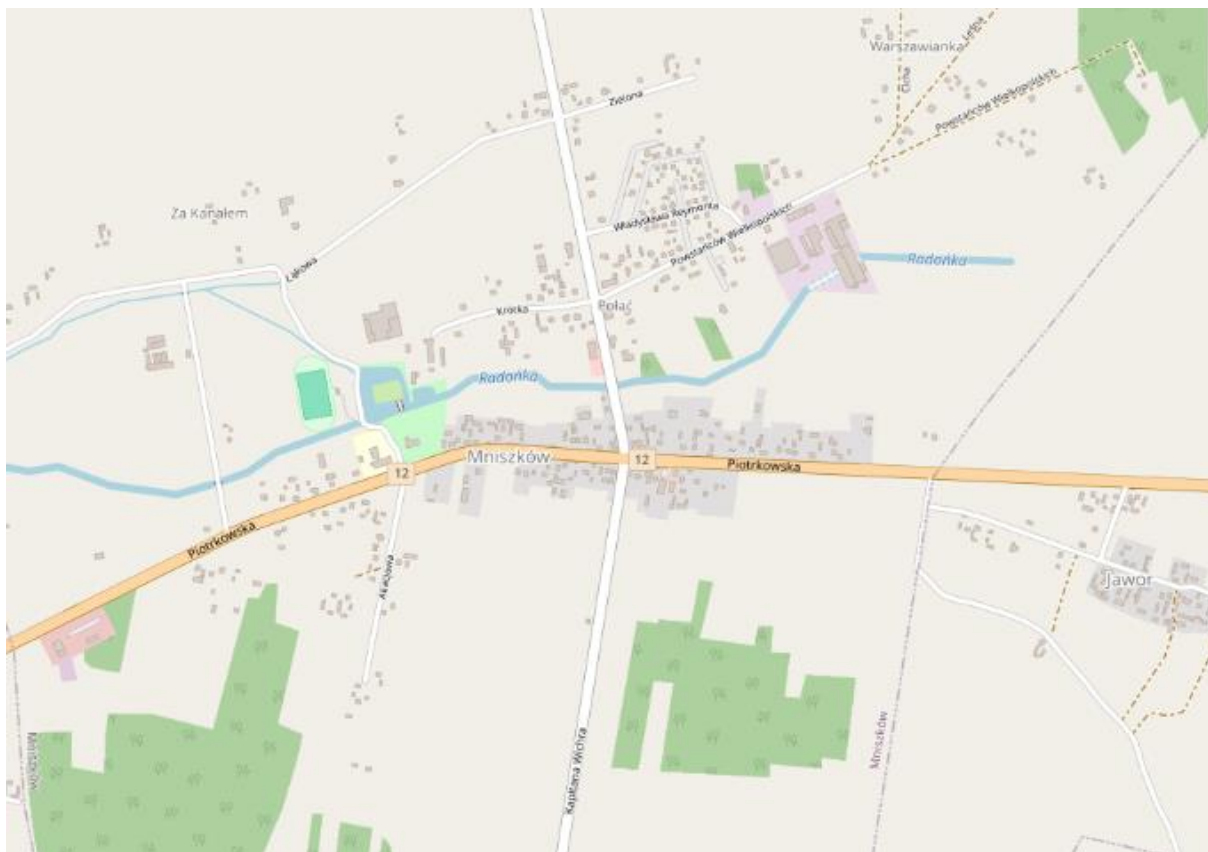
– Park wraz z dworem w Zajączkowie – historyczne założenie parkowo-dworskie, ujęte w rejestrze zabytków (nr rej. 371 z 03.07.1986 r.).

Poza wymienionymi obiektami funkcjonuje szeroka gminna ewidencja zabytków, obejmująca historyczne układy ruralistyczne wsi (m.in. Błogie Szlacheckie, Radonia, Stok, Zajączków, Zarzęcin), pojedyncze budynki mieszkalne i zagrodowe, obiekty sakralne, kapliczki oraz elementy małej architektury, które podlegają ochronie w ustaleniach studium i miejscowych planów.

b) Główne korytarze i elementy sieci transportowych

Poniżej przedstawiono graficznie orientacyjny przebieg dróg w gminie Mniszków.

Rysunek 21 Drogi w gminie Mniszków

Źródło: opracowanie własne

Droga krajowa nr 12 przebiega przez gminę w części północno-zachodniej i centralnej, stanowiąc główny element układu podstawowego i łącząc lokalny system drogowy z siecią dróg krajowych i ekspresowych (powiązania w kierunku Piotrkowa Trybunalskiego, Tomaszowa Mazowieckiego, Opoczna i Radomia). W pobliżu Gminy od strony południowej przebiega droga krajowa nr 74. Uzupełnienie stanowią drogi powiatowe o łącznej długości blisko 40 km na terenie gminy, w tym m.in.:

- 1501E Dąbrowa nad Czarną – Wójcin – Mniszków – Grudzeń,
- 3105E Bukowiec nad Pilicą – Zajączków,
- 3106E Grabowa – Małe Końskie, Błogie – Sulejów,
- 3107E Strzelce – Błogie,
- 3921E Stoczki – Błogie.

Drogi te zapewniają powiązania wewnętrzne w układzie sieci osadniczej oraz dojazd do terenów inwestycyjnych (m.in. strefa ekonomiczno-przemysłowa w Mniszkowie, obszary wydobywania kruszyw w rejonie Stoku i Sysk), jak również do miejscowości o funkcjach turystycznych nad Zalewem Sulejowskim (Zarzęcin).

W dokumentach planistycznych Gminy wskazano także inwestycję celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – budowę drogi ekspresowej S12 Piotrków Trybunalski – Radom (odcinek Piotrków Trybunalski – Sulejów, węzeł Kozenin), przebiegającej w sąsiedztwie gminy Mniszków i oddziałującej na jej dostępność transportową.

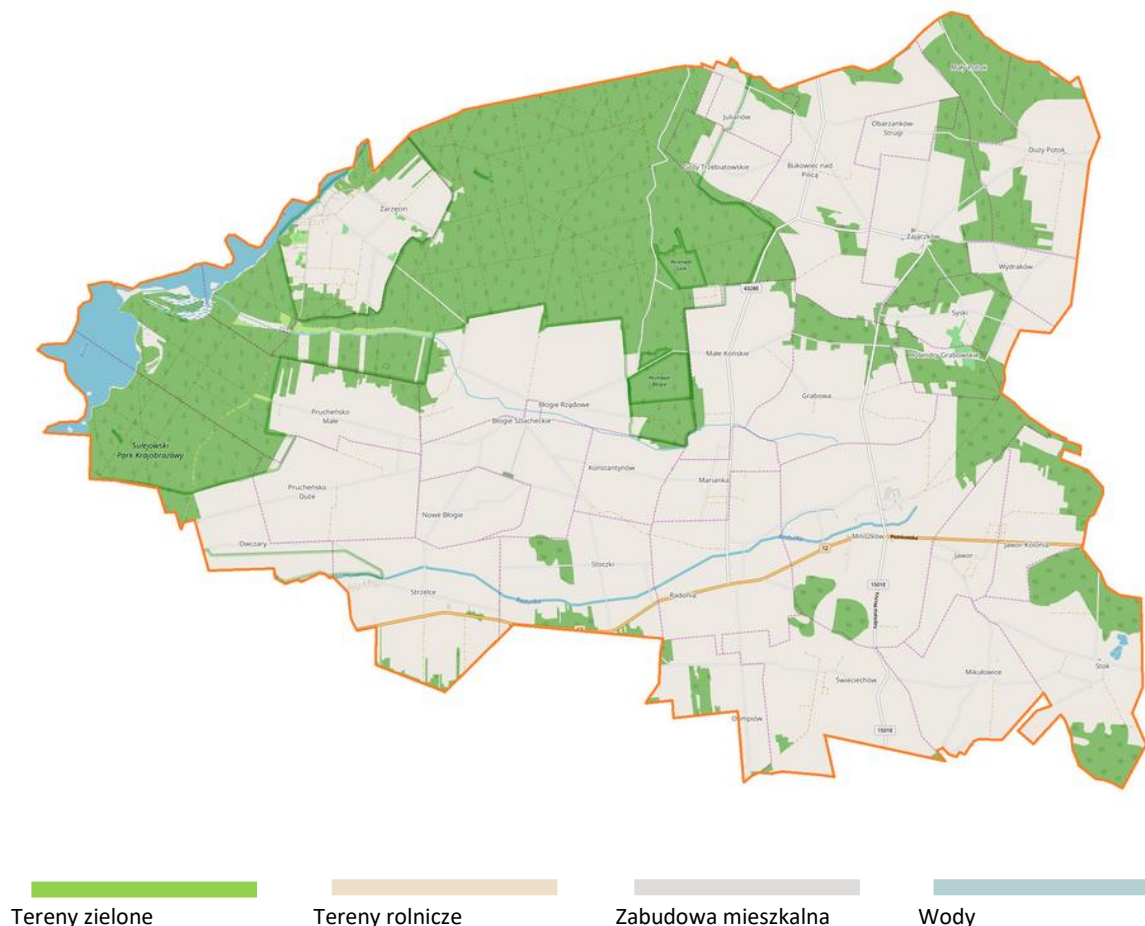
Drogi gminne pełnią funkcje lokalne i dojazdowe, obsługując zabudowę mieszkaniową, tereny rolne i leśne oraz strefy rekreacyjne. Analizy stanu dróg wykazują, że część odcinków, zwłaszcza w sieci powiatowej, nie spełnia wszystkich wymaganych parametrów technicznych (szerokość jezdni, stan nawierzchni, odwodnienie), co wymaga kontynuacji działań modernizacyjnych, w tym w formule partnerstwa gmina– powiat.

c) System powiązań przyrodniczych

Poniżej przedstawiono graficznie orientacyjny podział terenu Gminy na tereny rolnicze, mieszkaniowe, zielone i wody.

Rysunek 22 Podział funkcjonalny terenu gminy Mniszków

Źródło: opracowanie własne na podstawie wikipedia.org

Z powyższej analizy wynika, że obszar Gminy Mniszków charakteryzuje się przewagą użytków rolnych, w szczególności gruntów ornych oraz łąk i pastwisk, co potwierdza rolniczy profil Gminy. Istotny udział mają także kompleksy leśne, zwłaszcza w części północno-zachodniej, w granicach Sulejowskiego Parku Krajobrazowego oraz jego otuliny.

W północno- zachodniej części Gminy znajduje się fragment Zbiornika Sulejowskiego na rzece Pilicy, pełniący funkcje retencyjne, przeciwpowodziowe oraz rekreacyjne. Z terenu Gminy wody powierzchniowe odprowadzane są głównie do Zalewu Sulejowskiego oraz poprzez cieki Bługa i Radońka, regulujące lokalne stosunki wodne. Jednocześnie raporty o stanie gminy wskazują na ubogie zasoby wód powierzchniowych i konieczność działań zwiększających retencję w krajobrazie rolnym i leśnym.

Zasoby przyrodnicze Gminy obejmują m.in.:

- obszary Sulejowskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny,
- korytarze ekologiczne zorientowane wzdłuż dolin cieków i obrzeży Zalewu Sulejowskiego.

Tereny zabudowy mieszkaniowej koncentrują się w zespołach wiejskich (Mniszków, Błogie Rządowe, Błogie Szlacheckie, Bukowiec nad Pilicą, Zarzęcin, Zajączków, Stok, Syski, Małe Końskie i inne), z przewagą zabudowy jednorodzinnej i zagrodowej. Struktura ta sprzyja zachowaniu wiejskiego charakteru krajobrazu, jednocześnie stawiając wyzwania w zakresie organizacji transportu publicznego i zapewnienia dostępu do usług ponadpodstawowych.

Znaczna część planowanych inwestycji, w tym również wpisanych do przedmiotowej Strategii, dotyczy obszaru całej Gminy a ich dokładna lokalizacja nie jest możliwa do określenia na etapie tworzenia Strategii i rzeźzonego modelu funkcjonalno-przestrzennego. Są to inwestycje pożądane w Gminie, ale ich dokładne umiejscowienie i określenie skali czy sposobu realizacji nie zostało dokonane przez Gminę na etapie opracowywania niniejszego dokumentu.

d) Obszar Strategicznej Interwencji Gminy.

Gmina Mniszków boryka się na całym swoim terenie z problemami społecznymi, gospodarczymi i przestrzennymi. Charakter Gminy, jej powierzchnia i struktura mieszkaniowa determinuje traktowanie Gminy jako jednego obszaru o wspólnych problemach do rozwiązania bez wyszczególniania konkretnych lokalizacji jako obszarów szczególnej interwencji. Tym samym Gmina Mniszków w całości traktowana jest jako Obszar Strategicznej Interwencji.

e) Problemy funkcjonalno-przestrzenne

Jak już zaznaczono w części analitycznej Strategii do głównych problemów gminy Mniszków w sferze przestrzennej należy zaliczyć występujący problem tzw. „niskiej emisji”, marginalny zasięg sieci gazowej i kanalizacyjnej stan dróg wymagający ich modernizacji, niedobory w sieci dróg rowerowych.

W odniesieniu do regionu gmina Mniszków – jako ośrodek subregionalny – boryka się z problemem marginalnego oddziaływania na region.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie Mniszków

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie określa obecnie obowiązujące Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Mniszków, przyjęte Uchwałą Nr XL/220/21 Rady Gminy Mniszków z dnia 29 grudnia 2021 r. Gmina jest ponadto w trakcie sporządzania planu ogólnego – na podstawie Uchwały Nr VIII/38/24 Rady Gminy Mniszków z dnia 28 sierpnia 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego Gminy Mniszków; plan ogólny ma obejmować cały obszar Gminy. Obowiązek sporządzenia planu ogólnego wynika z ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023 poz. 1688, z późn. zm.), która wprowadziła nowy system planowania przestrzennego na poziomie gminy. Zgodnie z przepisami przejściowymi studium zachowuje moc do dnia wejścia w życie planu ogólnego, jednak nie dłużej niż do 30.06.2026 r.

Po tym terminie podstawowymi dokumentami kształtującymi politykę przestrzenną będą: strategia rozwoju gminy, plan ogólny oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. W obecnym stanie prawnym to zapisy Studium stanowią szczegółowy zbiór uwarunkowań i zasad wyznaczania kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy, jednak – w świetle nowelizacji z 7 lipca 2023 r. – to właśnie w Strategii Rozwoju Gminy Mniszków należy opisać szereg uwarunkowań dotychczas ujmowanych w studium, tak aby mogły być wprost

przenoszone do planu ogólnego. Nowa Strategia przejmuje tym samym część treści i funkcji studium i staje się dla niego dokumentem nadrzędnym kierunkowo.

Wobec powyższego określa się poniższe ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie Mniszków.

a) Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu

Celem polityki przestrzennej Gminy jest zachowanie zasobów środowiska oraz racjonalne gospodarowanie przestrzenią, dostosowane do lokalnego potencjału przyrodniczego Puszczy Pilickiej, doliny Pilicy i otoczenia Zalewu Sulejowskiego. W szczególności zakłada się:

- ochronę i zachowanie obszarów przyrodniczo cennych oraz korytarzy ekologicznych, z uwzględnieniem georóżnorodności i bioróżnorodności;
- przeciwdziałanie degradacji wód powierzchniowych i nadmiernej eksploatacji wód podziemnych, przy jednoczesnym zwiększaniu retencji;
- ograniczanie skutków suszy na obszarach rolnych i w strefach zabudowy poprzez działania retencyjne i ekohydrologiczne;
- zapewnienie wysokiej jakości powietrza i redukcję emisji pyłów oraz gazów cieplarnianych, głównie z indywidualnych źródeł ciepła;
- minimalizację oddziaływań hałasu i pól elektromagnetycznych, szczególnie w pobliżu zabudowy mieszkaniowej.

Ochrona różnorodności biologicznej

Gmina obejmuje fragment Sulejowskiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną oraz dwa rezerваты przyrody – „Gaik” i „Błogie” – a także liczne użytki ekologiczne o charakterze bagienym i wodnym („Bagno”, „Oczko wodne” i inne), co potwierdza wysoki potencjał przyrodniczy tego obszaru. Część Gminy wchodzi w skład węzła przyrodniczego Puszczy Pilickiej w ramach krajowej sieci ekologicznej ECONET-Polska. W związku z tym należy:

- chronić istniejące kompleksy leśne oraz zadrzewienia śródpolne i przydrożne (funkcja korytarzy ekologicznych, bariera wiatrochronna, poprawa retencji glebowej);
- promować zwiększanie udziału zieleni w strukturze przestrzennej – zarówno na terenach zabudowanych (zielen urządzonej, zielen przyulicznej), jak i rolniczych (miedze, pasy zadrzewień, zielen łąkowa);
- utrzymywać i rozwijać zielen urządzonej w miejscowościach (parki, skwery, zielen przy obiektach użyteczności publicznej), a także zielen cmentarną;
- wprowadzać pasy zieleni izolacyjnej pomiędzy zabudową a drogami wyższych klas oraz terenami intensywnej działalności gospodarczej.

Ochrona wód

Studium wskazuje, że Gmina jest uboga w zasoby wód powierzchniowych; wody z jej obszaru zbiera Zalew Sulejowski poprzez cieki Bługa i Radońka, które regulują stosunki wodne w glebie, lecz nie mają dużego znaczenia dla ochrony przeciwpowodziowej. W tym kontekście szczególnie istotna jest ochrona zasobów wód podziemnych i poprawa retencji. Zaleca się:

- bezwzględne przestrzeganie zakazów, nakazów i ograniczeń w strefach ochronnych ujęć wód oraz w obrębie zbiornika Sulejowskiego;
- wdrażanie rozwiązań zwiększających retencję krajobrazową i techniczną (oczka wodne, małe zbiorniki, renaturyzacja rowów, zatrzymywanie wód opadowych na terenach zabudowanych);
- ograniczanie spływu zanieczyszczeń rolniczych (biogeny) i komunalnych poprzez odpowiedni sposób nawożenia, rozbudowę kanalizacji oraz przydomowe oczyszczalnie ścieków;
- dostosowywanie planowania przestrzennego do ustaleń planów gospodarowania wodami w dorzeczu Wisły oraz planów przeciwdziałania skutkom suszy i zarządzania ryzykiem powodziowym (w odniesieniu do doliny Pilicy i stref przy Zalewie Sulejowskim).

Ochrona powietrza

Na terenie Gminy dominuje indywidualne ogrzewanie budynków, w tym wciąż istotny udział źródeł węglowych, co potwierdzają dokumenty środowiskowe i wcześniejsze programy ochrony powietrza. Działania inwestycyjne i planistyczne powinny:

- być spójne z Programem ochrony środowiska gminy Mniszków oraz programami ochrony powietrza dla strefy łódzkiej i opoczyńskiej;
- kształtować układy zabudowy i tereny otwarte w sposób zapewniający przewietrzanie miejscowości (układ ulic, otwarte doliny cieków, kliny zieleni);
- unikać zabudowy powodującej lokalne zastoje powietrza (zabudowa pierzejowa zamykająca przewietrzanie, „kaniony uliczne” przy drogach o dużym natężeniu ruchu);
- promować wymianę źródeł ciepła na niskoemisyjne oraz stosowanie odnawialnych źródeł energii w budynkach mieszkalnych i publicznych (pompy ciepła, instalacje fotowoltaiczne).

Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym

- stosować rozwiązania poprawiające klimat akustyczny, w tym zieleni izolacyjną i ekrany biologiczne wzdłuż dróg krajowych (DK12) oraz dróg powiatowych i gminnych o największym natężeniu ruchu;
- lokalizację i eksploatację instalacji wytwarzających pola elektromagnetyczne (linie 110 kV, stacje bazowe telefonii komórkowej) prowadzić zgodnie z przepisami szczególnymi i zasadą minimalizacji oddziaływań na zabudowę mieszkaniową i obszary chronione.

Kształtowanie systemu przyrodniczego

System przyrodniczy Gminy powinien być traktowany jako spójny układ obejmujący: Sulejowski Park Krajobrazowy i jego otulinę, rezerваты „Gaik” i „Błogie”, lasy Puszczy Pilickiej, doliny cieków oraz użytki ekologiczne. Wymaga to:

- utrzymania ciągłości korytarzy ekologicznych wzdłuż Pilicy, Bługi, Radońki i ich dopływów;
- niewprowadzania nowej zabudowy, która przerywałaby ciągłość kompleksów leśnych;
- uwzględniania ustaleń planu ochrony Sulejowskiego Parku Krajobrazowego oraz innych aktów dotyczących form ochrony przyrody.

Ochrona i kształtowanie krajobrazu

- chronić panoramy doliny Pilicy, Zalewu Sulejowskiego oraz widoki na kompleksy leśne Puszczy Pilickiej;
- utrzymywać historyczne układy ruralistyczne wsi (układy dróg, placów, zieleni), zwłaszcza w rejonie miejscowości Błogie, Mniszków, Bukowiec nad Pilicą;
- nową zabudowę sytuować w sposób porządkujący istniejącą strukturę (uzupełnianie luk, dostosowanie skali zabudowy), z poszanowaniem lokalnej tradycji materiałowej i gabarytów;
- w planowaniu przestrzennym uwzględniać ustalenia audytu krajobrazowego województwa łódzkiego i Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030, w zakresie ochrony krajobrazów przyrodniczych i kulturowych.

b) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

Na terenie Gminy znajdują się obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz szeroka gminna ewidencja zabytków (m.in. obiekty sakralne, zespoły dworsko -parkowe, tradycyjna zabudowa wiejska). Kierunki ochrony koncentrują się na:

- ochronie obiektów i zespołów wpisanych do rejestru zabytków (w szczególności kościołów parafialnych, zespołów dworsko-parkowych oraz historycznych cmentarzy);
- ochronie historycznych układów przestrzennych wsi oraz tradycyjnych form zabudowy, w tym drewnianej architektury mieszkalnej i gospodarczej;
- prowadzeniu prac przy obiektach zabytkowych i na stanowiskach archeologicznych zgodnie z przepisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zaleceniami Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- uwzględnianiu ustaleń gminnego programu opieki nad zabytkami (w tym działań rewitalizacyjnych w otoczeniu obiektów zabytkowych).

c) Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym szczególne potrzeby w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

Gmina ma charakter rolniczo- leśny; użytki rolne zajmują znaczną część powierzchni, przy dominacji gleb klas IV– VI, a lesistość sięga ok. jednej trzeciej powierzchni. Studium wskazuje również na funkcję turystyczno- rekreacyjną związaną z Zalewem Sulejowskim. W tym kontekście kierunki zmian powinny uwzględniać:

- uzupełnianie i porządkowanie istniejących układów osadniczych – nowe tereny zabudowy mieszkaniowej lokalizować przede wszystkim w obrębie istniejących wsi i w powiązaniu z istniejącą infrastrukturą techniczną i drogową;
- stopniowe, zwarte dogęszczanie zabudowy w siedzibie Gminy (Mniszków) oraz w większych miejscowościach, przy zapewnieniu odpowiedniej dostępności usług publicznych;
- ochronę rolniczej przestrzeni produkcyjnej – ograniczanie zabudowy na glebach najlepszych klas bonitacyjnych (I–III), lokowanie nowej zabudowy mieszkaniowej i usługowej w pierwszej kolejności na gruntach o niższej przydatności rolniczej;
- rozwój terenów inwestycyjnych w wybranych lokalizacjach o dobrych powiązaniach z drogą krajową nr 12 oraz drogami powiatowymi, w tym na obszarach przewidzianych w przeszłości pod strefę ekonomiczną (podstrefa SSE „Starachowice” w Mniszkowie), z zachowaniem zasad ładu przestrzennego i ochrony środowiska;
- dostosowanie skali i formy zabudowy do warunków krajobrazowych – inna intensywność zabudowy w otoczeniu parku krajobrazowego i Zalewu Sulejowskiego, inna wzdłuż korytarzy transportowych.

Nowe tereny inwestycyjne

W zakresie zabudowy mieszkaniowej priorytetem jest zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych ludności przy ograniczaniu rozpraszania zabudowy i kosztów infrastruktury. Oznacza to preferowanie:

- zabudowy uzupełniającej i plombowej w istniejących wsiach;
- zabudowy jednorodzinnej i zagrodowej, z możliwością lokowania nieuciążliwych usług towarzyszących;
- rozwoju budownictwa komunalnego/społecznego w miejscowościach o najlepszej dostępności do usług i komunikacji.

d) Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego

- na obszarze Gminy nie funkcjonują obiekty handlu wielkopowierzchniowego o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²; dominują małe i średnie placówki handlu detalicznego oraz usługi lokalne, zgodne z wiejskim charakterem gminy Mniszków;

- dopuszcza się lokalizację obiektów handlu wielkopowierzchniowego wyłącznie po wyznaczeniu odpowiednich stref w planie ogólnym i miejscowych planach, w miejscach o dobrej dostępności drogowej (preferencyjnie wzdłuż DK12 lub dróg powiatowych), poza strefami konfliktów środowiskowych i krajobrazowych oraz z poszanowaniem układu osadniczego;
- każda potencjalna lokalizacja obiektu wielkopowierzchniowego powinna być poprzedzona analizą oddziaływania na lokalny system usług, ruch drogowy oraz krajobraz.

e) Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego

Szczegółowe warunki realizacji inwestycji celu publicznego będą określane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego lub w decyzjach o lokalizacji inwestycji celu publicznego. Na poziomie strategicznym do inwestycji o znaczeniu lokalnym zalicza się w szczególności:

- infrastrukturę transportową: modernizację i budowę dróg gminnych, chodników, przejść dla pieszych, oświetlenia drogowego oraz lokalnych tras rowerowych;
- infrastrukturę wodno -kanalizacyjną, w tym rozbudowę sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, budowę i modernizację stacji uzdatniania wody oraz oczyszczalni ścieków oraz systemów indywidualnych;
- infrastrukturę rekreacyjną i miejsca integracji mieszkańców (place zabaw, boiska, tereny zieleni urządzonej, ciągi pieszo- rowerowe);
- infrastrukturę usług publicznych – edukacji, ochrony zdrowia, opieki przedszkolnej, kultury i pomocy społecznej;
- infrastrukturę energetyczną i teleinformatyczną (sieci elektroenergetyczne, ewentualna rozbudowa sieci gazowej, sieci szerokopasmowe).

Do inwestycji o znaczeniu ponadlokalnym należą w szczególności:

- modernizacja i utrzymanie drogi krajowej nr 12 oraz dróg powiatowych łączących gminę z Tomaszowem Mazowieckim, Opoczmem, Sulejowem;
- budowa drogi S12 i S74;
- budowa i eksploatacja linii elektroenergetycznej 110 kV Sławno –Sulejów oraz powiązanej infrastruktury energetycznej;
- przedsięwzięcia związane z rewitalizacją turystyczno -rekreacyjną Zalewu Sulejowskiego, realizowane we współpracy z gminami sąsiednimi i samorządem województwa.

f) Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej

Komunikacja drogowa

Układ drogowy Gminy tworzą: droga krajowa nr 12 (Piotrków Trybunalski – Radom), sieć dróg powiatowych oraz rozbudowana sieć dróg gminnych. Polityka przestrzenna powinna:

- zachować i modernizować istniejącą siatkę dróg z dostosowaniem parametrów technicznych do obowiązujących przepisów (szerokość jezdni, pobocza, odwodnienie);
- budowa S12 i S74
- priorytetowo traktować poprawę bezpieczeństwa ruchu na DK12 oraz głównych drogach powiatowych (chodniki, przejścia dla pieszych, oświetlenie, skrzyżowania);
- rozwijać odcinki chodników i tras pieszo- rowerowych w zwartych układach zabudowy;
- planować nowe połączenia drogowe jedynie tam, gdzie jest to niezbędne dla poprawy dostępności i spójności sieci, przy jednoczesnym ograniczaniu fragmentacji środowiska.

Komunikacja kolejowa

Przez teren Gminy nie przebiega linia kolejowa; powiązania kolejowe mieszkańców realizowane są poprzez stacje i przystanki zlokalizowane w gminie (Tomaszów Mazowiecki, Opoczno). W planowaniu przestrzennym należy:

- zapewniać dogodne połączenia drogowe i komunikację autobusową do tych ośrodków;
- rezerwować możliwość lokalizacji parkingów „park&ride” i „bike&ride” przy węzłach komunikacyjnych w gminach sąsiednich (w ramach współpracy międzygminnej).

Komunikacja rowerowa

- sukcesywnie tworzyć spójną sieć tras rowerowych łączących miejscowości gminy z Mniszkowem, Zalewem Sulejowskim oraz gminami sąsiednimi;
- tworzenie spójnej sieci tras rowerowych wokół Zalewu Sulejowskiego poprzez współpracę z innymi gminami
- priorytetowo traktować ciągi wzdłuż DK12 i głównych dróg powiatowych, a także połączenia z terenami rekreacyjnymi nad Pilicą i Zalewem;
- parametry projektowe dróg rowerowych i pieszo-rowerowych dostosowywać do obowiązujących przepisów technicznych.

Komunikacja lotnicza

Na obszarze Gminy nie występują lotniska ani lądowiska; w przypadku planowania inwestycji w strefach oddziaływania lotnisk zewnętrznych (np. w kontekście regionalnych korytarzy lotniczych) należy stosować przepisy prawa lotniczego.

Infrastruktura techniczna i społeczna

Na podstawie studium i raportów o stanie Gminy formułuje się następujące kierunki:

- zaopatrzenie w wodę – utrzymanie i modernizacja istniejącej sieci wodociągowej, rozbudowa na obszarach o zwartej zabudowie, modernizacja stacji uzdatniania wody, mobilne stacje uzdatniania wody oraz dążenie do zapewnienia bezpieczeństwa dostaw (beczkowozy);
- odprowadzanie ścieków – dalsza rozbudowa i modernizacja istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej w największych miejscowościach, stosowanie indywidualnych systemów (szamba szczelne, przydomowe oczyszczalnie) na terenach rozproszonych, modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Mniszkowie;
- gospodarka odpadami – utrzymywanie systemu selektywnej zbiórki odpadów, rozwój edukacji ekologicznej i uszczelnianie systemu, z możliwością rezerwacji terenu pod Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) na obszarze Gminy;
- zaopatrzenie w energię elektryczną – modernizacja sieci średniego i niskiego napięcia, zwiększanie niezawodności dostaw, uwzględnianie potrzeb nowych terenów inwestycyjnych;
- gaz – kontynuowanie prac nad gazyfikacją Gminy tam, gdzie jest to ekonomicznie uzasadnione, z jednoczesnym promowaniem indywidualnych rozwiązań opartych na gazie płynnym w innych obszarach;
- ciepło – odchodzenie od indywidualnych kotłów na paliwa stałe na rzecz źródeł niskoemisyjnych i OZE (pompy ciepła, sieciowe rozwiązania lokalne);
- łączność cyfrowa – rozwój sieci szerokopasmowych, utrzymanie istniejącej infrastruktury teletechnicznej (w tym stacji bazowych) i zapewnienie równego dostępu mieszkańców do usług cyfrowych.

g) Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW

- obszary dopuszczone do lokalizacji urządzeń OZE o mocy powyżej 500 kW (farmy fotowoltaiczne, elektrownie wiatrowe, instalacje na biogaz, źródła geotermalne) będą wyznaczone w planie ogólnym i miejscowych planach, z uwzględnieniem uwarunkowań środowiskowych i krajobrazowych.
- preferuje się lokalizację dużych instalacji OZE:
  - poza granicami Sulejowskiego Parku Krajobrazowego oraz rezerwatów przyrody;
  - na gruntach rolnych o niższej przydatności produkcyjnej (gleby słabszych klas), przy zachowaniu ciągłości użytkowania rolniczego tam, gdzie to możliwe (np. agrofotowoltaika);
  - w pobliżu istniejącej infrastruktury elektroenergetycznej (linie 110 kV, GPZ), co ogranicza konieczność budowy nowych korytarzy liniowych.

- należy zapewnić brak kolizji z formami ochrony przyrody, korytarzami ekologicznymi, krajobrazami priorytetowymi oraz zabudową mieszkaniową (w tym w zakresie hałasu, migotania cienia, oddziaływań krajobrazowych).

h) Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

- na terenach obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych dopuszcza się inwestycje związane z chowem i hodowlą zwierząt, przy zachowaniu wymagań ochrony środowiska (gospodarki nawozami naturalnymi i odciekami).
- na obszarach form ochrony przyrody (park krajobrazowy, rezerваты, użytki ekologiczne) zakazuje się lokalizacji przedsięwzięć kolidujących z celami ochrony; dopuszczalne są jedynie działania z zakresu ochrony czynnej, urządzenia turystyczne o niewielkim zasięgu i infrastruktura niezbędna dla zarządzania obszarem.

i) Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

Kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej

- zachować i chronić gleby o najwyższych walorach produkcyjnych przed trwałym wyłączeniem z użytkowania rolniczego;
- przeciwdziałać skutkom suszy poprzez zwiększanie zdolności retencyjnych gleb (odpowiednia agrotechnika, zadrzewienia, pozostawianie miedz, wspieranie rozbudowy oraz utrzymania infrastruktury melioracji odwadniającej w celu poprawy warunków gospodarowania i ochrony terenów przed nadmiernym uwilgotnieniem
- stosować rozwiązania ekohydrologiczne w krajobrazie rolnym: pasy zadrzewień, enklawy łąk śródpolnych, roślinność towarzyszącą ciekom i rowom melioracyjnym, małe zbiorniki wodne;
- wspierać tworzenie gospodarstw o większej powierzchni i wyższej specjalizacji, zgodnie z kierunkami rozwoju wskazanymi w studium (produkcja rolna na potrzeby lokalnego rynku oraz agroturystyka).

Kształtowanie leśnej przestrzeni produkcyjnej oraz zadrzewień i zakrzewień

- zachować istniejące kompleksy leśne, zwłaszcza w rejonie Puszczy Pilickiej i Sulejowskiego Parku Krajobrazowego, oraz zwiększać powierzchnię zadrzewień w krajobrazie rolnym;
- wprowadzać zalesienia przede wszystkim na gruntach o niższej przydatności rolniczej oraz na terenach zdegradowanych, z zachowaniem uwarunkowań hydrologicznych;
- unikać wprowadzania obcych siedliskowo gatunków drzew i krzewów, preferując gatunki rodzime, zgodne z siedliskiem;
- działania leśne i zadrzewieniowe na obszarach chronionych dostosowywać do planu ochrony parku krajobrazowego i rezerwatów przyrody.

j) Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

- na dzień sporządzania Strategii na terenie Gminy nie ustanowiono formalnie obszaru zdegradowanego ani obszaru rewitalizacji w trybie ustawy o rewitalizacji; w dokumentach planistycznych wskazuje się natomiast obszary wymagające rewitalizacji (m.in. wybrane fragmenty przestrzeni publicznych i terenów poprzemysłowych).
- w przypadku stwierdzenia potrzeb rewitalizacyjnych dopuszcza się wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zgodnie z przepisami ustawy o rewitalizacji, przy jednoczesnym powiązaniu z polityką przestrzenną (plan ogólny i MPZP).
- na terenach wymagających rekultywacji (np. po eksploatacji kruszyw) zaleca się przywracanie wartości przyrodniczych i krajobrazowych poprzez zalesienia, tworzenie zbiorników wodnych i łąk, zgodnie z kierunkami określonymi w studium.

Uwagi szczególne

Położenie gminy Mniszków wzdłuż rzeki Pilicy, w dużej części po jej prawym brzegu, w otoczeniu Zalewu Sulejowskiego, na styku obszarów rolniczych i leśnych Puszczy Pilickiej, wymaga ścisłej koordynacji planowania przestrzennego z zarządzaniem środowiskiem wodnym i ochroną przeciwpowodziową oraz z polityką ochrony przyrody (park krajobrazowy, rezerваты, użytki ekologiczne).

Działania z zakresu polityki przestrzennej powinny być spójne z:

- planem ochrony Sulejowskiego Parku Krajobrazowego,
- planami gospodarowania wodami i planami przeciwdziałania skutkom suszy oraz zarządzania ryzykiem powodziowym dla dorzecza Wisły (w części dotyczącej Pilicy i Zbiornika Sulejowskiego),
- Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 i dokumentami sektorowymi (w tym Programem Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego).

Uwzględnianie tych dokumentów w Strategii Rozwoju Gminy Mniszków oraz w planie ogólnym umożliwi m.in. skuteczniejszą adaptację do zmian klimatu (retencja, ochrona gleb i wód, ograniczanie emisji) oraz zwiększy możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych (w szczególności funduszy unijnych w perspektywie 2021–2027 i kolejnych).

4 Założenia wdrożeniowe

W punkcie opisano założenia systemu realizacji Strategii, przewidywane koszty realizacji działań wpisanych do Strategii oraz potencjalne źródła ich finansowania.

4.1 Planowane przedsięwzięcia

Poniżej przedstawiono priorytetowe przedsięwzięcia o charakterze inwestycyjnym w przyjętej perspektywie czasowej Strategii.

Strategia Rozwoju Gminy Mniszków na lata 2026-2031

Tabela 25 Lista priorytetowych przedsięwzięć o charakterze inwestycyjnym w ramach Strategii

Inwestycja/projekt	Lokalizacja	Lata realizacji	Wartość	Planowane źródło finansowania	Podmioty zaangażowane
1. Termomodernizacja szkół	Mniszków	2026-2031	3 000 000	Środki własne Gminy, fundusze NFOŚiGW	
	Bukowiec n/Pilicą	2026-2031	3 000 000		
	Błogie Rządowe	2026-2031	3 000 000		
2. Termomodernizacja budynków OSP, zakup samochodu, sprzętu wyposażenia OSP	Gmina Mniszków	2026-2031	4 000 000	Środki własne Gminy, środki z programów WFOŚiGW	Gmina Mniszków, WFOŚiGW
3. Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	Gmina Mniszków	2026-2031	6 000 000	Środki własne Gminy, fundusze UE, WFOŚiGW	Gmina Mniszków, WFOŚiGW
4. Modernizacja i rozbudowa oświetlenia ulicznego	Gmina Mniszków	2026-2031	1 000 000	Środki własne, fundusze UE,	Gmina Mniszków
5. Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej (sieć kanalizacyjna i wodociągowa)	Gmina Mniszków	2026-2031	25 000 000	Fundusze UE, PROW, subwencja na rozwój wod-kan. środki własne	Gmina Mniszków
6. Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków	Gmina Mniszków	2026-2031	15 000 000	Fundusze UE (FE-nIKS, PROW), NFOŚiGW, WFOŚiGW, środki własne	Gmina Mniszków, NFOŚiGW, WFOŚiGW Samorząd Województwa łódzkiego

Strategia Rozwoju Gminy Mniszków na lata 2026-2031

7. Przebudowa i remonty dróg gminnych i powiatowych	Gmina Mniszków	2026-2031	10 000 000	Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg, PROW, środki własne	Gmina Mniszków, Powiat Opoczyński, Samorząd Województwa Łódzkiego, ŁUW
8. Budowa ścieżek rowerowych, ciągi pieszo - rowerowe	Gmina Mniszków	2026-2031	2 000 000	Fundusze UE, środki własne, programy partnerskie	Gmina Mniszków, Samorząd Województwa Łódzkiego
9. Instalacje fotowoltaiczne na budynkach użyteczności publicznej oraz budynkach prywatnych	Gmina Mniszków	2026-2031	4 000 000	Fundusze UE, NFOŚiGW, środki prywatne	Gmina Mniszków, mieszkańcy, NFOŚiGW, Samorząd Województwa Łódzkiego
10. Infrastruktura przedszkolna(żłobek, przedszkole)	Gmina Mniszków	2026-2031	2 000 000	Środki własne, budżet państwa, Fundusze UE	Gmina Mniszków, Łódzki Urząd Wojewódzki
11. Podnoszenia kwalifikacji pedagogicznych kadry oświatowej	Gmina Mniszków	2026-2031	800 000	Budżet gminy, programy MEN, Fundusze UE (FELD)	Gmina Mniszków, placówki oświatowe, budżet Państwa, Samorząd Województwa Łódzkiego
12. Infrastruktura sportowa	Gmina Mniszków	2026-2031	10 000 000	Środki własne, MSiT, Fundusze UE	Gmina Mniszków,
13. Klub Seniora	Stok	2026-2028	2 000 000	fundusze UE, środki własne, programy społeczne	Gmina Mniszków, GOPS, WUP
14. WTZ (Warsztat Terapii Zajęciowej)	Stok	2026-2031	3 000 000	PFRON, środki własne, środki Powiatowe	Gmina Mniszków, PFRON, Powiat Opoczyński

Strategia Rozwoju Gminy Mniszków na lata 2026-2031

15. Rozwój infrastruktury społecznej i technicznej w sołectwach Gminy	Gmina Mniszków	2026-2031	3 000 000	PROW, środki własne Gminy	Gmina Mniszków, Samorząd Województwa Łódzkiego
16. Integracja mieszkańców (wydarzenia lokalne, pikniki, dożynki, spotkania autorskie, wernisażowe i inne)	Gmina Mniszków	2026-2031	500 000	Budżet Gminy, programy wojewódzkie i krajowe (Sołectwo na Plus, Aktywne Sołectwo i inne)	Gmina Mniszków, sołectwa, OSP, organizacje pozarządowe
17. Kultywowanie i wzmocnienie świadomości społecznej w zakresie tradycji, obyczajów i dziedzictwa kulturowego	Gmina Mniszków	2026-2031	1 000 000	MKiDN, NCK, Środki własne Gminy	Gmina Mniszków, GBP
18. Tworzenie oferty turystycznej Gminy oraz dostosowanie jej do wymagań odbiorców	Gmina Mniszków	2026-2031	3 000 000	„Infrastruktura Turystyczna w Łódzkiem 2025”	Gmina Mniszków, Samorząd Województwa Łódzkiego
19. Rewitalizacja zbiorników wodnych	Gmina Mniszków	2026-2031	2 000 000	Budżet Gminy, WFOŚiGW, fundusze UE i krajowe	Gmina Mniszków, Samorząd Województwa Łódzkiego, ŁUW
20. Usuwanie azbestu, wyrobów zawierających azbest	Gmina Mniszków	2026-2031	500 000	Środki własne Gminy, WFOŚiGW	Gmina Mniszków WFOŚiGW
21. Utworzenie i modernizacja miejsc schronienia ludności oraz systemu bezpieczeństwa kryzysowego	Gmina Mniszków	2026-2031	4 000 000	Budżet państwa – środki z programu ochrony ludności i obrony cywilnej, Środki własne Gminy	Gmina Mniszków, MSWiA, Łódzki Urząd Wojewódzki – Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego, Samorząd Województwa Łódzkiego
22. Budowa, zakup, remont budynków na cele mieszkań komunalnych	Gmina Mniszków	2026-2031	7 000 000	Środki własne Gminy, budżet Państwa, Samorząd	Gmina Mniszków, Samorząd Województwa Łódzkiego, ŁUW

Strategia Rozwoju Gminy Mniszków na lata 2026-2031

				Województwa Łódzkiego	
23. Prowadzenie działalności na rzecz pozyskiwania mieszkań socjalnych, komunalnych poprzez zakup , remont budynków lub budowę rozbudowę nowych budynków	Gmina Mniszków	2026-2031	10 000 000	Środki własne Gminy, budżet Państwa, Województwie	Gmina Mniszków, ŁUW, Urząd Marszałkowski w Łodzi

Źródło: opracowanie własne

4.2 Ramy finansowe i źródła finansowania

Ramy finansowe

Uwzględniając zakres Strategii i przyjętą perspektywę czasową na ogólne ramy finansowe Strategii składa się wiele elementów, w tym m.in.:

- wartość planowanych inwestycji,
- zmiany wartości pieniądza w czasie,
- zmiany wartości poszczególnych produktów rzutujących na wartość inwestycji,
- koszty administracyjne związane z wdrażaniem Strategii.

Źródła finansowania

Jako główne źródła finansowania Strategii wskazuje się:

- budżet Gminy Mniszków,
- pośrednio budżet Województwa Łódzkiego,
- pośrednio budżet Powiatu Opoczyńskiego,
- środki pochodzące z budżetu krajowego (w tym krajowe fundusze celowe np. Rządowy Fundusz Inicjatyw Lokalnych, Program Inwestycji Strategicznych i inne),
- środki pochodzące z budżetu UE:
  - wspólna polityka rolna UE,
  - programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej,
  - Europejski Instrument na Rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności w ramach instrumentu NextGenerationEU,
  - programy Komisji Europejskiej,
  - Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększenia Odporności (KPO)
  - BGK
  - SIM
- inne środki, m.in. Fundusze norweskie i EOG, WFOŚiGW, NFOŚiGW, fundusze międzynarodowych instytucji finansowych (EBI, EBOR, Bank Światowy itp.).

4.3 System realizacji Strategii oraz wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Poniżej w formie tabelarycznej przedstawiono rolę poszczególnych rodzajów podmiotów zaangażowanych w realizację Strategii.

Tabela 26 Podmioty zaangażowane w realizację Strategii

PODMIOTY ZAANGAŻOWANE W REALIZACJĘ STRATEGII	ROLA
Instytucje publiczne z terenu Gminy	<ul style="list-style-type: none"> – stymulowanie podejmowania działań zgodnych ze Strategią, – monitoring realizacji Strategii, – współpraca z innymi podmiotami

	<ul style="list-style-type: none"> – aktualizacja Strategii – finansowanie i współfinansowanie działań – realizacja przedsięwzięć
Organizacje pozarządowe, fundacje w tym działające na terenie gminy Mniszków	– realizacja działań w szczególności w obszarze kultury, promocji Gminy, aktywności fizycznej, aktywności mieszkańców
Podmioty finansujące i współfinansujące przedsięwzięcia	– finansowanie i współfinansowanie przedsięwzięć
Przedsiębiorcy	– finansowanie i realizacja przedsięwzięć
Mieszkańcy	– udział w konsultacjach

Źródło: opracowanie własne

Najważniejszą rolę we wdrażaniu Strategii mają odgrywać instytucje publiczne z terenu Gminy Mniszków .

Regulacje prawne

Podstawowym aktem prawnym zobowiązującym samorządy gminne do prowadzenia polityki rozwoju jest Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2024 poz. 324 ze zm.). Zgodnie z tą ustawą politykę rozwoju prowadzą:

- w skali kraju - Rada Ministrów,
- w skali regionu - samorząd województwa,
- w skali lokalnej - samorząd powiatowy i gminny (art. 3).

Polityką rozwoju jest, w rozumieniu art. 2 tej ustawy, zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju oraz spójności społeczno-gospodarczej i terytorialnej, w skali krajowej, regionalnej lub lokalnej. Zgodnie z ustawą zakres przedmiotowy tych działań obejmować powinien w szczególności zagadnienia:

- ochrony środowiska,
- ochrony zdrowia,
- promocji zatrudnienia, w tym przeciwdziałania bezrobociu, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej bezrobotnych,
- rozwoju kultury, kultury fizycznej, sportu i turystyki,
- rozwoju miast i obszarów metropolitarnych,
- rozwoju obszarów wiejskich,
- rozwoju nauki i zwiększenia innowacyjności gospodarki, w tym rozwoju sektorów opartych na wykorzystaniu nowoczesnych technologii,
- rozwoju zachowań prospołecznych wspólnot lokalnych oraz budowy i umacniania struktur społeczeństwa obywatelskiego,
- rozwoju zasobów ludzkich, w tym podnoszenia poziomu wykształcenia społeczeństwa, kwalifikacji obywateli, jak również zapobiegania wykluczeniu społecznemu oraz łagodzeniu jego negatywnych skutków,
- stymulowania powstawania nowych miejsc pracy,
- tworzenia i modernizacji infrastruktury społecznej i technicznej,
- wspierania i unowocześniania instytucji państwa,
- wspierania rozwoju przedsiębiorczości,
- wspierania wzrostu gospodarczego,

- zwiększania konkurencyjności gospodarki.

Zgodnie z art. 4 przedstawionej wyżej ustawy politykę rozwoju prowadzi się na podstawie strategii rozwoju przy pomocy programów operacyjnych.

Ustawodawca jedynie bardzo ogólnie określił przedmiot, funkcje i procedury tworzenia strategii rozwoju na szczeblach lokalnych, pozostawiając decyzje w tym zakresie samorządom powiatów i gmin, koncentrując się głównie na zadaniach Rady Ministrów i samorządów województw.

Zasady realizacji Strategii

System wdrażania, monitorowania i finansowania Strategii zawiera bezpośrednie odniesienie do procedur i zakresu odpowiedzialności za realizację zapisów strategicznych, dokonanie pomiaru i obserwacji postępów w realizacji Strategii. Dopełnieniem systemu jest określenie podmiotów odpowiedzialnych i zaangażowanych w jego wdrażanie, a także wskazanie możliwych źródeł finansowania realizacji Strategii. Strategia będzie wdrażana i monitorowana przez uzgodnione i wyznaczone do tego podmioty.

Podmiotami zaangażowanymi w proces wdrażania, monitorowania i oceny Strategii oraz pełniącymi określone w nim role będą:

– Wójt Gminy:

- odpowiada za wdrażanie Strategii, jej monitoring,

– Rada Gminy:

- analizuje postępy wdrażania Strategii,
  - analizuje i zatwierdza wnioski o aktualizację Strategii,
  - uwzględnia zadania zaplanowane do realizacji przy przyjmowaniu budżetu Gminy oraz wieloletnich planów inwestycyjnych,
- partnerzy realizacji Strategii, tj. poszczególne komórki Urzędu Gminy Mniszków oraz gminne jednostki organizacyjne:
- realizują poszczególne kierunki działań,
  - przekazują informację o stopniu realizacji zadań do Wójta oraz sporządzają statystyki i dane pomocne w procesie monitorowania,
  - zgłaszają wnioski do zmian w Strategii.

Strategia jest dokumentem programującym rozwój Gminy na kolejne lata. Wszystkie pozostałe plany i programy strategiczne są względem Strategii dokumentami wykonawczymi i powinny pozostać zgodne z jej zapisami, w celu zapewnienia spójności programowania rozwoju. Zgodność dokumentów wykonawczych powinna odnosić się do następujących elementów:

- zgodność na poziomie misji,
- zgodność na poziomie celów,
- zgodność na poziomie zaplanowanych efektów,
- zgodność na poziomie wytycznych i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.

Celem systemu monitorowania Strategii jest weryfikacja skuteczności działań określonych w ramach celów strategicznych ujętych w dokumencie. Monitoring pozwoli sprawdzić, czy Strategia jest wdrażana zgodnie z planem. W celu przeprowadzenia monitoringu (w zależności od potrzeby Gminy może to być monitoring coroczny lub w innym odstępie czasowym) jednostki organizacyjne Gminy oraz komórki Urzędu odpowiedzialne za realizację poszczególnych zadań przekazują Wójtowi informację na temat napotkanych/potencjalnych trudności i problemów w realizacji zaplanowanych zadań.

Przegląd i aktualizacja

Przegląd Strategii może odbyć się corocznie, w połowie okresu obowiązywania Strategii lub w przypadku stwierdzenia konieczności jej aktualizacji. W przypadku chęci przeprowadzenia przeglądu strategicznego lub stwierdzenia przez jednostkę odpowiedzialną za monitoring Strategii konieczności wprowadzenia zmian w dokumencie, podjęte zostaną działania zmierzające do aktualizacji zapisów Strategii:

- Wójt na sesji Rady Gminy przedstawia wniosek o rozpoczęcie procesu przeglądu strategicznego (aktualizacji Strategii),
- w oparciu o decyzję Rady Gminy Wójt określa sposób przeprowadzenia aktualizacji (w oparciu o własne zasoby lub z udziałem konsultantów zewnętrznych) oraz przygotowuje harmonogram procesu aktualizacji Strategii,
- w ramach procesu, weryfikacji i aktualizacji poddane mogą zostać:
  - zapisy zawarte w części diagnostycznej – poprzez odniesienie się do aktualnych danych statystycznych oraz wyników analiz, misja rozwoju Gminy i jej aktualność w kontekście zmian zachodzących w zakresie zasobów Gminy i jej otoczenia (powiatu, województwa, kraju),
  - cele strategiczne i operacyjne i ich adekwatność do zweryfikowanej misji rozwoju (w szczególności do domen strategicznego rozwoju),
  - kierunki działań,
- zaktualizowany dokument Strategii podlega konsultacjom, a następnie zostaje przedstawiony Radzie Gminy.

Ewaluacja ex-ante

Po opracowaniu Strategii, a przed jej wdrażaniem przeprowadzona zostanie tzw. ewaluacja uprzednia (ex-ante), w zakresie następujących kryteriów:

- trafności – analizie poddane zostaną adekwatność postawionych celów i wybranych do realizacji zadań do zidentyfikowanych problemów, potrzeb i posiadanych zasobów,
- skuteczności – czy wyznaczone cele są możliwe do osiągnięcia poprzez zdefiniowane priorytety i działania,
- efektywności – ocena dotycząca tego, czy zdefiniowane cele są uzasadnione pod względem przewidywanych nakładów finansowych,
- spójności wewnętrznej i zewnętrznej dokumentu.

Po przeprowadzonej ewaluacji ex-ante rekomenduje się Strategię do wdrożenia.

Ewaluacja ex-post

Po zakończeniu obowiązywania Strategii przewidziano opracowanie ewaluacji ex-post – sprawozdania/raportu końcowego z wdrażania założeń dokumentu, który będzie zawierał m.in. wykaz zrealizowanych działań i analizę efektywności wydatkowania środków finansowych.

Podsumowanie

Strategia Rozwoju Gminy Mniszków na lata 2026-2031 została opracowana przy udziale mieszkańców, radnych, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i instytucji publicznych z terenu gminy Mniszków. Zainteresowani mieszkańcy i podmioty mieli możliwość przedstawienia swoich uwag do treści Strategii w ramach konsultacji społecznych i warsztatów strategicznych. Sprawia to, że Strategia w możliwie największym stopniu odpowiada na potrzeby lokalnej społeczności.

Główne założenia Strategii są oparte na wnioskach z analizy sfery społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej gminy Mniszków. Analizy te wykazały, że gmina Mniszków boryka się z problemami w każdej z analizowanych sfer i niezbędne są działania w celu ich rozwiązania. W Strategii zdefiniowano następujące cele strategiczne i operacyjne Strategii Rozwoju Gminy Mniszków na lata 2026-2031 związane ze sferą społeczną, gospodarczą i przestrzenną:

- Cel strategiczny 1: Warunki odpowiednie dla rozwoju społecznego gminy Mniszków:
  - Cel operacyjny 1.1 Tworzenie sieci powszechnego dostępu do Internetu szerokopasmowego oraz upowszechnianie e-usług,
  - Cel operacyjny 1.2 Zwiększenie dostępu do usług medycznych oraz profilaktyka zdrowia,
  - Cel operacyjny 1.3 Podniesienie jakości edukacji oraz jakości życia mieszkańców gminy poprzez rozwój talentów dzieci i młodzieży, zwiększenie bezpieczeństwa, rozbudowę infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, promocję zdrowego stylu życia, tożsamości lokalnej oraz postaw proekologicznych.
  - Cel operacyjny 1.4 Wspieranie działań na rzecz włączenia społecznego,
  - Cel operacyjny 1.5 Wspieranie sektora organizacji pozarządowych,
  - Cel operacyjny 1.6 Rozwój oferty kulturalnej,
- Cel strategiczny 2: Podniesienie konkurencyjności gminy Mniszków:
  - Cel operacyjny 2.1 Rozwój przedsiębiorczości,
  - Cel operacyjny 2.2 Racjonalne wykorzystanie walorów gospodarczych Gminy,
  - Cel operacyjny 2.3 Budowa i modernizacja systemów infrastruktury zapobiegającej zagrożeniom,
  - Cel operacyjny 2.4 Rozwój różnych form rolnictwa,
  - Cel operacyjny 2.5 Podniesienie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej oraz rozwój infrastruktury sportowej,
- Cel strategiczny 3: Poprawa jakości przestrzeni gminy Mniszków i zrównoważony rozwój Gminy:
  - Cel operacyjny 3.1 Zintegrowane działania naprawcze w wymiarze przestrzenno-funkcjonalnym, społecznym, gospodarczym i technicznym,

- Cel operacyjny 3.2 Rozwój funkcji społecznie użytecznych, włączenie społeczne, walka z ubóstwem,
- Cel operacyjny 3.3 Wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego
- Cel operacyjny 3.4 Rozbudowa infrastruktury technicznej,
- Cel strategiczny 4: Poprawa stanu środowiska naturalnego gminy Mniszków:
  - Cel operacyjny 4.1: Wspieranie i promocja efektywności energetycznej i strategii niskoemisyjnych,
  - Cel operacyjny 4.2: Wspieranie działań na rzecz ochrony środowiska.

Cele Strategii wykazują zgodność z szeregiem innych dokumentów strategicznych o charakterze lokalnym, regionalnym i krajowym. Przyjęto, że system wdrażania Strategii będzie oparty na Radzie Gminy i na strukturze organizacyjnej Urzędu Gminy Mniszków. Strategia zawiera listę przedsięwzięć priorytetowych. Lista działań priorytetowych jest listą otwartą – każde nowo zidentyfikowane przedsięwzięcie, które zdaniem Gminy powinno być traktowane priorytetowo, może zostać wpisane na listę poprzez aktualizację treści Strategii. Należy zaznaczyć, że realizacja działań w ramach Strategii uwarunkowana jest w głównej mierze od pozyskania dofinansowania ze środków zewnętrznych. Ponadto bieżący monitoring realizacji celów Strategii i jej bieżąca aktualizacja mają za zadanie sprawić, aby główne założenia Strategii mogły być kontynuowane w kolejnej perspektywie czasowej.

Spis tabel, rysunków, wykresów i zdjęć**Spis tabel**

Tabela 1 Liczba ludności w gminie Mniszków w latach 2020-2024.	6
Tabela 2 Saldo migracji w gminie Mniszków w latach 2020-2024.	7
Tabela 3 Przyrost naturalny w gminie Mniszków w latach 2020-2024.	12
Tabela 4 Wydatki i dochody budżetu gminy Mniszków na oświatę i wychowanie w latach 2020-2024 (zł)	14
Tabela 5 Wskaźnik liczby zgonów na 1000 mieszkańców w gminie Mniszków w latach 2020-2024	18
Tabela 6 Liczba beneficjentów pomocy społecznej na 1 tys. mieszkańców w gminie Mniszków w latach 2020-2024	19
Tabela 7 Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Mniszków w latach 2020-2024	20
Tabela 8 Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci w gminie Mniszków w latach 2020-2024	20
Tabela 9 Czytelnicy w Bibliotece Publicznej gminy Mniszków w latach 2020-2024.	23
Tabela 10 Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców w gminie Mniszków w latach 2020-2024	24
Tabela 11 Rodzaj działalności gospodarczej z podziałem na sekcje PKD wśród podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w gminie Mniszków latach 2020-2024	30
Tabela 12 Jednostki nowo zarejestrowane w REGON na 1 tys. ludności w gminie Mniszków w latach 2020-2024	32
Tabela 13 Podmioty wpisane do REGON na 10 tys. mieszkańców w gminie Mniszków w latach 2020-2024	33
Tabela 14 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w gminie Mniszków w latach 2020-2024	33
Tabela 15 Dochody Gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Mniszków w latach 2020-2024	35
Tabela 16 Dochody Gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Mniszków w 2024 w porównaniu do gmin powiatu opoczyńskiego, powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego	35
Tabela 17 Dane dotyczące bezrobocia w gminach powiatu opoczyńskiego i w powiecie opoczyńskim– stan na 2024 r.	36
Tabela 18 Analiza SWOT Gminy Mniszków w sferze społecznej	67
Tabela 19 Analiza SWOT Gminy Mniszków w sferze gospodarczej	68
Tabela 20 Analiza SWOT Gminy Mniszków w sferze przestrzennej	68
Tabela 21 Analiza SWOT Gminy Mniszków w sferze klimatyczno-przestrzennej	69
Tabela 22 Cele strategiczne, cele operacyjne, kierunki działań i wskaźniki realizacji celów ..	77
Tabela 23 Wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych	80
Tabela 24 Zgodność Strategii z dokumentami strategicznymi w podziale na poziom europejski, krajowy, regionalny i lokalny	81
Tabela 25 Lista priorytetowych przedsięwzięć o charakterze inwestycyjnym w ramach Strategii	112
Tabela 26 Podmioty zaangażowane w realizację Strategii	116

Spis rysunków

Rysunek 1 Schemat organizacyjny Urzędu Gminy Mniszków	6
Rysunek 2 Lokalizacja gminy Mniszkówna planie województwa łódzkiego.....	38
Rysunek 3 Lokalizacja gminy Mniszkówna planie powiatu opoczyńskiego.....	39
Rysunek 4 Położenie komunikacyjne gminy Mniszków	40
Rysunek 5 Położenie gminy Mniszków względem obszarów NATURA 2000.....	61
Rysunek 6 Położenie gminy Mniszków względem specjalnych obszarów Parków krajobrazowych	61
Rysunek 7 Ekstremalne temperatury maksymalne i minimalne w Polsce w latach 2023-2024	63
Rysunek 8 Anomalie sumy opadów w Polsce w latach 2023-2025 r.	64
Rysunek 9 Anomalie usłonecznienia w Polsce w latach 2023-2024 r.	64
Rysunek 10 Proces formułowania głównych założeń Strategii	73
Rysunek 11 Cele strategiczne Strategii	76
Rysunek 12 Mapa zagrożenia suszą atmosferyczną.....	87
Rysunek 13 Mapa zagrożenia suszą rolniczą	88
Rysunek 14 Mapa zagrożenia suszą hydrologiczną	88
Rysunek 15 Mapa zagrożenia suszą hydrogeologiczną	89
Rysunek 16 Mapa łącznego zagrożenia suszą.....	89
Rysunek 17 Obszary szczególnego zagrożenia powodzią rzeczną położone w gminie Mniszków	91
Rysunek 18 Lokalizacja gminy Mniszków (kolor zielony) na mapie województwa łódzkiego uwzględniającej Obszary Strategicznej Interwencji	93
Rysunek 19 Ośrodki wzrostu w gminie Mniszków	96
Rysunek 20 Rozmieszczenie dóbr kulturowych o dużej wartości kulturowej i historycznej w gminie Mniszków	97
Rysunek 21 Drogi w gminie Mniszków	98
Rysunek 22 Podział funkcjonalny terenu gminy Mniszków	100

Spis wykresów

Wykres 1 Liczba mieszkańców w poszczególnych gminach powiatu opoczyńskiego (2024 r.)	8
Wykres 2 Gęstość zaludnienia w poszczególnych gminach powiatu opoczyńskiego (stan na 2024) (osoby na km ²)	9
Wykres 3 Ludność gminy Mniszków w podziale na płeć na koniec 2025 r.	9
Wykres 4 Liczba mieszkańców gminy Mniszków w podziale na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny (stan 202 r.)	10
Wykres 5 Liczba mieszkańców poszczególnych jednostek osadniczych gminy Mniszków. ...	11
Wykres 6 Piramida wieku gminy Mniszków (2024 r.)	12
Wykres 7 Liczba dzieci w przedszkolu, uczniów w szkołach podstawowych oraz oddziałów w szkołach podstawowych i oddziałach przedszkolnych	13
Wykres 8 Porównanie średnich wyników egzaminu ósmoklasisty z języka angielskiego w gminie Mniszków, powiecie opoczyńskim województwie łódzkim w latach 2021-2025	15
Wykres 9 Porównanie średnich wyników egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego w gminie Mniszków, powiecie opoczyńskim województwie łódzkim w latach 2021-2025	16
Wykres 10 Porównanie średnich wyników egzaminu ósmoklasisty z matematyki w gminie Mniszków, powiecie opoczyńskim województwie łódzkim w latach 2021-2025	16

Wykres 11 Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w gminie Mniszków w latach 2020-2024	25
Wykres 12 Wskaźnik liczby fundacji, organizacji pozarządowych i stowarzyszeń w przeliczeniu na 1000 mieszkańców dla województwa łódzkiego, powiatu opoczyńskiego i gmin wchodzących w jego skład (2024 r.)	25
Wykres 13 Podmioty sektorów gospodarczych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych w gminie Mniszków w 2024 r. (%)	32
Wykres 14 Podmioty gospodarcze według sektorów własnościowych w gminie Mniszków (2024 r.)	32
Wykres 15 Wskaźnik osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 1000 mieszkańców dla powiatu opoczyńskiego i gmin wchodzących w jego skład (2024 r.)	33
Wykres 16 Dochody i wydatki ogółem gminy Mniszków w latach 2020-2024 (zł)	34
Wykres 17 Liczba bezrobotnych w gminie Mniszków w latach 2020-2024	36
Wykres 18 Wydatki związane z funkcjonowaniem systemu gospodarowania odpadami w gminie Mniszków w latach 2023 i 2024 (w zł)	43
Wykres 19 Łączna masa odebranych odpadów komunalnych w gminie Mniszków w latach 2020-2024 (Mg)	43
Wykres 20 Dane dotyczące poziomu recyklingu odpadów zebranych na terenie gminy Mniszków w latach 2020-2024	44
Wykres 21 Osoby korzystające z sieci wodociągowej w ogólnej liczbie mieszkańców powiatu opoczyńskiego, województwa łódzkiego i w poszczególnych gminach powiatu opoczyńskiego (2024 r.)	45
Wykres 22 Osoby korzystające z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie mieszkańców w powiecie opoczyńskim, województwie łódzkim i w poszczególnych gminach powiatu opoczyńskiego (2024 r.)	46
Wykres 23 Osoby korzystające z sieci gazowej w ogólnej liczbie mieszkańców powiatu opoczyńskiego, województwa łódzkiego i w poszczególnych gminach powiatu opoczyńskiego (2024 r.)	48
Wykres 24 Liczba mieszkań w gminie Mniszków w latach 2020-2024	53
Wykres 25 Wskaźnik liczby mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w powiecie opoczyńskim, województwie łódzkim i w poszczególnych gminach powiatu opoczyńskiego (2023 r.)	53
Wykres 26 Wskaźnik wilgotności gleby 0-100% dla powiatu opoczyńskiego (2024 r.)	65